

27 april

Debatter m. m.

Fredagen den 27 april	Sid.
Svar på interpellationer:	
av herr Nilsson, Ferdinand, ang. ersättning för skador å 1961 års skörd	3
av herr Sörlin ang. tidpunkten för upptagande av gruvdrift i Stekenjokk i Vilhelminafjällen	9
Beivrande i annan ordning än tryckfrihetsförordningen stadgar av innehållet i tryckt skrift	11
Jäv för kommunala förtroendemän	16
Anslag under femte huvudtiteln:	
Socialattachéer, m. m.	21
Försöksverksamhet rörande daghem m. m.	24
Ungdomsvårdsskolornas avlöningsanslag	24
Arbetsmarknadsstyrelsens avlöningsanslag	27
Arbetsförmedlingens avlöningsanslag	29
Arbetsförmedlingens omkostnadsanslag	35
Vissa sysselsättningspolitiska åtgärder	36
Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade	39
Bidrag till driften av verkstäder för handikappade	42
Statens bosättningslånefond	44
Lånefonden för allmänna samlingslokaler	45
Anslag under tionde huvudtiteln:	
Bidrag till kursverksamheten vid statens hantverksinstitut	45
Utrustning och inredning vid statens hantverksinstitut	51
Bidrag till företagareföreningar m. fl.	52
Avlöningsanslaget till statens pris- och kartellnämnd	62
Omkostnadsanslaget till statens pris- och kartellnämnd	65
Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning	65
Stöd åt boxningssporten	66
Avsättning till lotterimedelsfonden	71
Interpellation av herr Andersson, Axel Johannes, om åtgärder i anledning av det ökade fritidsfisket	75
Anslag under tionde huvudtiteln (forts.):	
Statens hantverks- och industrilånefond	76
Den mindre skeppsfartens kapitalförsörjning	76

	Sid.
Om sänkning av minimiåldern för rätt att erhålla körkort för bil	80
Omorganisation av de fiskesakkunniga organen i vattenmål	82
Vallokals öppethållande	85
Förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet	87

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 27 april

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, ang. beivrande i annan ordning än tryckfrihetsförordningen stadgar av innehållet i tryckt skrift	11
— nr 12, ang. jäv för kommunala förtroendemän	16
Statsutskottets utlåtande nr 5, ang. utgifterna inom socialdepartementets verksamhetsområde	20
— nr 10, ang. utgifterna inom handelsdepartementets verksamhetsområde	45
— nr 63, om utredning rörande säkerhetskontrollen på atomenergiområdet	80
Bevillningsutskottets memorial nr 42, ang. kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om gift kvinnas förvärvsavgift, m. m.	80
Bankoutskottets utlåtande nr 16, ang. godkännande av beslut inom Internationella valutafonden rörande generella lånearrangemang, m. m.	80
Första lagutskottets memorial nr 31, ang. kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om viss ändring av 6 kap. 7 § föräldrabalken	80
Tredje lagutskottets utlåtande nr 21, om minderårigs rätt att framföra traktor å allmän väg	80
— nr 22, ang. vägtrafikförordningens bestämmelse om hastighet vid passerande av järnvägs korsning	80
— nr 23, om sänkning av minimiåldern för rätt att erhålla körkort för bil	80
Jordbruksutskottets utlåtande nr 11, ang. omorganisation av de fiskesakkunniga organen i vattenmål, m. m.	82
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, om utredningar berörande vallagarna, m. m.	85
— nr 14, ang. förfarandet vid omröstningar i kamrarna	86
Bevillningsutskottets betänkande nr 41, om restitution av bensinskatt för jordbrukstraktorer och skördetröskor	86
Bankoutskottets utlåtande nr 14, om installerande av tidsenliga voteringsapparater i riksdagens kamrar	86
— nr 15, ang. bestridandet av semesterkostnaderna för riksdagens personal	86
Första lagutskottets utlåtande nr 32, ang. ändrad lydelse av 1 § lagen om tillfällig ökning av regeringsrådets antal	87
— nr 33, om ändrad lydelse av 8 § förordningen angående patent, m. m.	87
— nr 34, ang. ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen om höjning av vissa underhållsbidrag	87
— nr 35, ang. ändring i lagen om förlängning av tid för preskription av rätt till arv eller testamente	87
Jordbruksutskottets utlåtande nr 14, ang. anslag till Byggnadsarbeten m. m. vid vissa för lantbrukshögskolans försöksverksamhet disponerade jordbruksegendomar	87

Fredagen den 27 april förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Herr TALMANNEN yttrade: Efter samråd med andra kammarens talman får jag föreslå att första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 9 maj företaga val av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret än även suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! I anslutning till det av kammaren fattade beslutet får jag föreslå att kammaren måtte besluta att antalet suppleanter för de valmän, som skall utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dem, bestämmas till tio.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Ang. ersättning för skador å 1961 års skörd

Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet HOLMQVIST, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Ferdinand Nilssons interpellation angående ersättning för skador å 1961 års skörd, erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! Herr Ferdinand Nilsson har i interpellation frågat mig dels om jag uppmärksammat att de vid prövningen av 1961 års skördeskadorna tillämpade normerna fört till ett ej tillfredsställande resultat och att de belopp som avsetts för bidrag i individuella fall är fullständigt otillräckliga, dels vilka åtgärder jag avser att vidta för att snarast åstadkomma ett bättre läge i dessa avseenden.

Jag vill först erinra om att 1961 års

skörd var klart bättre än medelgod, om man ser till genomsnittet för hela landet och för alla slag av grödor. Det samlade skördeutfallet var ett av de bästa under de senaste årtiondena inom samtliga regionala produktionsområden. Likväl har det lokalt förekommit skördeskadorna av kännbar omfattning för enskilda odlare. Inkomna skadeanmälningar har lett till att 478 jordbrukare erhållit ersättningar enligt det nya systemet för permanent skördeskadskydd. Ersättningsberäkningar pågår beträffande ytterligare ett 60-tal anmälningar.

De av riksdagen i fjol beslutade normerna för beräkning av skördeskad ersättningar kan hittills inte anses ha medfört resultat som är otillfredsställande. I varje fall har varken statens jordbruksnämnd, statistiska centralbyrån eller experterna inom den skördestatistiska nämnden anmält sådan mening. I anledning av framställningar från vissa lokalavdelningar av Riksförbundet Landsbygdens folk inom Uppsala och Stockholms län har skördestatistiska nämnden tagit upp frågan om en tillfällig ändring av indelningen av ersättningsområden i dessa län. Efter undersökningar av skördeskadorna där har nämnden kommit till att sådan ändring inte borde ske.

Huruvida de belopp som avsetts för behovsprövade skördeskadebidrag — i år 100 000 kronor — kommer att visa sig otillräckliga eller ej, går det inte nu att uttala sig om då ansökningstiden utgick den 14 april och prövningen av ansökningarna knappt hunnit påbörjas. Jag vill dock erinra om riksdagens uttalande att bidragsgivningen skall vara strängt restriktiv.

Med hänsyn till vad jag sålunda anför har jag ingen anledning att nu överväga några åtgärder i det syfte herr Nilsson avsett.

Härmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Ang. ersättning för skador å 1961 års skörd

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra mitt tack för att jag fick tillfälle att ta del av svaret redan i går afton.

Beträffande själva saken vill jag för min del säga att svaret gjort ett något förvirrande intryck på mig. Vi visste redan i höstas att det förelåg ansökningar från ungefär 4 500 jordbrukare som anmälde skördeskadorna. Jag tog upp saken i en enkel fråga vid riksdagens början och fick av den dåvarande jordbruksministern ett helt naturligt beskedet att han då inte kunde överblicka beloppen. När det nya statsrådet nu säger något liknande vill jag inte på något vis påstå att jag överraskas av denna synpunkt. Vad jag fäst mig vid är uttalandet i svaret »att de redan av riksdagen i fjol beslutade normerna för beräkning av skördeskadeersättning hittills inte kan anses ha medfört resultat som är otillfredsställande». I varje fall har, förklarade statsrådet, varken statens jordbruksnämnd, statistiska centralbyrån eller experterna inom den skördestatistiska nämnden anmält sådan mening.

Jordbrukarna i de bygder som drabbats av skördeskadorna har kanske en annan mening, men deras åsikt har tydligen inte nått upp till det plan varifrån herr statsrådet hämtat sina synpunkter i detta fall. Ganska tidigt klargjordes att av de 10 miljoner kronor som inbetalats från statens sida och de 20 miljoner som jordbrukarna inbetalat skulle det denna gång bli en utbetalning av cirka 200 000 kronor. I och för sig skulle detta vara ett glädjande förhållande, och det är riktigt, som herr statsrådet säger, att skörderesultatet på många håll i genomsnitt varit i huvudsak gott. Men det är lika riktigt när han säger *att det likväl lokalt förekommit skördeskadorna av kännbar omfattning för enskilda odlare.*

Ja, det har förekommit — och förekommit i ganska stor omfattning. Jag kan konstatera att av de 4 500 ansökningarna enbart i Uppsala län i höstas förelåg ansökningar från cirka 900 jordbrukare om att erhålla bidrag. För Stock-

holms län var det, vill jag minnas, mellan 600 och 700 ansökningar. Dessa jordbrukare har en något annan uppfattning än de höga ämbetsmän som här stått till förfogande för att lämna uppgifter om hur väl det hela fungerat.

Jag finner det helt naturligt att när en så stor och så ny sak som skördeskadeersäkringen skall prövas, kan det vara rätt naturligt att man från början inte kommit på just de rätta normerna, att man inte genast kunde vara färdig med det hela. Det antyddes, vill jag minnas, av den dåvarande jordbruksministern vid propositionens avgivande, att han tänkte sig att man skulle bygga vidare och utveckla systemet på grundval av erfarenheterna. Jag vill minnas att han i debatten om propositionen var inne på samma sak.

Jag delar helt denna uppfattningen. Ingenting så nytt kan vara fullkomligt utan vidare. Därför överraskade det mig att höra att resultatet nu inte är otillfredsställande. Det skulle ha varit en otrolig tur, om så skulle ha varit fallet.

Jag konstaterar emellertid att när jag framförde min interpellation i detta ärende förelåg inom Mälarlänens betydande skördeskadorna. Det var inte bara de 900 i Uppsala och de 700 i Stockholms län. Även från Örebro län hade anmälts ett avsevärt antal skördeskadefall, jag vill minnas att det var 700, o. s. v.

Vid den tid när den här interpellationen framfördes hade man klart för sig att försäljningen inom Uppsala län skulle ge resultat i kanske 13 fall till ett angivet belopp av 16 100 kronor av alla de ansökningar som förelåg. För Stockholms län angavs på samma sätt resultatet till fem fall och 4 300 kronor.

När möjlighet öppnades att komma med extra framställningar om individuell prövning av ett antal fall förelåg i slutet av mars inom Uppsala län framställningar från 113 jordbrukare och i Stockholms län från 132. Då inträffade någonting som är värt en viss uppmärksamhet: I en skrivelse den 29 mars meddelade lantbruksstyrelsen att ansökningstiden förlängdes till 14 april, och

Ang. ersättning för skador å 1961 års skörd

i en bifogad skrivelse som tillställdes de många enskilda jordbrukarna som ansökt om bidrag men ingenting fått meddelades att för dem som hade drabbats av allvarlig skördeskada kunde fortfarande i begränsad utsträckning föreliggande möjlighet att erhålla behovsprövat skördeskadebidrag, om de komme in med ytterligare ansökningar. Det är klart att detta väckte glada förhoppningar hos människor som hårt drabbats av skördeskador.

Denna åtgärd vidtogs då man var på det klara med att 113 fall hade anmälts i Uppsala län och att skördeskadorna approximativt uppskattades till 1,4 miljoner kronor — proportionerna var väl ungefär desamma i Stockholms län. Resultatet är att för närvarande räknar man med att inom Uppsala län 351 jordbrukare har ingivit diarieförda ansökningar om bidrag, och enligt vad jag har mig bekant föreligger inom Stockholms län 211 ansökningar, av vilka dock 18 inkommit senare än den tid före vilken de skulle ha ingivits.

Det har angivits att man — naturligtvis ganska överslagsmässigt — nu kan beräkna det totala skördeskadebeloppet i ansökningarna inom Stockholms län till åtskilligt över 2 miljoner kronor, och det har sagts att man — likaledes approximativt — kan räkna med skördeskador i de anmälda fallen för de 351 jordbrukarna i Uppsala län på omkring 4 miljoner kronor.

Om herr statsrådet nu hade sagt att han inte kunde precisera beloppen, då skulle jag ha förstått honom. Men han säger inte så utan han säger: »*Huruvida de belopp som avsetts för behovsprövide skördeskadebidrag — i år 100 000 kronor — kommer att visa sig otillräckliga eller ej, går det inte nu att uttala sig om . . .*» Herr statsråd, jag skulle våga säga att det rimligen inte kan räcka med dessa 100 000 kronor, om det skall vara möjligt att fördela pengarna på ett någorlunda skäligt sätt. — Det är den anmärkning som jag anser mig böra göra.

Jag fann det helt naturligt att ett sådant system som det här föreliggande behöver jämkas, och från vår sida har

yrkats att det under jämkningstiden skall kompletteras med möjligheten att ge bidrag och lån, i vart fall under prövotiden. Om man någon gång kommer fram till ett så perfekt system att det kan fungera utan sådana extra prövningar, vet vi ännu inte. Det förefaller alltså rimligt att man räknar med bidrag i individuella fall.

Herr talman! Beträffande principerna betonar herr statsrådet den stränga restriktivitet som här skall iakttas. Jag är övertygad om att de prövande myndigheterna lyhört kommer att observera detta och att det kommer att vara ett hårt gallrat, verkligt kvalificerat behov som skall föreliggande när siffrorna fastställs i länen. Och det synes mig uppenbart att de belopp det här är fråga om ändå inte räcker till. Det har gjorts en framställning från statens jordbruksnämnd om ett något förhöjt belopp. Detta emanerade i sin tur från en framställning från jordbrukets prisförhandlare, och jag hade tillfälle att i något sammanhang resonera med prisförhandlare inom jordbruket om denna sak. Jag frågade hur de kunde tänka sig att ett belopp på 200 000 kronor — som det då var fråga om — skulle kunna passa in i detta sammanhang. »Ja», svarades det, »det är alldeles klart att vi inte hade den uppfattningen, men vi kom inte längre när vi resonerade med statens jordbruksnämnd.»

Väsentligt är emellertid att jordbrukets prisförhandlare och även statens jordbruksnämnd anser att detta belopp på 100 000 kronor icke är tillräckligt. Jag menar att det kanske hade varit glädjande för de människor som trots att det förelåg så många ansökningar fick en så vänlig uppmaning att i förekommande fall komma in och begära det behovsprövide bidraget, om de nu fått ett mera positivt besked än som har lämnats i detta fall. Det är väl ute bland jordbrukarna en mycket bestämd uppfattning att vi måste, under den tid, då detta system utvecklas till att bli vad vi hade hoppats att det skulle kunna bli, försöka förbättra resultatet i överensstämmelse med de extra möjligheter som

Ang. ersättning för skador å 1961 års skörd

dock i princip är godtagna i samband med riksdagens beslut så att det blir tillräckligt.

Herr statsrådet **HOLMQVIST:**

Herr talman! När herr Ferdinand Nilsson säger att mitt svar gör ett förvirrande intryck på honom, kan det finnas två anledningar till detta, dels att svaret har gjorts så att det är förvirrande, dels att herr Nilsson haft en felaktig utgångspunkt när han skall bedöma detta svar.

När jag lyssnat till herr Ferdinand Nilsson och kanske i ännu högre grad när jag läst referaten från de möten, där herr Nilsson deltagit i diskussionen om det permanenta skördeskadestycket, vill jag sätta i fråga om inte herr Ferdinand Nilsson ställer alltför stora förväntningar på det skydd som åstadkoms när riksdagen fattade beslut om det permanenta skördeskadestycket. Vad man närmast siktade till var att åstadkomma ett system som skulle ge jordbrukarna ett visst mått av trygghet vid verkliga katastrofer, d. v. s. då det verkligen inträffat allvarliga skördeskadador. Jag vill framhålla att när man skall diskutera detta system får man ingalunda jämföra resultatet med ett försäkringsmässigt ordnat system, som kan ge var och en enskild trygghet i förhållande till de insatser som presterats i form av avgifter. Man kan inte ställa så stora anspråk på det skydd det här gäller. Jag vill dock framhålla att hade vi haft kvar det gamla systemet med fyraprocentregeln, hade över huvud taget ingen som helst ersättning kommit att utgå, eftersom skörderesultatet ändå varit så gott att det aldrig hade blivit tal om att den regeln skulle ha utlösts.

Eftersom herr Nilsson i sitt anförande bland annat uttryckte förvåning över att man förlängde ansökningstiden för de individuella bidragen, vill jag framhålla att anledningen till att myndigheterna vidtog denna åtgärd helt enkelt var den att man ville bereda tillfälle för dem som inte fått ut någonting från det permanenta skyddet att också få sin

sak prövad. Jag tycker att det egentligen är tacknämligt att man öppnade den möjligheten — om jag tolkade herr Nilssons anförande rätt, menade han däremot att det var mindre lämpligt att möjligheten tillskapades. Inte heller anser jag att man i likhet med herr Nilsson kan göra gällande att myndigheternas åtgärd utlöste särskilda förväntningar.

Vi har alldeles för kort tids erfarenhet, herr Nilsson, av det nu gällande skyddssystemet. Skall vi bedöma systemet, bör vi inte göra det under ett år då vi har haft sällsynt gynnsamma betingelser för jordbruket. Jag hoppas också, att vi skall ha förmånen av goda skördar och att det skall dröja länge innan det permanenta skördeskadestycket kommer att sättas på allvarligt prov.

Jag vill erinra om att vi redan i regleringsbrevet beträffande skördeskadestycket föreskrev att myndigheterna före årets slut skulle inkomma med redovisning över gjorda erfarenheter. Sådan föreskrift bör lämnas även i fortsättningen. Vi får därigenom i departementet en fortlöpande redovisning av de bedömningar som de ansvariga instanserna gör. Om det visar sig med ledning av dessa erfarenheter att det finns anledning till ändringar, får väl sådana företagas. Jag vill i sammanhanget framhålla att det är myndigheternas uppgift att vid behov föreslå sådana ändringar. Det är dock ännu alldeles för tidigt att ta upp en diskussion här om i dag, herr Nilsson.

Herr **NILSSON, FERDINAND**, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag rätta till ett litet missförstånd. Jag gjorde inte någon erinran mot att ansökningstiden förlängdes. Jag konstaterade bara att det i de län som jag råkar känna till redan förelåg ett mycket stort antal ansökningar. De som ingivit ansökningar om skördeskadeersättning i det läget fick en skrivelse från lantbruksstyrelsen, enligt vilken de hade viss möjlighet att erhålla behovsprövade skördeskadetill-

Ang. ersättning för skador å 1961 års skörd

lägg. Det är väl klart att de människor det här gäller blev glada och sade sig att det kanske fanns hopp för dem också.

Statsrådet invänder att jag ställt för stora anspråk på försäkringen. För säkerhets skull använde emellertid även han just uttrycket »försäkring» när han längre fram i sitt anförande talade om systemet. Jordbrukarna har ju också att erlægga premier härför. Gör man en jämförelse med arbetslöshetsförsäkringen, så finner man att jordbrukarnas insatser jämfört med statens bidrag icke är procentuellt sett mindre än i denna försäkring. Socialministern skulle säkerligen ingalunda förklara att om det ej föreligger verkliga katastrofer och om läget på arbetsmarknaden i övrigt är mycket gott, behöver man inte göra någonting för dem som råkat illa ut. I detta avseende borde han vara förebildlig för sin kollega i jordbruksdepartementet.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Det var en passus i jordbruksministerns svar på herr Ferdinand Nilssons interpellation, som ger mig anledning att också komma med några reflexioner. Vad jag åsyftar är jordbruksministerns förklaring att han inte finner anledning att nu överväga några åtgärder i anledning av 1961 års resultat.

Jag har en annan uppfattning och menar att det redan nu borde finnas anledning att överväga de förbättringar som man kan göra i skördeskadestycket. Jag skall be att som motivering härför få ange några erfarenheter från min egen hembygd.

Det är inte bara i Stockholms och Uppsala län som man haft besvärliga skördeförhållanden — oavsett det för hela landet goda skörderesultatet. Även inom andra områden har förhållandena lokalt varit besvärliga. Jag råkar bo i ett sådant område, där man under fjolåret drabbades av svåra skördeskador. Vissa grödor blev mycket hårt åtgångna av regnet, och olika omständigheter medverkade till att skördeutbytet för vissa

sädesslag blev mycket svagt i vår bygd. Det var så pass stora områden som drabbades av dåligt skörderesultat, att jag i höstas faktiskt trodde att skördeskadestycket skulle kunna utlösas. Men prövningen i jordbruksnämnden gav till resultat att ingen jordbrukare i min hembygd var berättigad till ersättning enligt det nya skyddet. Detta har oneligen utlöst en mycket stor besvikelse bland jordbrukare som trodde att vi nu har fått ett bättre och mer utslagsgivande skyddssystem än vi hade tidigare. Nu hör jag minsann inte till dem som vill bryta staven över det nya skördeskadestycket. Jag har ju haft tillfälle att delta i förarbetena för detta skydd, och det skulle vara oriktigt av mig att försöka undandra mig det medansvar som alla måste ha som medverkat vid tillkomsten. Men jag menar att erfarenheterna från 1961 borde motivera överväganden om möjliga förbättringar.

Jag skall be att få peka på ett par omständigheter som jag tror bidragit till resultatet under 1961. Först och främst har vi naturligtvis den omständigheten, att de normskördar som vi räknar med icke är representativa i dagens situation. De bygger på en statistik som är för gammal och som vi hoppas skall bli förbättrad i den mån vi får resultaten av de nya skördestatistiska beräkningarna. Sedan har vi givetvis också frågan om de ofullständiga metoderna när det gäller att uppskatta skadorna. Hemma på min gård hade vi under fjolåret provytor utlagda. Det fanns givetvis tekniska möjligheter att skörda dessa provytor. Det kan man göra när det är fråga om en så liten yta som det här gäller. Men på stora fält, där man skördat provytorna, kunde vi inte skörda huvuddelen av grödan. Vi fick ge oss ut med slaghack i stället för skördetröska för att ta reda på säden.

Jag tror alltså att metoderna för att beräkna skördens storlek behöver ses över både när det gäller skördens storlek och när det gäller beräkning av spill och andra omständigheter som inverkar på storleken av de aktuella skördarna.

Jag vill också vädja till jordbruks-

Ang. ersättning för skador å 1961 års skörd

ministern att verkligen överväga om inte det finns anledning att redan efter 1961 års erfarenhet ta upp till förnyat övervägande t. ex. frågan om områdesindelningen, så att man finge mera enhetliga områden med hänsyn till de naturliga förutsättningarna.

En annan detalj, som jag också tror man har anledning överväga, gäller ansökningsförfarandet — jag tänker på det allmänna ansökningsförfarandet på hösten. Det var bestämt att ansökningarna skulle vara inne före den 1 september, och både myndigheter och organisationer gjorde ganska stor propaganda för att jordbrukarna skulle observera detta. Jag är ändå inte övertygad om att alla observerade den föreskrivna ansökningstiden, utan en del ansökningar kom in för sent. Jag undrar därför om det inte finns anledning överväga det förslag som skördeskadutredningen en gång i tiden gjorde, nämligen att alla som var berättigade till skördeskadeskydd skulle lämna en uppgift på våren om den areal de hade besått. Då finge man ett grundmaterial för bedömning av skördeskadorna, om sådana uppstår, och då vore man inte beroende av speciella ansökningar från varje enskild jordbrukare.

Om man inte vill tillämpa detta förfarings sätt, tror jag man bör överväga en senare tidpunkt för ansökningarnas inlämnande än den som tillämpades under 1961.

Detta var, herr talman, några synpunkter, som jag skulle hemställa att jordbruksministern ville överväga, när det gäller att dra lärdom av 1961 års erfarenheter på detta område.

Herr statsrådet **HOLMQVIST:**

Herr talman! I anslutning till vad herr Eskilsson säger vill jag erinra honom om — vilket han alldeles säkert känner till — att det system vi har ingalunda är fixt och färdigt när det gäller mätningmetoder och regler. Här pågår alltjämt försök för att finslipa instrumentet så mycket som möjligt och för att åstadkomma förbättringar. Det ligger

ju i riksdagsbeslutet att man regelbundet skall följa utvecklingen, och därför har jag självfallet minst av allt anledning motsätta mig att man försöker förbättra metoderna. Vad jag menar är, att jag inte vill vara med om att utifrån de nuvarande erfarenheterna göra något bestämt uttalande om nödvändigheten att ändra på ett eller annat.

Till herr Eskilsson vill jag säga att det nämndes i svaret att ett 60-tal ansökningar fortfarande är föremål för behandling. Det är just sådana ansökningar som kom för sent, men så att säga inom rimlig tid. Man har inte varit benhård när det gällt ansökningstidens utgång, även om man ju måste sätta en gräns någonstans.

Slutligen vill jag erinra herr Ferdinand Nilsson som här gör jämförelser med socialförsäkringar, om att han tagit upp den frågan i en motion och att riksdagen har underkänt hans resonemang när han jämför med arbetslöshetsförsäkringen. Herr Nilsson är alltså ensam om den meningen, och därför vore det klokt att frågå den uppfattningen att man här kan jämställa de olika trygghetssystemen med varandra.

Herr **NILSSON, FERDINAND**, (cp):

Herr talman! Först vill jag konstatera att statsrådet tidigare i interpellationssvaret sade att de av riksdagen beslutade normerna för beräkningarna hittills icke ansetts medföra otillfredsställande resultat. Med så mycket större glädje hör jag numera herr statsrådet säga, att han delar sin företrädares uppfattning att systemet bör utvecklas, därför att det är ofullständigt och försett med brister. Det är här de supplerande åtgärder vi påyrkat i form av bidrag efter individuell prövning och eventuellt också av skördeskadelån borde kunna sättas in under övergångstiden, medan herr statsrådet och hans expertis rättar till systemet. Det är icke nöjaktigt att om en person råkar bo i ett område där försäkringen utfaller, så skall han få ersättning men — ehuru han är med och betalar till försäkringen lika väl som

Ang. tidpunkten för upptagande av gruvdrift i Stekenjokk i Vilhelminafjällen sina kolleger — icke erhålla ersättning i de fall då hans grannar inte har råkat lika illa ut. Det är rimligt att utjämna åtminstone de värsta bristerna i ett sådant system. Propositionen angående skördeskadestycket har därför också räknat med principen att medel skall ställas till förfogande för detta ändamål.

Jag har haft betänkligheter och hyser fortfarande betänkligheter mot att man skall behöva underkasta dessa missgynnade en särskild, ingående behovsprövning. Så länge anslagen härför är så ynkligt små, är det dock enligt min mening rimligt att tillämpa behovsprövning vid fördelningen. Vore beloppen tillräckliga, skulle det naturligtvis inte komma i fråga. Ty varför skall man pröva en person strängare därför att hans granne råkat få det bättre? Systemet klaffar inte där, eftersom alla betalar kollektivt försäkringspremien för skyddet.

Nu menar visst herr statsrådet att riksdagen har beslutat att detta inte skall vara någon skördeskadeförsäkring. Det har jag inte sett på något ställe. Detta skydd med premiebetalning och statsbidrag infördes för att klara oförvårdad förlust av arbetsförtjänst på grund av skördeskador på samma sätt som staten socialt går in för att klara de anställdas inkomstbortfall på grund av oförvårdad arbetslöshet. Det är samma princip som ligger bakom båda formerna. Enda skillnaden är att detta är ett förstadium, som är under utveckling och som behöver justeras.

Jag har ingen annan mening än statsrådet när han säger att man inte kan ange några belopp innan saken blir prövad. Med hänsyn till alla de hundratals fall, som faktiskt nu väntar på bidrag, borde man kunna säga sig att 100 000 kronor inte räcker. Om det skall bli någon rimlig och riktig lösning, räcker inte heller en liten ökning med ett par hundra tusen. Jag vet att jordbrukare på sina håll har uppfattningen att hela systemet är orimligt och att man inte vill vara med om denna försäkring. Jag har inte den uppfattningen utan anser att systemet bör förbättras och

kompletteras. Jag har aktualiserat frågan för att få syftet bättre tillgodosett även under övergångstiden, ty som det nu är, är det inte bra. Bland de ansökningar som föreligger utgör en mycket stor del klara fall människor som behöver ett handtag. Jag menar att även jordbrukarna i detta fall bör kunna få samma trygghet som staten ger andra samhällsgrupper.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. tidpunkten för upptagande av gruvdrift i Stekenjokk i Vilhelminafjällen

Ordet lämnades till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet LANGE, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Sörlins interpellation angående tidpunkten för upptagande av gruvdrift i Stekenjokk i Vilhelminafjällen, och nu anförde:

Herr talman! I en interpellation har herr Sörlin frågat om jag är i tillfälle att angiva en tidsplan för de förberedande arbetena och den beräknade tidpunkten för att igångsätta kommersiell brytning av malmen i Stekenjokk.

Med anledning av interpellationen kan först erinras om att kommerskollegium i remissyttrande över den framställning från länsstyrelsen, som interpellanten berört, lämnat vissa ungefärliga tidsangivelser för de förberedande arbetena vid Stekenjokk. Kollegium har därvid utgått från den tidpunkt, då arbetet med vägförbindelsen mellan Klimpfjälls by och malmfältet kan påbörjas. Denna vägförbindelse utgör en första förutsättning för att anläggningsarbeten och gruvdrift skall kunna komma till stånd i Stekenjokk. Projekteringen av vägen är i det närmaste slutförd, och vägbygget är avsett att påbörjas i sommar, om medel anvisas enligt förslag i årets statsverksproposition. Kommerskollegium har beräknat, att gruvdrift i Stekenjokk kan igångsättas tidigast fem år efter det vägarbetet påbörjats, alltså i bästa fall år 1967.

Ang. tidpunkten för upptagande av gruvdrift i Stekenjokk i Vilheminafjällen

I anslutning härtill vill jag framhålla att ett omfattande undersöknings-, utrednings- och planeringsarbete återstår att utföra innan närmare ställning kan tagas till frågan om Stekenjokkmalmens exploatering. Ytterligare geologiska undersökningar bör genomföras beträffande främst fyndigheten i Stekenjokk men även i fråga om vissa ännu blott delvis kända malmtillgångar i angränsande områden. För att närmare planera gruvdriften kan viss försöksbrytning bli nödvändig. Frågorna rörande utformningen och förläggningen av ett anrikningsverk kräver också ingående övervägande av teknisk-ekonomisk natur. Härtill kommer en rad spörsmål om bl. a. de transportekonomiska betingelserna för malmprodukternas bortfraktande vid olika tänkbara alternativ. De sålunda erforderliga förberedelserna måste, med hänsyn till de betydande investeringar som här ifrågasättes, göras med stor omsorg och kan därför bli ganska tidskrävande. Arbetet har emellertid på viktiga punkter redan påbörjats, och jag anser mig kunna utgå från att det kan genomföras i sådan takt, att gruvan skall kunna vara i full drift mot slutet av 1960-talet. Det är f. n. knappast möjligt att förutse när erforderligt underlag för mera slutliga ställningstaganden rörande gruvdriften kan föreligga, men jag hoppas i vart fall att ett relativt fylligt material till ytterligare belysning av utbyggnadsfrågan skall kunna framläggas till nästa års riksdag.

Jag är ense med interpellanten om önskvärdheten av att klarhet så snart som möjligt skapas om förutsättningarna för malmbrytning vid Stekenjokk och vid vilken tidpunkt gruvdrift kan igångsättas. Ett sådant klarläggande är som interpellanten framhåller av värde inte minst med hänsyn till att planeringen och utbyggnaden av ett nytt gruv-samhälle måste påbörjas i god tid. Självfallet har även denna viktiga del-fråga beaktats vid de förberedande överväganden, som redan ägt rum. Såvitt jag på ärendets nuvarande stadium kan bedöma finns gott utrymme för ifråga-

varande samhällsplanering samt bostadsbyggande m. m. inom den tidsram jag nyss angivit. Det ligger i sakens natur att vederbörande centrala och lokala myndigheter kommer att på ett tidigt stadium beredas tillfälle att delta i planläggningen.

Herr SÖRLIN (s):

Herr talman! Till statsrådet och chefen för handelsdepartementet ber jag att få framföra mitt tack för interpellationssvaret.

Om jag i anslutning till vad handelsministern anfört får knyta några reflexioner till svaret, vill jag först uttala min glädje över det positiva innehållet. Befolkningen i Västerbottens inland har fått besked om att gruvdrift i Stekenjokk beräknas vara i full gång i slutet av detta årtionde. Vad detta betyder är lätt att förstå, när brist på utkomst-möjligheter föranledde att nära 500 personer år 1961 utflyttade från Vilhelmina landskommun, inom vilken gruvfältet ligger. Att det inte är möjligt att omedelbart komma i gång med gruvdrift är förstäeligt med hänsyn till betydande geografiska och andra problem i den fjällvärd varom här är fråga. Nutida maskinella och tekniska hjälpmedel bör dock på ett helt annat sätt möjliggöra en snabb exploatering i Stekenjokk än vad dåtida förhållanden medgav när de norrbottniska malmfälten på sin tid började utbyggas.

Vårt lands behov av råvara för kopparproduktionen gör det till ett stort nationalekonomiskt intresse att arbeta för att snabbt ställa denna malm till industriens förfogande. Statsrådets besked att ett mera fylligt material till belysning av utbyggnadsfrågan beräknas kunna underställas nästa års riksdag vill jag därför understryka.

Löftet om att bl. a. de lokala myndigheterna på ett tidigt stadium skall beredas tillfälle att delta i planläggningen noteras tacksamt.

Till sist vill jag uttala den förhoppningen att den gruvdrift som här aktualiseras genom statsrådets positiva in-

Ang. beivrande i annan ordning än tryckfrihetsförordningen stadgar av innehållet i tryckt skrift

ställning skall ge den ekonomiska stimulan som denna glesbygd så väl behöver.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogos och hänvisades motionen nr 721 till konstitutionsutskottet och motionen nr 722 till jordbruksutskottet.

Ang. beivrande i annan ordning än tryckfrihetsförordningen stadgar av innehållet i tryckt skrift

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av motion angående beivrande i annan ordning än tryckfrihetsförordningen stadgar av innehållet i tryckt skrift.

I den till konstitutionsutskottet hänvisade motionen nr 245 i första kammaren av fru *Segerstedt Wiberg* hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående sådan ändring av 1 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen att det av denna klart framginge i vilka avseenden innehållet i tryckt skrift kunde beivras i annan ordning än tryckfrihetsförordningen angäve.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionen nr I: 245 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Hamrin* i Jönköping, vilken dock ej antytt sin mening; samt

2) av fru *Segerstedt Wiberg* och herr *Braconier*, vilka på åberopade grunder hemställt, att riksdagen, med bifall till motionen nr I: 245, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående sådan ändring av 1 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen att det av denna klart framginge i vilka avseenden innehållet i tryckt skrift kunde beivras i an-

nan ordning än tryckfrihetsförordningen angäve.

Fru **SEGERSTEDT WIBERG** (fp):

Herr talman! Utan att på något sätt vilja brista i respekt för majoriteten i konstitutionsutskottet och den sakkunskap som denna representerar tror jag mig våga kunna konstatera, att dess utlåtande nr 11 präglas av en till likgiltighet gränsande lidelsefrihet gentemot de problem som dragits fram i motionen.

Vad man konstaterar — och det inte utan välbehag — är att allt är väl beställt och att vad som inträffat står i överensstämmelse med de principer för vilka redogöres. Visserligen är redogörelsen litet diffus, och utskottet konstaterar samtidigt att det medför betydande svårigheter att precisera de åberopade principerna. Man gör med andra ord, herr talman, en sväng runt problemet. Då blir det helt naturligt inte så svårt att finna att allt står väl till. Det förefaller mig vara högst begripligt om de som läser utlåtandet, reservationen och den skrivelse som tillställts utskottet från Pressens samarbetsnämnd får det intrycket att här är en fråga som endast angår pressens representanter. Pressens folk är väl medvetna om att under sådana förhållanden kan de inte räkna med stort intresse, än mindre sympati.

Men är tryckfriheten verkligen något som angår endast dem som kommer i kontakt med den på yrkets vägnar? Jag tror inte det, herr talman. Tryckfriheten berör alla, dess uppgift är att värna den fria kritiken och den fria nyhetsförmedlingen. Om man ser på den plats i diskussionen som tryckfriheten givits då centrala samhällsintressen stått på spel, framgår klart att tryckfriheten är en för alla omistlig tillgång. Det är därför vi har en särskild tryckfrihetsförordning som alltsedan 1809 varit föremål för omsorg och bekymmer i konstitutionsutskottet, även om man sällan har tassat fram så försiktigt som i dag.

Dagens ärende gäller i vad mån man

Ang. beivrande i annan ordning än tryckfrihetsförordningen stadgar av innehållet i tryckt skrift

skall tillåta att tryckfrihetsförordningen kringgås lagstiftningsvägen. I det aktuella fallet hade kvällstidningarna i Stockholm infört ett meddelande om dragningsresultaten i ett utländskt lotteri. Samma meddelande hade i ungefär samma notisform införts även i andra tidningar, främst då i Skåne, och där utan påföljd. Tidningarna i Stockholm blev åtalade och dömda, icke med stöd av tryckfrihetsförordningen utan med stöd av lotteriförordningen, i det att de sades ha främjat utländska lotterier.

Det är detta åtalsförfarande som vi reservanter finner diskutabelt, särskilt som man på senare tid ofta diskuterat möjligheten av att kriminalisera även andra offentliggöranden genom att gå vid sidan om tryckfrihetsförordningen. Man kan då också bli tvungen att kriminalisera upplysningar och nyheter om hund- och hästkapplöpningar och andra vanliga meddelandena om tipsresultat. Man kan, om man fortsätter på den vägen, komma att kriminalisera allehanda upplysningar och då tillmötesgå intressen av mycket skiftande värde.

Herr talman! Jag tror inte att man på den vägen uppnår ett skydd mot missbruk av tryckfriheten. I själva verket är det mycket enkelt att omformulera den notis som föranlett det aktuella åtalet och som utsänts från en internationell byrå inte endast till Sverige utan till en rad länder såsom ett led i en normal nyhetsförmedling. Det är enkelt att omformulera notisen så att den ger läsaren lika god vägledning utan att det alls kommer i beröring med lotteriförordningen. Man skyddar alltså inte genom en sådan kriminalisering, men man uppmuntrar dem som är mindre måna om att följa tryckfrihetsförordningens bud eller hyser mindre respekt för det fria ordet.

För andra, som önskar vara lojala, uppstår däremot en rad svårigheter om inte klarhet har skapats när tryckfrihetsförordningens skydd skall gälla och när straff skall utdömas i vanlig ordning. Behovet av ett klarläggande har

genom det aktuella fallet också fått en ny aspekt, nämligen genom vårt ökade internationella umgänge som gör det ännu svårare att bemästra nyhetsmaterialet, särskilt då om det inte skall bedömas i enlighet med tryckfrihetsförordningens bud. Osäkerheten leder till att nyhetsförmedlingen försämras, detta trots att 1944 års sakkunniga sade att tryckfrihetens innebörd är att den skall säkerställa en fri nyhetsförmedling och en obeskuren politisk debatt. Det är denna uppgift som har föranlett att tryckfriheten såsom en förutsättning för ett fritt samhällsskick har reglerats i grundlagen.

Herr talman! Det kan inte vara en likgiltig sak om en sådan rättighet skjuts åt sidan genom att en farlig tendens inte stävjas i tid. Här föreligger ett behov av klarläggande, som inte blir mindre genom att man negligerar det. Jag tror därför, herr talman, att det är nödvändigt med det klarläggande som begärts och ber att få yrka bifall till den reservation som fogats till konstitutionsutskottets utlåtande nr 11.

Häri instämde herr *Hilding* (fp).

Herr *ELMGREN* (s):

Herr talman! Jag har den allra största respekt för de ambitioner som driver fru Segerstedt Wiberg, och det är också ganska naturligt att hon är särskilt brinnande i anden när det gäller att kämpa för tryckfriheten. Jag vill emellertid försäkra att utskottets ledamöter i gemen är oändligt mycket mer intresserade av tryckfriheten än vad fru Segerstedt Wiberg tycks tro.

Det förefaller som om fru Segerstedt Wiberg i någon mån har råkat ut för samma misstag som 1881 års konstitutionsutskott — det är således ett misstag med mycket gamla anor och begånget i det allra förnämligaste sällskap. 1881 års konstitutionsutskott hade kommit till den uppfattningen att man inte skulle kunna komma åt ett brott, som begåtts genom tryckt skrift, annat än med tryckfrihetsförordning-

Ang. beivrande i annan ordning än tryckfrihetsförordningen stadgar av innehållet i tryckt skrift

en, och till den ändan satte man in ett stadgande i tryckfrihetsförordningen enligt vilket inbjudningar till deltagande i otillåtna lotteriföretag belades med böter.

Emellertid har sedermera en klar distinktion gjorts mellan egentliga tryckfrihetsbrott och förseelser begångna med användande av tryckt skrift. Det var Alexanderson som i sina 1907 utgivna föreläsningar över den svenska tryckfrihetsprocessen först gjorde den distinktionen, och rättsutvecklingen i vårt land har sedan dess följt denna linje. Jag vill erinra kammarens ledamöter om att i utskottets utlåtande inte mindre än fem olika lagar anges, enligt vilka utan hinder av tryckfrihetsförordningen straff kan utmätas för brott vid vilket tryckt skrift kommit till användning. I 1944 års tryckfrihetssakkunnigas förslag klagjordes det också alldeles bestämt att man måste skilja mellan de egentliga tryckfrihetsbrotten och förseelser som utgör brott mot allmän lag och begås med användande av tryckt skrift. Dessa sakkunniga hävdade med all rätt att om man skall ytterligare kriminalisera tryckfrihetsbrott, så kan det inte ske på annat sätt än genom att man inför ett ytterligare straffbud, att man alltså utökar brottskatalogen, och att en inskränkning i tryckfriheten allena kan ske genom en ändring av grundlagen. Vad nu beträffar denna särskilda lotterihistoria så är den också berörd i dessa sakkunnigas förarbeten.

Utskottets majoritet menar således att rättsutvecklingen i förevarande avseende har varit tillfredsställande och att man fått en viss stadga i tillämpningen.

Med anledning av fru Segerstedt Wibergs yttrande om utskottsmajoritetens till likgiltighet gränsande lidelsefrihet i denna fråga vill jag emellertid klart säga ifrån att utskottsmajoriteten självfallet slår vakt om tryckfriheten och den fria nyhetsförmedlingen. Vi anser inte att den rättsutveckling som skett är otillfredsställande, men vi håller lika starkt på dessa värden och principer som fru Segerstedt Wiberg, och skulle det verk-

ligen visa sig att några vådor för tryckfriheten föreligger, kommer inte fru Segerstedt Wiberg att vara så ensam på skansen som i den här frågan. Utskottets majoritet har samma lidelse som hon för tryckfriheten och för den fria nyhetsförmedlingen.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr HERNELIUS (h):

Herr talman! Det är med glädje man tar del av den deklaration som utskottets ärade ordförande gjorde i slutet av sitt yttrande.

Naturligtvis får tryckfrihetsförordningens huvudregel — att ingen skall straffas för innehållet i tryckt skrift i annan ordning än tryckfrihetsförordningen stadgar — icke drivas in absurdum. Därför var Alexandersons utredning på sin tid klarläggande, och jag ansluter mig till hans linje från år 1907 och år 1912. Det är uppenbart felaktigt om en person, som begått ett bedrägeri genom en annons i tidningspressen, icke skall kunna straffas för detta bedrägeri i annan ordning än tryckfrihetsförordningen stadgar.

Men jag tror att skillnaden mellan utskottets ärade talesman och några av oss andra närmast ligger däri att utskottet anser att utslaget i det mål vilket givit anledning till motionen stod i överensstämmelse med hittills tillämpade principer, medan vi andra anser att utslaget innebar en vidgning av straffbarhetsområdet. Det nya i detta domstolsavgörande var enligt min mening att man fällde en tidnings ansvarige utgivare för ett vanligt nyhetsmeddelande, spritt genom en internationell telegrambyrå. Detta kan ge upphov till åtskilliga betänkligheter.

Fru Segerstedt Wiberg anförde att man kan tänka sig en kriminalisering av t. ex. meddelanden om resultat vid hästkapp- löpningar utomlands, därest spel i samband med sådana kapplöpningar blir kriminaliserat. Liknande exempel skulle kunna anföras från ett mera populärt område, nämligen fotbollens.

Ang. beivrande i annan ordning än tryckfrihetsförordningen stadgar av innehållet i tryckt skrift

Emellertid finns det också, herr talman, exempel på att man vid sidan av tryckfrihetsförordningen velat angripa innehållet i tryckt skrift på annat sätt än genom användande av lag. Låt mig återkalla i minnet en interpellationsdebatt som ägde rum här i kammaren i maj 1955, då man hade beslutat att reklam för alkoholhaltiga drycker ej skulle få förekomma, alltså inte heller reklam för vin och öl. Man ansåg att sådan reklam inte kunde beivras enligt tryckfrihetsförordningen utan valde en annan väg och sade, att om ett vinmärke nämnes i en annons så skall vederbörande importör i fortsättningen inte få importera det. Detta var alltså ett straff vid sidan av gällande lag och framför allt vid sidan av tryckfrihetsförordningen.

Man tillsatte en särskild nämnd under ledning av ett aktat justitieråd, och de många lärda männen i nämnden ödslade flera sammanträdesdagar på frågan om ordet vermoult skulle få förekomma på en tändsticksask, och andra lika viktiga ting. Nåja, vi skall kanske inte tala så mycket om vad som hände då, eftersom föreskrifterna var så löjliga att de försvann av sig själva. Jag tror att nämnden upplöstes efter några månader; kanske finns den kvar på papperet — det vet möjligen finansministern, eftersom nämnden i varje fall tillkom som ett resultat av propositionen på sin tid. Denna nämnd lade alltså ned sin verksamhet, och Nya systembolaget övergick i stället till att självt driva reklam för vin och öl i den enligt min mening riktiga insikten om att spritmissbruket i detta land främst sammanhänger med brännvinskonsumtionen och icke med vin- och ölkonsumtion.

Nu har pressens samarbetsnämnd pekat på att man kan tänka sig liknande ingrepp utanför tryckfrihetsförordningen, t. ex. när det gäller tobak, och det är en av anledningarna till att en utredning enligt min mening vore befogad i detta sammanhang.

För att återgå till utskottsutlåtandet vill jag, herr talman, ta fasta på ut-

skottsmajoritetens skrivning, där det heter: »Härtill kommer att det sätt varpå gränsdragningen mellan tryckfrihetsbrott och brott som bedömes enligt vanliga regler skett i praxis icke visat sig medföra vådor för tryckfriheten.» Jag vill ta fasta på detta uttalande så till vida att jag därav drar den slutsatsen att utskottsmajoriteten, om det skulle uppstå någon våda för tryckfriheten, också vill vara med om att se till att en annan ordning kommer till stånd.

Trots det ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag tyckte nog att fru Segerstedt Wiberg i någon mån slog in öppna dörrar när hon argumenterade i denna fråga. Jag blev illa berörd av påståendet att konstitutionsutskottet skulle ha nonchalerat tryckfrihetsförordningen. Det måste anses vara en mycket grav anmärkning mot övriga journalister i utskottet, som icke har anslutit sig till reservationen. Jag vill gärna erinra om att en av fru Segerstedt Wibergs partivänner har nöjt sig med en blank reservation och således inte har accepterat de tankegångar som hon här har pläderat för.

Jag vill gärna ha sagt ifrån att jag till alla delar ansluter mig till den uppfattning som utskottets ärade ordförande gav uttryck åt när han betygade utskottets utomordentliga intresse att slå vakt om tryckfrihetsförordningens principer. Det kan, såsom jag ser det, på den punkten aldrig förekomma några kompromisser. I detta fall gäller det dock en alldeles specifik sak, nämligen publicering av en dragningslista. Jag vill försäkra kammarens ledamöter att konstitutionsutskottet, i den mån det kan ankomma på min ringa förmåga, med största uppmärksamhet kommer att följa utvecklingen i fortsättningen på detta område och se till att man inte träder tryckfrihetsförordningens principer för nära.

Ang. beivrande i annan ordning än tryckfrihetsförordningen stadgar av innehållet i tryckt skrift

Jag har för min egen del blivit helt övertygad av den juristföredragning som ägde rum i utskottet i denna speciella fråga, och jag har tagit starkt intryck av vad som då anfördes, nämligen att om vi så att säga skulle börja pilla på tryckfrihetsförordningen med anledning av just detta fall, skulle vi kunna riskera att mycket av det som vi under gångna år har slagits för när det gäller tryckfriheten åter skulle komma i blickpunkten. Vi skulle kunna riskera större ändringar och kanske försämringar än man eventuellt tror att det som nu har skett skulle innebära.

Jag är, herr talman, helt övertygad om att vi i denna fråga följer den riktiga vägen genom att följa utskottets förslag.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Det är mig en glädje att konstatera att mina ord om att utskottsutlåtandet var lidelsefritt formulerat har kommit utskottets ärade ordförande och vice ordförande att så klart och tydligt deklarerar sin känsla för tryckfrihetsförordningen och för det värde den innebär.

Jag skulle dock gentemot utskottets ordförande vilja göra ett påpekande. Även om han sade att jag befann mig i gott sällskap genom att jag enligt hans åsikt begick misstag som gjorts även under 1800-talet, vill jag erinra om att vad som nu har inträffat är en följd av den moderna tidens nyhetsförmedling, och det är den omständigheten som gör att förhållandena behöver klarläggas. Det är därför som vi i dag har en konflikt mellan de förordningar som tillämpas och kravet på en fri nyhetsförmedling.

Till herr Andersson skulle jag vilja säga att det är alldeles riktigt att en av mina kolleger och partikamrater inte är med om reservationen, men jag tror att herr Andersson lika väl som jag vet att det beror på ett s. k. tekniskt missöde. Jag kan dessutom intyga att han i dag i andra kammaren har yrkat bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fru Segerstedt Wiberg och herr Braconier vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talman, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Segerstedt Wiberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fru Segerstedt Wiberg och herr Braconier vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Segerstedt Wiberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 86;

Nej — 41.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. jäv för kommunala förtroendemän

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner angående jäv för kommunala förtroendemän.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 199 i första kammaren av herr *Bergh, Ragnar*, samt nr 301 i andra kammaren av herrar *Palm* och *Bohman* hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning av de för kommunala förtroendemän gällande jävsbestämmelserna.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I:199 och II:301 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herrar *Sveningsson, Enarsson, Magnusson* i Tumhult och *Braconier*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att riksdagen, med bifall till förevarande motioner, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning av de för de kommunala förtroendemännen gällande jävsbestämmelserna.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Vi är alla medvetna om hur den kommunala verksamheten växer ut år efter år och blir av allt större omfattning. Huruvida denna enorma kommunala utveckling är lycklig eller inte kan man ha delade meningar om, men här räcker det med att konstatera ett faktiskt förhållande med denna stora kommunala expansion. Men i och med att omfattningen av och omsättningen i den kommunala verksamheten har blivit så mycket större än vad man kunde räkna med för 10 år sedan och genom att de kommunala problemen har blivit både många och stora, kan man nog säga att inte alla bestämmelser i kommunallagen är anpassade efter dessa nya förhållanden. I nästa vecka kommer riksdagen säkert att besluta om en betydande ändring i kommunallagen.

Ledamoten av denna kammare herr

Ragnar Bergh och herrar Palm och Bohman i andra kammaren har i en motion tagit upp frågan om gällande kommunala jävsregler och begärt att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning av de för kommunala förtroendemän gällande jävsbestämmelserna. Konstitutionsutskottet har visserligen i sitt uttalande i viss mån givit sitt stöd åt de tankar som finns i denna motion men har därutöver inte visat något intresse för utredningsyrkandet utan avstyrker förslaget i sitt utlåtande nr 12. Utskottet anser att allt är väl beställt som det är och att någon utredning inte behövs. Denna uppfattning kan dock inte biträdas av högerens ledamöter i utskottet. Vi biträder i stället i vår reservation motionärernas mening, nämligen att erfarenheten visar att jävsbestämmelserna inte har fått en tillfredsställande utformning i detta fall.

Såsom motionärerna anført kan det inte vara en lämplig anordning att jävsreglerna är desamma för fullmäktigeledamöter som för ledamöter av kommunal nämnd eller styrelse. I kommunala styrelser och nämnder borde strängare jävsregler gälla, då de beslut som fattas i styrelse eller nämnd i de flesta fall är helt utslagsgivande för fullmäktiges beslut. Av denna orsak är det motiverat att kräva strängare jävsbestämmelser för ledamöter i kommunala styrelser och nämnder än för kommunalfullmäktigeledamöter. Det möter inga svårigheter, ty när det gäller styrelser och nämnder finns det alltid suppleanter att kalla in till tjänstgöring. Man anser också alltmär att även suppleanterna bör vara närvarande vid sammanträdena. Att fullmäktiges förhandlingar är offentliga i motsats till sammanträden i styrelser och nämnder måste också ha sin betydelse.

Det kan inte vara riktigt att samma person i flera instanser skall inta en ledande och stark ställning och på så sätt vara med och påverka ett ärende när det behandlas i flera olika förberedande kommunala instanser. Under sådana förhållanden blir det inte alltid den sakbehandling av ett ärende som det borde bli. Ganska lätt skulle kunna redovisas beslut, som med stor sannolikhet skulle

ha blivit annorlunda utformade än de nu blivit, om vad man kan kalla normala jävsregler hade tillämpats. Just en del av de rättsfall som är refererade i utskottets utlåtande tycker jag talar för en annan avvägning av de kommunala jävsreglerna än den som nu förekommer. Det är inte bara egna personliga intressen och släktintressen som här har betydelse. Det kan i kommunala frågor vara många andra intressen som kan inverka så att en fråga inte blir sakligt riktigt behandlad. Detta förhållande, att jävsreglerna i det kommunala livet är, kan man gott säga, så mildt utformade som de är, verkar inte förtroendeingivande från allmänhetens synpunkt.

Jag kan inte underlåta att framhålla vad konstitutionsutskottet enhälligt uttalade så sent som förra året i ett utlåtande i annat sammanhang. Utskottet sade då följande: »... vill utskottet likväl uttala principiella betänkligheter mot en ordning, som över huvud taget kan ge upphov till misstankar om att behandlingen av ärenden i olika instanser kan röna inflytande av en och samma person.» Den principen tycker man i viss mån borde gälla även i det kommunala.

Det talas i dessa tider mycket om kommunal demokrati. Det skulle från vår synpunkt vara en bättre demokrati om jävsbestämmelserna i kommunallagen vore så utformade, att ärenden som behandlas i flera kommunala instanser, där bleve behandlade på ett dessa instanser emellan helt oberoende sätt. Ett framställt utredningsyrkande är berättigat, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Det är alldeles givet att den här frågan är ett viktigt spörsmål. Jag håller helt med herr Sveningsson, och jag understryker det uttalande som konstitutionsutskottet gjorde i fjol i anledning av att man hade sett över just jävsförhållandena i andra sammanhang, nämligen att ingen anledning till misstänksamhet får finnas. Det finns väl ingen inom konstitutionsutskottet som har

Ang. jäv för kommunala förtroendemän

en annan inställning till detta problem än den att där jäv föreligger skall också jävsbestämmelserna iakttagas. Men man bör komma ihåg, när man diskuterar detta, att man här rör sig på ett speciellt område med alldeles speciella förhållanden. Herr Sveningsson har själv talat om kommunal demokrati. Där finns det ju liksom inom den kommunala självstyrelsen över huvud taget fall där skärpta jävsregler endast med mycket stor svårighet skulle kunna upprätthållas och medföra olägenheter.

Herr Sveningsson nämnde inte att frågan om jävsbestämmelserna i detta fall var föremål för en mycket ingående prövning av kommunallagskommittén innan den lade fram sitt förslag till nya kommunallagar. I sitt utlåtande år 1952 tog kommittén punkt för punkt upp de olika jävsreglerna och prövade hur de skulle komma att utfalla vid en applicering på det kommunala livet. I uttalandet hette det bl. a.: »Om man därvid börjar med de mera periferiska jävsgrunder, som avses i punkterna 6—9 i 4 kap. 13 § rättegångsbalken, torde saknas anledning att till kommunallagarna överföra det jäv som föreligger, då domare är parts vederdeloman, d. v. s. invecklad i rättegång med part.» Vidare säger man: »Mot att inom kommunalrätten skapa en motsvarighet till det s. k. tvåinstansjävet eller det som är för handen om domaren i annan rätt såsom domare eller befattningshavare fattat beslut, som rör saken, eller hos annan myndighet än domstol eller såsom skiljeman tagit befattning därmed, tala direkta positiva skäl. Ett kommunalt jäv av detta slag skulle strängt taget innebära, att fullmäktig ej ägde deltaga i behandling av ärende, om han såsom ledamot av kommunal nämnd eller såsom kommunal befattningshavare medverkat vid ärendets beredning.» Sedan tog man upp jävet för domare, om han i saken såsom rättegångsombud fört parts talan eller biträtt part eller vittnat eller varit sakkunnig, och kommittén uttalade att detta jäv ej oundgängligen torde påkalla en motsvarighet i kommunallagen. »Givetvis kan det förefalla stötande»,

Ang. jäv för kommunala förtroendemän

anförde kommittén, »om till exempel den, som för en fastighetsägares räkning fört underhandlingar med en kommun om försäljning av markområden till kommunen, deltagar i ärendets behandling i de kommunala organen. Å andra sidan synes det oskäligt att förbjuda exempelvis den, som biträtt en stipendiesökande med att uppsätta ansökningshandlingar, att deltaga i prövningen av ansöknigen.»

På det sättet tog kommittén upp olika punkter. Jag skall inte uppta kammarens tid med att nämna flera exempel.

Kommunallagskommittén har sålunda punkt för punkt tagit upp dessa saker till granskning och kommit fram till att vad kommittén föreslagit — och det är vad vi nu har att följa — är tillräckligt på det kommunala området. Departementschefen förklarade i sin proposition nr 210 år 1953 att han var tillfredsställd med kommunallagskommitténs förslag och antog att det skulle leda till förhållanden som man hade anledning att anse vara tillfyllest. Det konstateras också i konstitutionsutskottets utlåtande att departementschefens antagande i stort sett visat sig riktigt. Utskottet säger: »Att, såsom i motionen anförts och i viss mån framgått av redogörelsen för rättspraxis, 'grannlaghetsjäv' i några kända fall icke iakttagits i sålunda avsedda situationer, berättigar naturligen icke till någon slutsats i motsatt riktning.» Det är väl också alldeles uppenbart, att även om man skulle skärpa jävsreglerna för kommunala förtroendemän i nämnder och styrelser, skulle ändå alltid spörsmål uppstå, eftersom man inte kan skriva regler för varje situation.

Jag vill gärna referera till vad en av huvudstadens morgontidningar säger i en kommentar till den här frågan i dag. Tidningen ifrågasätter om det inte vore lämpligt att de båda kommunalförbunden, Stadsförbundet och Landskommunernas förbund, på den här punkten skulle kunna åstadkomma någon sorts »gentlemens agreement» — uttrycket är inte tidningens, men låt mig kalla det så — där man slår fast vissa normer för

det kommunalpolitiska handlandet på de punkter det här är fråga om. Jag tror inte, herr talman, att man löser den här frågan genom att å ena sidan skärpa reglerna när det gäller styrelser och nämnder och å andra sidan släppa efter på kraven när det gäller de beslutande församlingarna, utan jag tror att man ändå så småningom kommer fram till förhållanden som är tillfredsställande.

Herr Sveningsson säger att de kommunalpolitiska problemen under hand har blivit många och stora. Det är uppenbart att så har blivit fallet. Att allt inte har följt med i utvecklingen är naturligtvis också riktigt, men en sak, herr Sveningsson, har i alla fall följt med: allteftersom den kommunalpolitiska förvaltningen har blivit mer komplicerad har vi också fått skickligare, kunnigare och för problemen fullt förstående kommunalmän, som jag tror att man på den här punkten kan ha mycket stort förtroende för. Från mina egna utgångspunkter anser jag det skulle vara ganska märkligt om man i en situation, när man arbetar på att åstadkomma större kommunala enheter m. m. sådant — i nästa vecka får vi ta ställning till förslag om full frihet för kommunerna att bestämma om de kommunala arvodena o. s. v. — i samma andetag skulle förklara att man beträffande jävsförhållandena har mist förtroendet för kommunalmännen. Det är — i varje fall som jag ser det — i högsta grad inkonsekvent.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Jag kan hålla med utskottets talesman om att det här gäller ett speciellt område och att det skulle stöta på vissa svårigheter att ha mycket stränga jävsregler. Jag menar emellertid att förhållandena här har ändrats väsentligt. Som jag sade i mitt första anförande har den kommunala verksamheten vuxit ut sedan kommunallagen antogs, så att man behöver se över dessa bestämmelser. Jag tror inte att en

sådan översyn behöver tas som något misstroende mot kommunalmännen i allmänhet, utan det gäller bara att se till att jävsbestämmelserna här blir någorlunda lika dem som finns på många andra områden.

Om man studerar den utredning av dessa frågor som gjordes i början av 1950-talet, kan man finna stöd för den uppfattning som herr Andersson här har givit uttryck åt, men herr Andersson har samtidigt talat om att vi är beredda att redan i nästa vecka besluta om betydande ändringar i kommunallagen. Även de förhållandena var under utredning i början av 1950-talet.

Sedan kan man väl säga, att det med sannolikhet dröjer ganska länge innan vi får de större kommunala enheter som riksdagen har fattat principbeslut om. Mina bekymmer gäller kanske inte så mycket de större kommunerna, men i rätt många mindre kommuner är det ett mycket litet antal personer som har ett betydande inflytande. Det är detta i en del kommuner förekommande mångsyssleri som borde regleras genom något kärvare jävsbestämmelser. Man har fäst uppmärksamheten på mångsyssleriet i det kommunala arbetet, och det har nyligen diskuterats i stockholmspressen. Jag anser som sagt, att en utredning här är berättigad.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag har inte begärt ordet därför att jag är motionär i denna fråga, utan jag blev närmast uppkallad av herr Torsten Andersson, som refererade vad kommunallagskommittén på sin tid haft för funderingar. Det råkar vara så, att jag tillhörde kommunallagskommittén och var med om den diskussion som han refererat. Då kanske det kan ha sitt intresse att vittna om att vi nog strävade efter att åstadkomma litet andra regler än som så småningom kommit in i kommunallagen, men vi fann det tekniskt ytterst svårt att göra det.

I motiveringen för sin ståndpunkt kom kommittén — och det refereras ju på sid. 3 — till den uppfattningen att re-

Ang. jäv för kommunala förtroendemän sultatet nog inte blev så gott som man skulle ha önskat. Bl. a. skrev kommittén: »Att jäv icke förefinnes för ställföreträdare eller styrelseledamot då ett kommunalt ärende angår den företrädde, respektive den sammanslutning styrelseledamotskapet avser, kan visserligen stundom synas betänkligt.» Kommittén fortsätter: »Värre är måhända, att direktör, firmatecknare eller styrelseledamot i bolag eller förening i allmänhet icke blir jävig i vissa fall, då anledning därtill kan synas föreligga. Sålunda kan t. ex. verkställande direktören i ett industribolag eller styrelseledamöter i kooperativ förening deltaga i sammanträde med kommunal nämnd eller fullmäktige, då fråga om försäljning av mark till bolaget eller föreningen behandlas.»

Vi fann inte detta tillfredsställande, men när vi fann det svårt att åstadkomma fixa regler, hade också vi den förhoppningen — i varje fall hade jag den — som utskottets majoritet nu tycks ha. Utskottet säger att man förväntar att det blir allt fåtaligare sådana fall, då grannlagenhetsjäv borde ha iakttagits men detta inte skett.

Att jag nu, trots vad jag var med om att skriva för många år sedan, likväl har motionerat, beror på att de förhoppningar jag den gången hade, uppenbarligen inte har infriats. Ty fortfarande förekommer det icke sällan att en verkställande direktör, firmatecknare etc., som företräder ett företag, sitter som kommunal förtroendeman och förhandlar med sig själv. Det fallet har tyvärr blivit rätt allmänt, och det måste vi anse stötande för rättskänslan. När man alltså inte kan räkna med att grannlagenhetsjäv beaktas i sådana fall, bör man med hänsyn till det anseende som kommunalförvaltningen bör äga ännu en gång försöka åstadkomma bättre regler på detta område, så att dessa avarter inom kommunalförvaltningen inte upp-
repas.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag vill erinra om vad som står på sid. 7 i utskottets utlåtande:

Ang. jäv för kommunala förtroendemän

»Medan utgången i av domare handlagda mål och ärenden endast mycket sällan kan medföra nytta eller skada för domaren, medför de kommunala besluten i regel nytta eller skada även för de i beslutet deltagande.» Det är ju detta förhållande som ligger bakom utskottets ställningstagande. De som tillhör organen för utövande av den kommunala självstyrelsen handhar samtliga kommunmedlemmars och därmed även sina egna angelägenheter. Därför har man inte gjort de kommunala jäven så stränga.

Jag skall inte på något sätt polemisera mot herr Bergh beträffande de avarter som visats, men som jag sade tidigare gäller det ytterst frågan, om man kommer till rätta med avarterna genom att skärpa jävsreglerna därhän, att man så att säga sätter sig över själva underlaget, den kommunala självstyrelsen, som leder till att alla i kommunen är beroende av de beslut som fattas. Jag tror att man kommer längre, om man går den vägen att man försöker kämpa för grannlagenhetsjävet och tar upp till diskussion i de kommunala församlingarna hur viktigt det är att man på detta område är försiktig och tar hänsyn till vad som kan vara skäligt i sammanhanget, så att man inte får de fläckar på kommunalmännens anseende som herr Bergh här har nämnt.

Herr Sveningsson säger att de kommunala frågor som vi här talar om varit föremål för utredning och diskussion länge, men det är inte det som är avgörande. Det avgörande är att både när det gäller arvodesättningen och den kommunala indelningen har prövningen lett fram till att man satsar på ökat förtroende för kommunalmännen i bygderna. Om man skulle skärpa jävsreglerna, skulle det innebära ett rakt motsatt ställningstagande till förfång för förtroendet för kommunalfolket.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet

hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sveningsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 12 röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sveningsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 109;

Nej — 21.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1962/63 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3

Anslag till socialattachéer, m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Socialattachéer för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 223 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sveningsson* och *Ebbe Ohlsson* (I: 217) samt den andra inom andra kammaren av herr *Hamilton m.fl.* (II: 267), hade, såvitt avsåge förevarande anslag, hemställt, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1962/63 till Socialattachéer av 223 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 217 och II: 267, såvitt nu vore i fråga, till Socialattachéer för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 223 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen avgivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 217 och II: 267, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Med herr talmannens tillåtelse skall jag be att i ett sammanhang få i korthet motivera de reservationer där mitt namn råkar förekomma. Jag börjar då med den reservation, som är fogad till punkten 3 om socialattachéerna. På den punkten har jag endast att säga, att den grupp jag tillhör nu liksom förr anser, att de arbetsuppgifter som socialattachéerna avses fullgöra, fullt ut kan skötas av den ordinarie utrikesrepresentationen. Medlen för socialattachéer bör sålunda gott kunna sparas.

Nästa reservation är knuten till punkten 24, som har rubriken Försöksverk-

samhet rörande daghem m. m. Anslaget, som är upptaget med 100 000 kronor, har nu förekommit i budgeten en hel del år. Jag tillhör dem som ställer sig tveksamma till huruvida anslaget behövs. Motiveringen för anslagets tillkomst var för all del ganska vagt skriven, men vi som deltog i behandlingen av propositionen i den delen fick väl ganska klart för oss, att meningen var att man skulle undersöka i vad mån man kunde byta ut vanliga daghem mot mindre daghem i bostadslägenheter. Man skulle kunna tänka sig halva daghem m. m. Motsvarande anordningar skulle även prövas beträffande förskolor o. s. v. Jag var en av dem som då var förvånad över att det skulle behövas ett årligt anslag av 100 000 kronor för denna försöksverksamhet. Sedan dess har emellertid inträffat en del ting som gör frågan intressantare än vad anslagsbeloppet i och för sig skulle ge anledning till.

Jag råkade för ett par tre år sedan deltaga i en konferens, där en ung student återgav en bandspelarupptagning, som åskådliggjorde tonsteg hos två- och treåringar, jag vill minnas även fyra-åringar. När jag frågade hur arbetet hade finansierats, fick jag den uppgiften att detta hade skett med medel från anslaget till försöksverksamhet rörande daghem m. m. Jag hade svårt att tro på den uppgiften, ty det skulle ju innebära att anslaget kommit att gagna annat än inredning av vissa daghem och lekstugelokaler.

Det har emellertid senare visat sig, att av de 100 000 kronor, som anvisades under förra budgetåret, användes inte mindre än 78 000 kronor till någonting som kallas för barnpsykologiska laboratoriet i Stockholm. Med detta konstaterande vill jag inte göra gällande, att verksamheten vid laboratoriet inte kan vara förtjänt av att stödjas, men däremot påstår jag bestämt, att anslag för ändamålet inte hör hemma under femte huvudtiteln. Vidare hävdar jag bestämt, att en sådan disposition av anslaget är tämligen oväntad för oss, som första gången deltog i behandlingen av anslaget. Jag skulle tro, att föredragande statsrådet delar den meningen, ty an-

Anslag till socialattachéer, m. m.

nars finns det väl inget skäl för att i årets statsverksproposition motivera anslagets bibehållande just med hänvisning till detta barnpsykologiska laboratorium. Hade föredragande statsrådet ansett den saken vara självklar, skulle inte punkten i statsverkspropositionen ha avfattats på sätt som skett.

Med vad jag nu har anfört har jag, som sagt, inte velat uttala mig om huruvida det barnpsykologiska laboratoriet bör stödjas eller ej. Jag anser att verksamheten bör stödjas, men stödet bör i så fall utgå i gängse ordning. Verksamheten bör väl falla under de akademiska myndigheterna, och anslagsframställning till riksdagen bör göras av ecklesiastikdepartementet, som ju har hand om forskningsanslagen.

Vad jag nu anfört är, herr talman, i korthet innebörden av det resonemang, som utgör underlag för vår reservation under punkten 24.

Nästa reservation hänför sig till punkten 54, som avser Arbetsförmedlingen: Avlöningar. Arbetsmarknadsstyrelsen har begärt inte mindre än 400 nya tjänster. Kungl. Maj:t går med på 200 nya tjänster men reserverar därutöver ett belopp av 3,6 miljoner kronor, för den händelse även övriga 200 tjänster helt eller delvis skulle behövas. Vi anser att en så våldsamt ansvällning av personalstocken knappast kan anses underbyggd. Vår reservation går ut på att en utökning med 100 tjänster är tillräcklig. Ifall det skulle behövas flera tjänster, får väl Kungl. Maj:t komma tillbaka och såsom sker när oförutsedda ting inträffar, lägga fram proposition om anslag på tilläggsstat.

Av nu angiven motivering följer också, att arbetsmarknadsverkets anslag till omkostnader bör nedskrivs.

Sedan återstår endast två reservationer. Den ena gäller statens bosättningslånefond. Vi anser att maximibeloppet inte behöver höjas, därför att det lägre tak som nu gäller inte regelmässigt uppnås.

Slutligen har vi upprepat en reservation från fjolåret, som gäller lånefonden för allmänna samlingslokaler. Vi me-

nar att även dessa lån bör bli amorteringspliktiga och bör förräntas. Vi har ställt ett häremot svarande yrkande i reservationen.

Med det anförda ber jag, herr talman, till en början få yrka bifall till den reservation, som är fogad till punkten 3 i utskottsutlåtandet.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Vad först gäller frågan om socialattachéerna är det ett spörsmål som är behandlat upprepade gånger. Det kanske inte skadar att göra en mycket kort återblick.

När dessa tjänster inrättades, var det ju på framställning av arbetsmarknadsparterna, alltså Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen, som begärde att det i skilda huvudstäder skulle tillsättas fyra socialattachéer. Regeringen stannade för två, och riksdagen beslöt att två tjänster som socialattachéer — en med placering i England och en i Förenta staterna — skulle inrättas. Det har sedan visat sig att dessa socialattachéer har utfört ett mycket betydelsefullt arbete. Om vi nu skulle följa högern och överlasta deras arbete på andra inom beskickningarna tjänstgörande personer, finge vi väl sannolikt utöka antalet attachéer och man skulle inte vinna någonting på detta i pengar räknat. Av den anledningen har vi ansett att man inte bör ändra det förhållande som nu råder. Jag ber för den skull, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Om jag liksom herr Bergh skulle stanna litet vid de olika punkter, där högern har avgivit reservationer och där man i korthet har motiverat högerns inställning, vill jag först något litet beröra punkten 24, som gäller försöksverksamhet rörande daghem m. m. Herr Bergh har ondgjort sig över att medel till ett barnpsykologiskt laboratorium i Stockholm skulle anvisas under femte huvudtiteln. Han ansåg att pengarna i stället borde gå över åttonde huvudtiteln. Men detta har inte högern föreslagit, utan man har i stället föreslagit att

anslaget skulle upphöra och att inga pengar över huvud taget skulle ges till denna verksamhet. Detta innebär ju att man skulle lägga ned en verksamhet, som herr Bergh nyss stod och prisade såsom bra, bara pengarna kom från rätt departement. Jag tycker att det är att gå litet väl långt i byråkratiskt nit, att bara angripa det sätt på vilket pengarna anvisas. De kommer ju från samma kassa och redovisas under olika huvudtitlar, men är vi överens om att pengarna användes till ett förnuftigt ändamål, finns ju alltid den möjligheten att flytta över anslaget till en annan huvudtitel.

När det sedan gäller punkten 54, som gäller avlöningar till arbetsförmedlingen, har herr Bergh förmenat att man har velat utöka antalet tjänster för mycket, att det skulle räcka med ett mindre antal och att man sedan, om det visar sig nödvändigt, kan förstärka personalen när konjunkturerna det kräver. Detta låter ju säga sig, men det förhåller sig tyvärr inte på det sättet. Vi vet att arbetsmarknadsläget är mycket labilt. Arbetsmarknadsstyrelsen har på ett mycket aktivt sätt medverkat till att den fulla sysselsättningen har kunnat upprätthållas. Tack vare de verkligt ambitiösa insatser på olika områden, som arbetsmarknadsstyrelsen gjort, har vi undsluppit en del katastrofer som kanske annars hade varit oundvikliga. Skulle vi nu inte utöka antalet tjänster på sätt regeringen föreslagit och utskottsmajoriteten tillstyrkt utan följa högern, skulle vi vänta med att tillsätta tjänsterna till dess de absolut nödvändigt behövs. Men då är det för sent. Man tar inte en brandförsäkring när huset brinner, utan man ser till att man har detta ordnat i förväg. Det är vad vi här vill; vi vill att arbetsmarknadsstyrelsen skall ha tillräckligt med personal för att kunna ingripa i alla situationer. Vad jag här sagt är väl tillräckligt beträffande denna punkt. Herr Bergh var ju inte heller så mångordig, och det har ju pratats tillräckligt förut i dag.

Det var två punkter ytterligare, där herr Bergh motiverade sin inställning,

Anslag till socialattachéer, m. m.

och det gällde punkterna 94 och 95, som avser statens bosättningslånefond och lånefonden för allmänna samlingslokaler. Detta är gamla bekanta som går igen år efter år. Högern är emot och de övriga partierna är för förslaget på denna punkt. De som är för förslaget är flera och har vunnit vid riksdagarna tidigare, och jag förmodar att de gör det även i år, ty de förslag högern här kommer med är icke acceptabla. Statens bosättningslånefond fyller ju, som alla vet, en betydelsefull uppgift. De ändringar av grunderna, som högern föreslagit, anser vi inte vara tillräckligt motiverade.

Lånefonden för allmänna samlingslokaler har också en mycket stor uppgift i vårt demokratiska Sverige. Den innebär en hjälp för föreningarna att få de lokaler, som behövs för att hålla föreningslivet levande.

Med detta ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag på samtliga de punkter, som här har vidrörts.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen

Anslag till försöksverksamhet rörande daghem m. m. — Ungdomsvårdsskolornas avlöningsanslag

genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 4—23

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24

Anslag till försöksverksamhet rörande daghem m. m.

I denna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 217 och II: 267, såvitt nu vore i fråga, till Försöksverksamhet rörande daghem m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 217, av herr *Sveningsson* och herr *Ohlsson, Ebbe*, samt II: 267, av herr *Hamilton m. fl.*, hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå förslaget om ett anslag för budgetåret 1962/63 till Försöksverksamhet rörande daghem m. m. av 100 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh, Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 217 och II: 267, såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Under hänvisning till den motivering jag redan anfört, ber jag få yrka bifall till den reservation, som är fogad till denna punkt.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag ber endast att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bi-

fall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 25

Ungdomsvårdsskolornas avlöningsanslag

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ungdomsvårdsskolorna, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 förordnat, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för ungdomsvårdsskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63, dels ock till Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 11 333 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hjalmar Nilsson m. fl.* (I: 266) och den andra inom andra kammaren av herr *Kärlander m. fl.* (II: 172),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson* och fru *Segerstedt Wiberg* (I: 431) samt den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén m. fl.* (II: 505),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Lindkvist* och fru *Torbrink* väckt motion (II: 601).

I motionerna I: 431 och II: 505 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att utöver departementschefens förslag tio vårdartjänster och en assistenttjänst skulle inrättas samt att vederbörande avlöningsanslag skulle förstärkas med erforderligt belopp.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 431 och II: 505

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ungdomsvårdsskolorna, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för ungdomsvårdsskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

c) till Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 11 333 000 kronor;

II. att riksdagen måtte i anledning av motionerna I: 266 och II: 172 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anfört om lokaliseringen av mottagningsavdelningar vid ungdomsvårdsskolorna;

III. att motionen II: 601 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per Jacobsson* och *Edström*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i *Ljungskile* och *Gustafsson* i *Skellefteå*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 431 och II: 505

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för ungdomsvårdsskolorna, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 samt reservanterna förordat;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för ungdomsvårdsskolorna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

c) till Ungdomsvårdsskolorna: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 11 471 000 kronor.

Ungdomsvårdsskolornas avlöningsanslag

Herr **JACOBSSON, PER**, (fp):

Herr talman! Vi har på denna punkt en reservation, och jag ber att med ett par ord få motivera densamma.

Det är alldeles riktigt, som framhållits i utskottets utlåtande, att ungdomsvårdsskoleorganisationen numera har utbyggts på ett sådant sätt, att den tidigare besvärande platsbristen i stort sett har eliminerats. Vad som i dag är angeläget är att åstadkomma en sådan kvalitativ upprustning, att skolorna kan på ett ändamålsenligt sätt fylla sin ursprungligen avsedda uppgift. Såvitt vi kan förstå sker detta främst genom en förstärkning av de personella resurserna, och vi anser det angeläget att man kan något utöka de resurserna i jämförelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit.

I reservationen föreslås dels en ytterligare assistenttjänst och dels tio vårdartjänster utöver vad i propositionen har föreslagits. Socialstyrelsen har här gått väsentligt längre, men vi har ansett oss kunna begränsa oss till det förslag, som vi här gjort i reservationen.

Frågan om personalbehovet är egentligen i långa stycken ren matematik. Det blir en utökning motiverad av beslutad arbetstidsförkortning m. m., men det är också en fråga om krav på vårdpersonalens säkerhet. Det har ju förekommit intermezzon som gör, att man har anledning förstärka personalresurserna och ge möjlighet till den ytterligare säkerhet, som man på det sättet kan åstadkomma. Vad vi här föreslagit anser vi vara ett minimum. När det gäller den utökning av assistenttjänsterna som vi föreslagit vill vi erinra om att även statskontoret ansett sig kunna biträda förslaget på den punkten.

Med dessa korta motiveringar ber jag, herr talman, få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! När det gäller personalfrågor är det alltid litet besvärligt att avgöra vad som är rätt och riktigt. Reservanterna har ansett att ungdoms-

Ungdomsvårdsskolornas avlöningsanslag

vårdsskolornas personalorganisation bör förstärkas med en assistent och tio vårdare utöver vad Kungl. Maj:t och utskottsmajoriteten har föreslagit.

Det råder inga delade meningar mellan majoriteten och reservanterna om betydelsen av att ungdomsvårdsskolorna äger tillgång till erforderlig personal. När det gäller assistentpersonalen har utskottet föreslagit två tjänster, och reservanterna har föreslagit tre. Som utskottet påpekat i sitt utlåtande, pågår för närvarande utredningar rörande behandlingsmetoderna och eftervården vid ungdomsvårdsskolorna. Vi inom majoriteten har därför velat vänta med att inrätta ytterligare assistenttjänster för att se vart utredningarna leder och vad man bör sätta för antal för dessa tjänster.

När det gäller de andra tjänsterna sker en utökning med 38 stycken, därav 7 vårdartjänster som tillkommit till följd av arbetstidsförkortningen. Som herr Jacobsson sade, har socialstyrelsen och departementschefen kommit till olika uppfattningar när det gäller personalbehovet. Herr Jacobsson poängterade särskilt, att statskontoret har varit med om den större ökningen, men vi har inte i detta fall ansett, att man bör slaviskt följa vad statskontoret har ansett, utan vi har menat att vi i detta avseende kunnat nöja oss med att tillstyrka departementschefens förslag. Budgetåret 1959/60 uppräknades medelsanvisningen till vikarier för att möjliggöra anlåtande av extra personal vid specialavdelningar, särskilt då för svårbehandlade, och statens organisationsnämnd, som gjorde en undersökning om skolornas personalbehov för 1960, kom fram till att ungefär en dubbling av tillsynen vid mottagnings- och specialavdelningarna skulle kunna vara lämplig; den dubblingen skedde också. Mot denna bakgrund, som rullats upp, har vi ansett oss kunna stanna för vad departementschefen föreslagit.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr DAHL (s):

Herr talman! För den som i egenskap av ledamot i styrelsen för en ungdomsvårdsskola tar del av de olika problem, som förekommer vid en sådan anstalt, står det ju klart, att man med glädje hälsar den utbyggnad, som vi har fått vara med om de senaste åren. Men även om vi får fina lokaler och möjligheter till lämplig sysselsättning av eleverna i övrigt, kommer man inte ifrån, att en av de allra väsentligaste delarna i anstaltsvården är personalfrågan. Om man har en njuugg tilldelning på den fronten, finns det inte möjligheter att nöjaktigt följa upp eleverna i olika sammanhang. Det finns inte möjligheter att se till, att de blir erforderligt sysselsatta och inte rymmer. De öppna avdelningarna står nattetid utan permanent bevakning. På Gräskärr t. ex., där vi ändå har tio pojkar i varje stuga, kommer det en vandrande nattvakt då och då och ser efter om allting är lugnt. Det är klart, att det går med ett sådant system, även om det går med vissa komplikationer, såsom vi har sett av händelser, som inträffat t. ex. på Gräskärr och Forsane, men det är nödvändigt, att man ägnar personalfrågan en mer vidsynt behandling, om man skall nå de resultat vid dessa anstalter, som man vill nå.

Det är självklart, att man kan ha olika synpunkter på den här frågan, och jag förstår, att departementschefen måste ta hänsyn både till det ena och till det andra önskemålet när det gäller att anslå pengar och tilldela personal, men jag tror i alla fall, att ungdomsvårdsskolorna har så stor betydelse, när det gäller att ta hand om ett svårhanterligt klientel, att man här måste offra litet mer och visa större tillmötesgående, om resultatet av vistelsen för elevernas vidkommande skall bli det, som man önskar. Det är klart, att det går även med nuvarande resurser, med den nuvarande ordningen och med nuvarande tillgång på personal att sköta verksamheten, och det går tämligen bra — det är inte tu tal om den saken — men om man hade större tillgång på personal och möjlighet att mera

Arbetsmarknadsstyrelsens avlöningsanslag

personligt följa upp värden av pojkar och flickorna, skulle man nå ännu bättre resultat, än man nu kan redovisa.

Med hänsyn till detta, anser jag, att det förslag angående personalen, som här föreligger i reservationen är väl motiverat. Även om det inte nu vinner kammarens bifall, vill jag ändå på det kraftigaste understryka, att de krav på en personalförstärkning som här ställes är berättigade.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Givetvis har ingen någonting emot att det sker en personalförstärkning, och jag vill understryka att alla är medvetna om nödvändigheten härav. Som jag tidigare sagt skedde emellertid på grundval av en utredning som gjordes 1960 en fördubbling av den personal som arbetar på mottagnings- och specialavdelningar, och nu föreslås en ytterligare ökning med 38 personer. Man ökar sålunda personalen undan för undan, och vi får väl hoppas att alla berättigade anspråk på personaltillgång slutligen skall bli tillgodosedda.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan.

I fråga om mom. I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övergående ja besvarad.

Herr *Jacobsson, Per*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 25 mom. I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Jacobsson, Per*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 81;

Nej — 46.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På särskilda propositioner bifölls här efter vad utskottet i mom. II och III hemställt.

Punkterna 26—51

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 52

Arbetsmarknadsstyrelsens avlöningsanslag

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsmarknadsstyrelsen, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 förordat, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för arbetsmarknadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63, dels ock till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 9 021 000 kronor.

Arbetsmarknadsstyrelsens avlöningsanslag

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 513) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 587), hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 9 100 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 513 och II: 587, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsmarknadsstyrelsen, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för arbetsmarknadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

c) till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 9 021 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Bengtson, Nils-Eric Gustafsson, Eliasson* i Sundborn och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 513 och II: 587, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för arbetsmarknadsstyrelsen, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 samt reservanterna förordat;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för arbetsmarknadsstyrelsen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

c) till Arbetsmarknadsstyrelsen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 9 100 000 kronor.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Reservationen av herr Bengtson m. fl. vid punkten 52 sammanhänger med andra yrkanden av samma reservanter. Det gäller således en förstärkning av arbetsvårdens resurser. Större delen av den förstärkningen måste givetvis komma på fältorganisationen. Särskilt under det uppbyggnadsskede som nu förestår är det emellertid angeläget att även den centrala instansen får tillräckliga resurser, så att uppbyggnaden kan ske planmässigt och med enhetlig ledning.

Den personalförstärkning vi begärt gäller arbetsvårdsbyråns allmänna sektion. Vid denna handlägges frågor rörande arbetsplacering, yrkesutbildning, arbetsprövning, arbetsträning, skyddad verksamhet, näringshjälp och hemarbete, allt beträffande handikappade. Vi har i andra reservationer föreslagit en utökning och intensifiering av dessa aktiviteter, bl. a. med hänsyn till den ökade arbetsbelastning på arbetsvårdsorganen som följer av vissa förändringar inom socialförsäkringsväsendet. Vårt yrkande på denna punkt får alltså ses som ett led i den utbyggnad av verksamheten för de handikappade som vi vill ha till stånd.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen under denna punkt av herr Bengtson m. fl.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Efter herr Gustafssons sympatiskt korta inlägg skall inte heller jag bli mångordig.

Herr Gustafsson knöt an till den stora motion som det parti han tillhör väckt vid årets riksdag angående den svenska socialpolitikens inriktning m. m. Jag höll på att säga att det är en valbroschyr, men i varje fall är det en skrift på 36 sidor, där man rör sig över vida sociala fält. Vi har haft en del av dessa förslag till behandling i statsutskottet men har inte ansett oss kunna tillstyrka de olika mycket kostnadskrävande utökningar som föreslagits i motionen. Utskottet anser att den förstärkning av arbetsmarknadsstyrelsen som

departementschefen föreslagit vid årets riksdag bör räcka tills vidare.

Med den motiveringen, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 52, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 102;

Nej — 19.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Arbetsförmedlingens avlöningsanslag

Punkten 53

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 54

Arbetsförmedlingens avlöningsanslag

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för arbetsförmedlingen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63, dels ock till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 41 416 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nyman m. fl.* (I: 215) och den andra inom andra kammaren av herr *Boija m. fl.* (II: 325), i vilka hemställts, att riksdagen i samband med behandlingen av anslaget till Arbetsförmedlingen: Avlöningar måtte uttala, att möjligheterna att lösa de handikappades sysselsättningsproblem, bland annat genom en intensifierad ömsesidig utväxling av partiellt arbetsföra mellan näringslivet och statsunderstödda verkstäder för arbetsutbildning och skyddad sysselsättning, borde prövas i något eller några län med för sådan verksamhet gynnsamma betingelser samt att arbetsvårdens personal måtte ytterligare förstärkas efter de erfarenheter, som vunnes av sådan intensifierad verksamhet,

dels de likalydande motionerna I: 217, av herrar *Sveningsson* och *Ebbe Ohlsson*, samt II: 267, av herr *Hamilton m. fl.*, i vilka, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte

a) fastställa i motionerna införd avlöningsstat för arbetsförmedlingen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

b) till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 36 016 000 kronor;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att direktiven för arbetsmarknadsutred-

Arbetsförmedlingens avlöningsanslag

ningen måtte kompletteras med uttrycklig föreskrift om att utredningen skulle företaga en organisationsundersökning av arbetsmarknadsverket;

dels de likalydande motionerna I: 513, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 587, av herr *Hedlund m. fl.*, i vilka, såvitt nu vore i fråga, föreslagits, att riksdagen skulle för budgetåret 1962/63 till Arbetsförmedlingen: Avlöningar anvisa ett förslagsanslag av 43 500 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Wiklund* i Stockholm och *Rimmerfors* väckt motion (II: 174).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 217 och II: 267 samt I: 513 och II: 587, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för arbetsförmedlingen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

b) till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 41 416 000 kronor;

II. att motionerna I: 215 och II: 325 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionen II: 174 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IV. att motionerna I: 217 och II: 267, såvitt desamma avsåge förslag om komplettering av direktiven för arbetsmarknadsutredningen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts, utom av annan,

a) fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under I och IV hemställa,

I. att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 217 och II: 267

samt med avslag å motionerna I: 513 och II: 587, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för arbetsförmedlingen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

b) till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 36 016 000 kronor;

IV. att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 217 och II: 267, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att direktiven för arbetsmarknadsutredningen måtte kompletteras med uttrycklig föreskrift om att utredningen skulle företaga en organisationsundersökning av arbetsmarknadsverket;

b) av herrar *Bengtson*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Eliasson* i Sundborn och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 513 och II: 587 samt med avslag å motionerna I: 217 och II: 267, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för arbetsförmedlingen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

b) till Arbetsförmedlingen: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 43 500 000 kronor.

Herr **BERGH**, **RAGNAR**, (h):

Herr talman! Med hänvisning till de motiveringar jag redan anført ber jag att få yrka bifall till reservationen a vid denna punkt.

Herr **GUSTAFSSON**, **NILS-ERIC**, (cp):

Herr talman! Reservationen b av herr *Bengtson m. fl.* grundar sig på framställningen i motionerna nr 513 i denna kammare och nr 587 i andra kammaren.

I motionerna framhålles, att det inga-

lunda är riktigt att endast lämna dem som drabbats av långvarig sjukdom, invaliditet eller annat handikapp ett ekonomiskt stöd av större eller mindre omfattning. Det väsentligaste måste vara att så långt möjligt återställa människans både psykiska och fysiska funktionsduglighet. Målet måste vara att ge möjlighet till ett normalt liv och normal livsföring. Det bärande motivet måste givetvis vara det *humanitära, omtanken om den enskilda människan*. Men sannolikt föreligger det inget motsatsförhållande mellan ett sådant humanitärt motiv och det samhällsekonomiska intresset — om man nu får dra in också det i sammanhanget.

När det gäller de praktiska möjligheterna att förverkliga dessa mål och syften spelar den verksamhet som bedrivs av arbetsvårdsorganen inom arbetsmarknadsorganisationen en stor roll. Deras uppgifter sammanhänger med arbetsplacering, yrkesvägledning, skyddad verksamhet, näringshjälp o. s. v. för de handikappade. Arbetsvårdsorganen har således en nyckelposition i sammanhanget.

Såsom vi framhållit i reservationen, steg antalet arbetsvårdssökande per år under 1950-talet från drygt 22 000 till 27 000. Under 1960, på ett enda år, ökade emellertid antalet sökande med ytterligare 5 000. I allt väsentligt sammanhänger detta med det samarbete som inletts mellan sjukvårdens och arbetsvården. Det samarbetet har emellertid inte kunnat utbyggas på ett tillfredsställande sätt. Flertalet länsarbetsnämnder har på grund av personalbrist tvingats begränsa remisserna från sjukvårdens. I vissa fall har hela sjukvårdsområden undantagits. I andra fall har vissa grupper, t. ex. husmödrar och kommunalanställda, eller vissa ålderskategorier, t. ex. personer över 55 år, undantagits.

De möjligheter som arbetsvården erbjuder måste givetvis stå öppna för alla medborgare. Varje slag av kategoriklyvning bör undvikas. Det måste därför beklagas, att man nu inte har tillräckliga resurser utan tvingas göra sådana här undantag.

Arbetsförmedlingens avlösningsanslag

Man frågar sig också — inte utan en viss oro — hur det skall bli under den närmaste framtiden. Genom beslutet av förra årets riksdag rörande socialförsäkringsadministrationen ökades förutsättningarna för ett samarbete mellan arbetsvården och socialförsäkringsorganen. I proposition nr 90 till årets riksdag föreslås skyldighet för försäkringskassorna att vid en sjukdomsperiod, som varar 90 dagar, regelmässigt utröna behovet av rehabiliteringsåtgärder. Den föreskriften blir till väsentliga delar meningslös, om inte arbetsvårdsorganen har resurser att göra vad på dem ankommer. Men vad som framför allt kommer att medföra ökad belastning och ökade krav på arbetsvårdsorganen är de nya grunder för förtidspensionering, som föreslås i proposition nr 90. De innebär att det nuvarande medicinska invaliditetsbegreppet ersättes av begreppet arbetsinvaliditet, som har sin grund i medicinska faktorer.

Skall dessa socialpolitiska reformåtgärder, som vi för vår del tillstyrkt, leda till åsyftat resultat, så är det nödvändigt att man tar konsekvenserna när det gäller resurserna på arbetsvårdsområdet. Det får inte bli så att ett allt större antal arbetsvårdsbehövande undantages till följd av vårdorganens bristande arbetskapacitet. Mot den bakgrunden har vi i reservationen, liksom i motionerna, anslutit oss till arbetsmarknadsstyrelsens framställning om erforderlig personell förstärkning.

Vid länsarbetsnämnderna finns för närvarande sammanlagt 24 läkare med en genomsnittlig tjänstgöringstid av 2 timmar per vecka. Det samarbete som inletts mellan sjukvårdens och arbetsvårdsorganen kommer att öka arbetet för dessa läkare. Antalet svårbedömbare fall — det är ju främst sådana läkarna tar ingående befattning med — kommer att öka kraftigt till följd av det nya invaliditetsbegreppet. Talar man med sakkunniga om denna tjänstgöringstid av 2 timmar per vecka, blir svaret att det är en illusion att tro att läkarna under så kort tid skall kunna fylla ens de blygsammaste minimikrav på behandling och

Arbetsförmedlingens avlöningsanslag

konsultation. Arbetsmarknadsstyrelsen har föreslagit en fördubbling av tjänstgöringstiden, alltså till i genomsnitt 4 timmar per vecka, samt inrättande av vissa nya tjänster för läkare, så att alla arbetsvårdsexpeditioner skulle få tillgång till medicinsk sakkunskap, och för vår del har vi biträtt arbetsmarknadsstyrelsens framställning även i detta avseende.

Det är med viss förvåning jag noterat att varken departementschefen eller utskottsmajoriteten med ett enda ord omnämnt dessa förhållanden beträffande läkarna. Denna fråga har ju väsentlig betydelse för arbetsvårdorganens möjligheter att bedriva en kvalitativt god verksamhet.

Med förhoppning att jag inte har förtagit det sympatiska intryck, som jag förut gjorde på herr Birger Andersson, genom att nu hålla ett något längre anförande, ber jag att under hänvisning till det anförda få yrka bifall till reservationen b av herr Bengtson m. fl.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! I motionerna nr 215 i första kammaren och nr 325 i andra kammaren har frågan om de handikappades sysselsättningsproblem tagits upp mer ur näringslivets synpunkt än ur samhällets, ehuru i medvetandet om att den frågan endast kan lösas av samhället och näringslivet i samverkan.

Innan samhället vidtar åtgärder i fråga om de partiellt arbetsföras sysselsättning och rehabilitering i utökad omfattning är det av vikt, att näringslivets sysselsättningsmöjligheter för framtiden med hänsyn till den tekniska utvecklingen prövas och följes upp. Den uppgiften fullföljer givetvis de arbetsvårdande organen, ehuru kanske inte tillräckligt av brist på personalresurser.

Vad vi motionärer velat trycka på är att arbetsvården får tillräckligt med personal för att kunna fullfölja sin svåra uppgift att placera ut de handikappade eller rehabiliterade i näringslivet. Skapandet av sysselsättning måste ske i sam-

ma takt som rehabiliterings- och omskolningsverksamheten utbygges.

Vilka möjligheter har nu och i framtiden näringslivet att bereda partiellt arbetsföra sysselsättning? Läget inom tung och halvtung industri, som jag bäst känner till, är ofta detta, att dessa industrier har tillräckligt med problem med att sysselsätta sina egna arbetstagare med nedsatt arbetsförmåga, t. ex. genom olycksfall, förslitning i arbete etc. Många gånger kan dessa företag icke annat än under speciella betingelser anställa handikappade.

Dess bättre finns det dock en mängd företag med lättare sysselsättning och större möjligheter att placera partiellt arbetsföra. Frågan är dock om utvecklingen kommer att underlätta möjligheten att i näringslivet sysselsätta berörda arbetstagare än mer eller om icke kravet på i allo fullgod arbetskraft kommer att ytterligare öka. Jag tycker, herr talman, att det är mycket i utvecklingen som talar därför.

Utskottet anser det väsentligt att öka de tillfällen beredes de handikappade till en aktiv yrkesverksamhet och tror att så ske kan genom ett tillskott av 40 tjänster inom arbetsvården samt en ökning av statsbidragen till enskilda företag med halvskyddad sysselsättning i egna verkstäder. För min del tror jag, att det behövs kraftigare åtgärder, framför allt på det personliga planet.

Med hänsyn till den viktiga fråga, som det här gäller, borde motionärernas praktiska förslag om att intensifierad verksamhet på prov i något lämpligt län med för sådan verksamhet gynnsamma betingelser ha accepterats. Vi tror att goda erfarenheter därigenom skulle kunna vinnas och sättet att stimulera företagen till att ta emot rehabiliterade kanske skulle kunna klarna efter en sådan prövning.

Utän att ha något egentligt yrkande, herr talman, har jag endast velat peka på en praktisk väg, som vi motionärer velat anvisa och som utskottet i sin skrivning ej ansett påkallat att uttala sig om.

Arbetsförmedlingens avlöningsanslag

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det är många olika be-
kymmer som har demonstrerats från
denna talarstol i dag, och när vi nu har
kommit in på frågan om arbetsförmed-
lingen visar det sig, att å ena sidan
högern vill pruta ned antalet tjänster
rätt avsevärt, medan å andra sidan cen-
terpartiet vill öka antalet. Det är såle-
des olika bud, och det gäller att finna
det rätta, i den mån det rätta nu kan ut-
rönas.

Högerns förslag har jag redan tidigare
uttrat mig om vid den lilla fördebatt,
som herr Bergh och jag har haft.

Vad beträffar det förslag, som herr
Nils-Eric Gustafsson så mycket har lov-
prisat och entusiastiskt förordat, är ba-
ra att säga att åtskilliga av de synpunk-
ter, som han har framfört, inte alls är
främmande för statsutskottet och väl
inte heller för denna kammare. Här har
emellertid som alltid en avvägning måst
ske. Det går inte bara att plocka ut ett
enda fall av allt som förekommer i stats-
förvaltningen och säga att här, och just
här, måste någonting sättas in därför att
det rör sig om ett alldeles speciellt fall.
I den motion, som herr Nils-Eric Gus-
tafsson har talat för, finns förslag av
sådan omfattning, att om vi skulle ha
accepterat allt vad som där föreslagits
bade vi fått bereda oss på att öka sta-
tens utgifter med 50 miljoner kronor.
Det finns motioner på andra områden,
som också kräver mycket stora belopp,
och det gäller för statsutskottet, liksom
det har gällt för regeringen, att ta hän-
syn till vad samhället kan orka med. Vid
denna avvägning har vi funnit att
många, till och med behjärtansvärda sa-
ker bör få ligga till sig.

En sak är emellertid säker, och det
är att en betydande upprustning av ar-
betsmarknadsverket och arbetsförmed-
lingarna har föreslagits och här i dag
kommer att beslutas. Upprustningen är
så pass stor, att högern vill bromsa upp
den, och det tyder i varje fall på att vi
andra skall kunna acceptera den.

Jag ber, herr talman, att få yrka bi-
fall till utskottets förslag.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Med anledning av vad
herr Gustafsson sade om den medicin-
ska verksamheten på detta område skall
jag be att få säga några ord.

Jag tror inte att man kan säga, såsom
herr Gustafsson gjorde, att det är på
arbetsmarknadsstyrelsens arbetsvårds-
avdelningar som man skall förbättra den
medicinska verksamheten i detta avse-
ende. Denna utbyggnad bör istället ske
på de rehabiliteringsavdelningar, som
nu kommer till stånd vid varje central-
lasarett.

Så sker också, men tyvärr är det myc-
ket svårt att kunna åstadkomma en ut-
byggnad av den omfattning som man
önskar därför att vi saknar de perso-
nella resurserna. Vi saknar läkare, vi
saknar kuratorer och psykologer, och
därför finns det inte möjligheter att få
denna verksamhet till stånd, trots att
landstingen söker att på alla sätt för-
bättra de handikappades möjligheter.

Från mitt eget län har vi dystra er-
farenheter. Vi har haft en rehabilite-
ringsavdelning klar under ett års tid,
men läkartjänsten har inte kunnat till-
sättas och läkaren inte kunnat komma
i verksamhet förrän den 16 april i år.
När det gäller vilken utbildning och
framför allt när det gäller frågan om
vilka kvalifikationer, som de läkarna
bör ha är det tyvärr så att man ännu
inte har kommit till riktig klarhet på
den punkten.

Till herr Nyman skulle jag bara vilja
säga, eftersom han var inne på försöks-
verksamheten på detta område, att så-
dan verksamhet ju ändå pågår runt om
i landet. Landstingen försöker på allt
sätt att i sin arbetsträningsverksamhet
få fram bästa möjliga resultat och går
därvid ofta fram efter olika linjer.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Till herr Söderberg vill
jag säga att jag inte tror att det förelig-
ger några nämnvärda skillnader mellan
våra uppfattningar på denna punkt. Men
herr Söderberg vill väl i alla fall inte

Arbetsförmedlingens avlöningsanslag

påstå att det förhållandet, att man gör något på detta område, skulle vara ägnat att förbjuda insatser på andra områden, där man på annat sätt kan hjälpa denna verksamhet. Jag kan inte finna att det kan vara på det sättet. Det ena bör inte utesluta det andra.

När herr Birger Andersson talade om de 50 miljoner kronorna fick jag ett intryck av att han ansåg det vara en mycket stor summa pengar. Det är möjligt, men jag vill dock erinra om att det just i dessa dagar och under de senaste veckorna har bollats med betydligt större belopp, som man har velat framställa som bra mycket mindre än vad de faktiska siffrorna berättar. Detta är signifikativt på ett ganska obehagligt sätt. Jag tror att när det gäller en sådan här verksamhet, som vi alla är ense om är viktig och nödvändig, skall man inte komma *bara* med argumentet pengar.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag vill bara till herr Gustafsson säga, att vad som än har skett under den senaste veckan är 50 miljoner kronor fortfarande mycket pengar för mig. För den centerpartist som satt i statsutskottets tredje avdelning före herr Gustafsson, den numera bortgångne riksbekante Axel Rubbestad, var 50 miljoner kronor en väldig summa, och jag tror att om något av samma realistiska sinne för pengar som herr Rubbestad hade finns kvar inom centerpartiet, kan vi nog gemensamt se till att vi inte är alltför generösa med pengar.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Gustafsson, att när vi har så oerhört begränsade personella resurser på detta område, finns det all anledning att inte splittra dem alltför mycket.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt

beträffande varje moment av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

I fråga om mom. I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr *Bergh, Ragnar*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen, såvitt nu vore i fråga; samt 3:o), av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av herr Bengtson m. fl. vid punkten anförda reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upp tog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraproposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraproposition antaga bifall till herr Ragnar Berghs yrkande.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde likväl votering om kontrapropositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraproposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 5 punkten 54 mom. I antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen, såvitt nu är i fråga, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i nämnda votering antagits den av herr Bengtson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda

Ja — 24;
Nej — 22.

Därjämte hade 84 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 54 mom. I, röstas

Ja;
Den, det ej vill, röstas
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen, såvitt nu är i fråga.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

På särskilda propositioner bifölls härpå vad utskottet i mom. II och III hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande mom. IV förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen i förevarande del; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter

Arbetsförmedlingens omkostnadsanslag given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 54 mom. IV, röstas

Ja;
Den, det ej vill, röstas
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna reservationen, i förevarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 55

Arbetsförmedlingens omkostnadsanslag

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 217 och II: 267, såvitt nu vore i fråga, till Arbetsförmedlingen: Omkostnader för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 11 302 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 217, av herrar *Sveningsson* och *Ebbe Ohlsson*, samt II: 267, av herr *Hamilton m. fl.*, hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte till Arbetsförmedlingen: Omkostnader för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 9 902 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka, under förutsättning av bifall till den med a betecknade reservationen vid punkten 54, ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 217 och II: 267, såvitt nu vore i fråga, till Arbetsförmedlingen: Omkostnader för budgetåret

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 9 902 000 kronor.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Reservationen på denna punkt är anförd under förutsättning av bifall till reservationen a under punkt 54. Då den reservationen har fallit, har jag här inget yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkten 56

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 57

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Vissa sysselsättningspolitiska åtgärder för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 190 000 000 kronor, därav förslagsvis 60 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Söderberg m. fl.* (I: 135) och den andra inom andra kammaren av herr *Jacobsson i Sala m. fl.* (II: 169), i vilka hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t an hålla om översyn av bestämmelserna för statsbidrag till vanföra för inköp av motorfordon i det i motionerna angivna syftet,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Eric Carlsson* och *Jonasson* (I: 263) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Gomé*r (II: 327), i vilka anhållits, att riksdagen till Vissa sysselsättningspolitiska åtgärder för budgetåret 1962/63 måtte anvisa ett reservationsanslag av 191 700 000 kronor, varav 1 700 000 kronor måtte disponeras till höjning av näringsbidraget till handikappade enligt arbetsmarknadsstyrelsens förslag,

dels ock de likalydande motionerna I: 513, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 587, av herr *Hedlund m. fl.*, i vilka, såvitt nu vore i fråga, föreslagits, att riksdagen skulle till Vissa sysselsättningspolitiska åtgärder för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 191 500 000 kronor, därav förslagsvis 60 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 263 och II: 327 samt I: 513 och II: 587, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, till Vissa sysselsättningspolitiska åtgärder för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 190 000 000 kronor, därav förslagsvis 60 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen;

II. att motionerna I: 135 och II: 169 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits, utom av andra,

a) av herrar *Bengtson*, *Nils-Eric Gustafsson*, *Eliasson* i Sundborn och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 263 och II: 327 samt I: 513 och II: 587, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, till Vissa sysselsättningspolitiska åtgärder för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 190 000 000 kronor, därav förslagsvis 60 000 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen; samt

b) av herr *Söderberg*, som ansett, att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 135 och II: 169 hos Kungl. Maj:t hemställa om översyn av bestämmelserna för statsbidrag till vanföra för inköp av motorfordon i det i motionerna angivna syftet.

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Vår reservation beträffande anslaget till vissa sysselsättningspolitiska åtgärder gäller näringshjälpen.

Avsikten med detta stöd är att genom bidrag till startande av rörelse, hantverks- eller affärsbetonad, ge en handikappad möjlighet till självständig försörjning. Kostnaderna för startande av sådana rörelser har givetvis stigit i likhet med andra kostnader. I vissa fall kommer man upp i kostnader på 20 000—30 000 kronor. Det har därför blivit omöjligt att upprätthålla den ursprungliga målsättningen, att bidraget skall täcka tre fjärdedelar av kostnaderna, ens i de normala fallen. Bidraget täcker numera genomsnittligt mindre än hälften.

För att inte värdet av och möjligheterna med denna verksamhet för de handikappade skall försämrats, har i motioner från centerhåll föreslagits att bidragets maximibelopp skall höjas till 10 000 kronor. Förslaget sammanfaller med vad arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit. Med de ökade anspråk på rehabiliteringsåtgärder av skilda slag som är att vänta finns det enligt vår mening inte anledning att utan motåtgärder åse den successiva försämringen av bidraget till näringshjälp.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservation a av herr Bengtson m. fl.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag skall här närmast yttra mig i fråga om statsbidrag till vanföra för inköp av motorfordon.

Utskottets majoritet säger, att det inte finns några av regeringen eller riksdagen utfärdade närmare föreskrifter om bidragsgivningen. Det må vara riktigt. Men riksförsäkringsverket, som handhar bidragsgivningen, har antagit bidragsbestämmelser, som innebär att bidraget är behovsprövat och att maxiinkomsten för ensamstående person är 12 000 kronor och för makar 18 000 kronor.

Vi har i vår motion anfört ett par konkreta exempel som klart och tydligt visar hur det kan gå. Det är en inkomstagare, som vi kallar för herr A, med 12 000 kronor om året, och en annan inkomstagare, herr B, som har 15 000 kronor. Herr A får bidrag, men herr B blir utan. Efter skatteavdrag har herr A kvar 721 kronor i månaden och herr B 860 kronor. Eftersom herr A får bidrag till sin bil, kostar den honom 167 kronor, medan herr B:s kostnader för invalidfordon blir 600 kronor. Herr B skulle då få 260 kronor kvar att leva på, och därför måste han avstå från att skaffa sig detta nödvändiga invalidfordon.

Det är orimligt att ha sådana bestämmelser. Jag tycker att det finns all anledning att göra en översyn av bestämmelserna.

Jag skall, herr talman, kort och gott yrka bifall till reservationen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Under denna punkt behandlar utskottet två frågor.

Det gäller först den av herr Gustafsson upptagna frågan angående näringshjälpen, där utskottet har stannat i olika uppfattningar. Majoriteten har ansett, att man kan följa departementschefen, eftersom det belopp som utgår till näringshjälp uppräknats från 2,3 till 3,5 miljoner kronor, d. v. s. med 1,2 miljon kronor. Genom denna ökning och genom utvidgningen av arbetsvårdens personalorganisation bör möjligheterna att bereda handikappade försörjning genom eget arbete ha väsentligt förbättrats. I avvaktan på effekten av dessa åtgärder har utskottet inte velat ändra reglerna för näringshjälpen. Det har gjort att vi inte heller ansett oss böra tillstyrka den av centerpartiet föreslagna höjningen av näringshjälpens maximibelopp från 5 000 kronor till 10 000 kronor. Vi har ansett, att om man skall hjälpa en handikappad med att öppna en kiosk eller något liknande, bör det kunna ske med 5 000 kronor som maximibelopp. Vi har alltså inte velat till-

Ang. vissa sysselsättningspolitiska åtgärder

styrka en höjning av maximibeloppet till 10 000 kronor.

Vad sedan gäller den fråga, som herr Söderberg har aktualiserat, är det som nämnts så att bidragsgivningen till näringshjälp, och dit räknas även bidrag till motorfordon för vanföra, är maximerad till 5 000 kronor. Varken Kungl. Maj:t eller riksdagen har emellertid knäsat några detaljerade regler för hur fördelningen av hjälpen skall ske. I praxis gäller väl en viss behovsprövning, där riksförsäkringsverket — liksom tidigare pensionsstyrelsen — har vissa normer för behandlingen av inkommande ansökningar. Herr Söderberg har här meddelat, att maximiinkomsten för rätt till bidrag brukar vara 12 000 kronor för ensamstående och 18 000 kronor för makar. Det är riktigt. Dessa gränser har, som jag sade, inte satts på grund av beslut av regering eller riksdag, utan det har utbildats sådana normer inom den myndighet som handhar utgivningen av bidragen. I den promemoria angående bidragsgivning till näringshjälp åt partiellt arbetsföra, som upprättades 1958 och som med vissa justeringar gäller än i dag, heter det dock: »Inkomster upp till omkring 12 000 kronor för ensamstående person och 18 000 kronor för makar brukar i och för sig — under förutsättning givetvis att sökanden icke har kapital av viss storlek — icke utsluta från rätt till bidrag. Vid högre inkomstlägen blir frågan om bidrag beroende av andra faktorer, såsom förhållanden av barn, underhållsskyldighet i övrigt, förmögenhet, skulder m.m. Prövningen blir sålunda vid högre inkomster beroende av omständigheterna i det enskilda fallet.»

Högst 6 procent av ansökningarna har hittills avslagits på grund av ekonomiska förhållanden. Hur förhållandena varit i de fall, där avslag förekommit, känner jag inte till, men utskottet har i varje fall inte ansett att man har skäl att begära en prövning av bidragsreglerna, alldenstund vi själva inte har fastställt några sådana regler.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Sedermera gjorde herr talmannen jämlikt de beträffande mom. I framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Bengtson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 57 mom. I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Bengtson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom upprensning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 108;

Nej — 16.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade

Därefter gjordes enligt de rörande mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innehölls i den av herr Söderberg vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 58 och 59

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 60

Ang. bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna I: 513, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 587, av herr *Hedlund m. fl.*, i vilka, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte till Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 9 375 000 kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Göran Karlsson m. fl.* (I: 133) och den andra inom andra kammaren av herr *Johansson* i Västervik *m. fl.* (II: 171), i vilka anhängits, att riksdagen måtte besluta 1) att statsbidrag skulle utgå till verkstäder för handikappade till anskaffande av en första uppsättning maskiner eller likvärdig utrustning och att härtill skulle anvisas 2 600 000 kronor samt 2) att nu utgående statsbidrag till anordnande av verkstäder för handikappade, 325 kronor per m² nettogolv-yta, skulle utgå med det högre belopp, som kunde komma att beslutas för provisoriska skollokaler vid lokal yrkesskola, och att hyresbidragets maximibelopp skulle höjas så, att de nuvarande relationerna mellan anordningsbidrag och hyresbidrag bibehölls.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 133 och II: 171 samt I: 513 och II: 587, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor.

Reservationer hade anförts, utom av andra,

a) av herrar *Bengtson, Nils-Eric Gustafsson, Eliasson* i Sundborn och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 133 och II: 171 ävensom med bifall till motionerna I: 513 och II: 587, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 9 375 000 kronor;

b) av herr *Söderberg* och herr *Johansson* i Norrköping, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka det i motionerna I: 133 och II: 171 framförda förslaget om att statsbidrag skulle utgå till verkstäder för handikappade till anskaffande av en första uppsättning maskiner eller likvärdig utrustning och att därför utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom motionerna I: 133 och II: 171 samt I: 513 och II: 587, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 7 600 000 kronor.

Herr GUSTAFSSON, NILS-ERIC, (cp):

Herr talman! Studerar man utskottets utlåtande får man intrycket, att alla är ense om att verkstäderna för handikappade utgör en synnerligen viktig del av rehabiliteringsorganisationen. Man tor-

Ang. bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade

de också vara ense om att behovet av sådana verkstäder ännu inte är täckt — och att ett stegrad behov kan vara att vänta för framtiden.

Från centerhåll har vi därför i reservation föreslagit förbättrade villkor vid inrättandet av sådana verkstäder. Förbättringarna har två syften, nämligen dels att genom bidrag till maskinanskaffning ekonomiskt underlätta inrättandet av verkstäderna och dels genom bidrag till speciell utrustning förbättra de kvalitativa förutsättningarna. Med den speciella utrustningen avses apparatur såsom ergometrycykel, EKG-apparat m. m. för funktionsbedömning. Vi föreslår att bidrag till sådan utrustning skall utgå med hälften av kostnaden, dock högst 6 000 kronor per avdelning. Bidraget till maskinanskaffning föreslås utgå med 50 procent av kostnaden.

Härmed yrkar jag bifall till reservation a av herr Bengtson m. fl.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag kan i viss mån instämja med herr Gustafsson angående behovet av en förbättring på detta område. Men i den upprustning av vår socialförsäkring, som kammaren kommer att få ta ställning till inom kort, ingår ju rehabiliteringsverksamhet som en viktig del. Det är alldeles givet att de skyddade verkstäderna och arbetsverkstäderna kommer att få en synnerligen stor betydelse där. Det är också klart att alla de investeringar som sker på detta område kommer att ge god återbärning mycket snart. I rehabiliteringsverksamheten i vårt län har vi gjort vissa undersökningar, där man kunnat påvisa, hur invalider som varit oförmögna att klara sina arbetsuppgifter och fått lov att åtnjuta socialhjälp genom denna verksamhet kunnat återinpassas i arbetslivet. Därmed har man naturligtvis framför allt gett denna grupp god hjälp, och samtidigt har också kostnaderna för det allmänna kunnat bringas ned. Jag tror därför att det är viktigt att denna nya bidragsgivning kommer till stånd för att stimulera till anläggande av sådana här verkstäder.

Vi reserverar under reservationen b, herr Johansson i Norrköping och jag, har dock inte velat gå så långt som centerpartireservationen. Vi yrkar en uppskrivning av anslaget med 2 600 000 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation b.

Häri instämde fru Wallentheim (s).

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s):

Herr talman! Jag kan i stort sett instämja med herr Söderberg. Vi har ett mycket stort behov av skyddade verkstäder i vårt land. Det finns för närvarande omkring 3 000 platser, men behovet beräknas till omkring 15 000. Var och en kan inse, hur långt vi har kvar innan vi tillnärmelsevis får det antal platser vi behöver.

Herr Söderbergs reservation, som innebär en tillstyrkan av motionerna I:133 och II:171, är sakligt motiverad och värd kammarens stöd. Den skyddade verksamheten är någonting som det från samhällets sida är värt att satsa mycket på.

Det är dessutom inte bara kommuner, som driver denna verksamhet. Det finns åtminstone en organisation som gör det. För något år sedan startade De vanföras riksförbund en verkstad vid Tranåsbaden. Den var från början avsedd att bli en skyddad verkstad. På grund av att man inte kunde täcka kostnaderna för maskinköp ordnades i stället omskolningsverksamhet där. När kursen är slut, måste verksamheten ges den ena eller andra inriktningen. Skulle man låta en del av eleverna stanna kvar, får man emellertid inte använda de maskiner, som nu är lånade från överstyrelsen för yrkesutbildning, utan dessa måste återställas. Man får nämligen inte driva både omskolningsverksamhet och skyddad verksamhet med de maskiner man får låna.

Detta är enligt min mening orimligt, ty det är alldeles uppenbart en samhällets uppgift att se till att inte bara lokaler utan även maskiner kan ställas till förfogande för samtidigt bedriven omskolnings- och skyddad verksamhet.

Ang. bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade

Det är klart att om motionerna i dag inte vinner bifall, så finns det andra vägar att gå. Man kan göra uppvaktnings- ar hos arbetsmarknadsstyrelsen och hos socialministern för att få medel till maskinköp. Jag har emellertid velat peka på att det finns ett starkt behov av att frågan kan lösas redan nu.

Jag ber med det anförda, herr talman, att få yrka bifall till reservationen b.

I detta anförande instämde herrar *Elmgren* (s), *Ake Larsson* (s), *Dahl* (s) och *Dahlberg* (s).

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Det förefaller nästan som om jag tecknat ett dagsabonnemang att tala från denna talarstol. Omständigheterna har emellertid föranlett att jag ideligen har att tala för utskottet.

Även på denna punkt föreligger ett par olika förslag. De är inte bara olika utformade utan innebär också betydande avvikelser när det gäller kostnaderna. Den reservation som herr Gustafsson talade för skulle vid ett bifall kosta 9 375 000 kronor. Den reservation som herr Söderberg talade för är billigare — den stannar vid 7 600 000 kronor. Mot detta kan ställas utskottets kanske blygsamma 5 miljoner kronor, vilket innebär en tillstyrkan av vad departementschefen föreslagit.

Att utskottet stannat för det förslag, som departementschefen har lagt fram, har närmast föranletts av att bestämmelserna om bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade tillkom så sent som år 1960. Det är högst angeläget att en utbyggnad av dessa verkstäder kan ske, och så har ju skett i betydande omfattning, något som också framgår av den kraftiga anslagsökning, som i år har föreslagits av Kungl. Maj:t och som utskottet tillstyrker.

Nu har, som jag redan sagt, reservanterna velat avsevärt öka bidraget. Det är klart att det är behjärtansvärt att öka anslaget till denna verksamhet. När det gäller anslag till verksamheten i och för sig är det inte någon som har en avvikande mening — vi är ju alla medvet-

na om hur värdefullt det är med dessa verkstäder för handikappade och hur värdefullt det är med all den hjälp som de handikappade kan få. Men när vi tagit ställning till frågan har vi också sett på de förbättringar, som i andra avseenden föreslagits när det gäller bl. a. de handikappades utbildning och inplacering i arbetslivet.

Förra året hade statsutskottet anledning att särskilt uppmärksamma kommunernas andel i kostnaderna för utbildningsbidrag och timpenning till personer, som deltar i omskolningskurser. Det har föreslagits, att dessa kostnader helt skulle överföras på statsverket, och det betyder en avlastning för kommunerna. Förra året uppgick dessa kostnader till närmare 7 miljoner kronor, som nu flyttats över från kommunerna till statsverket. Vi har också att ta hänsyn till den ökning av statsbidragsgivningen, som skett till verkstäder för s. k. halvskyddad sysselsättning vid enskilda företag, någonting som är en förbättring och som tillgodoser de handikappades berättigade krav.

Det är alltså en hel del ytterligare kostnader för omskolning och liknande verksamhet som staten nu skall påtaga sig. Vi har ansett, att när dessa anslag inte har förekommit under mer än ett par år, bör man se resultatet och nöja sig med de etappvisa förbättringar, som nu sker.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen att därunder yrkats 1:o) att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o), av herr *Gustafsson*, *Nils-Eric*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr *Bengtson* m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Söderberg*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av honom och herr *Johansson* i Norrköping vid punkten anförda reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på

Ang. bidrag till driften av verkstäder för handikappade

bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vardera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr Nils-Eric Gustafssons yrkande.

Herr *Söderberg* äskade emellertid votering om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande nr 5 punkten 60 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr Bengtson m. fl. vid punkten avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits den av herr Söderberg och herr Johansson i Norrköping vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 20;

Nej — 56.

Därjämte hade 52 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 60, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Söderberg och herr Johansson i Norrköping vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Birger*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 66.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 61**Ang. bidrag till driften av verkstäder för handikappade**

I denna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 513 och II: 587, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 förordade ändringarna av grunderna för statsbidrag till verkstäder inom arbetsvården, att tillämpas från och med den 1 juli 1962;

b) till Bidrag till driften av verkstäder för handikappade för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 3 100 000 kronor.

Ang. bidrag till driften av verkstäder för handikappade

I de likalydande motionerna I: 513, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 587, av herr *Hedlund m. fl.*, hade, såvitt nu vore i fråga, hemställt, att riksdagen måtte till Bidrag till driften av verkstäder för handikappade för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 4 200 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Bengtson, Nils-Eric Gustafsson, Eliasson* i Sundborn och *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 513 och II: 587, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 samt av reservanterna förordade ändringar av grunderna för statsbidrag till verkstäder inom arbetsvärden, att tillämpas från och med den 1 juli 1962;

b) till Bidrag till driften av verkstäder för handikappade för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 4 200 000 kronor.

Herr **GUSTAFSSON, NILS-ERIC**, (cp):

Herr talman! Reservationen vid denna punkt av herr *Bengtson m. fl.* gäller också verkstäderna för de handikappade, närmare bestämt bidraget till driften. Jag vill erinra om vad jag anförde under föregående punkt om angelägenheten av att denna verksamhet i verkstäder främjas. Självfallet spelar driftkostnaderna stor roll därvidlag. Arbetsmarknadsstyrelsen har föreslagit, att statsbidragsandelen för lönekostnader skall vidgas från högst 40 eller i vissa fall 45 procent till 50 procent. För vår del anser vi detta vara ett rimligt förslag i jämförelse med t. ex. statsbidragen till lönekostnader på andra områden.

Vi hälsar med tillfredsställelse den föreslagna förbättringen i fråga om bidraget till halvskyddad sysselsättning vid företag i öppna marknaden. Vi har i vår reservation dock gjort en liten erinran utan att ställa något yrkande.

Departementschefen har nämligen föresatt att avdelning för halvskyddad sysselsättning skall bereda plats åt minst tio handikappade. Det kan finnas risker för att tillkomsten av sådana avdelningar hämmas av en sådan bestämmelse. Vissa mindre eller medelstora företag — eller företag med bristande utrymme — som i och för sig har möjligheter att bereda halvskyddad sysselsättning kan komma att utestängas. I reservationen har vi därför framhållit att totalregeln inte skall tillämpas kategoriskt och restriktivt. Visar det sig likväl, att regeln har en hämmande inverkan, bör den tas upp till omprövning.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen av herr *Bengtson m. fl.*

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Jag skall inte bli mångordig; jag kan i stort sett hänvisa till vad jag sagt under den föregående punkten. Här är skillnaden i yrkandena 1,1 miljon kronor, och de som har något sinne för pengar och pengars värde hoppas jag skall stödja statsutskottet. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5 punkten 61, röstar

Ja;

Ang. statens bosättningslänefond

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Gustafsson, Nils-Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 102;
Nej — 19.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 62—93

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 94

Ang. statens bosättningslänefond

I förevarande punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag ävensom med avslag å motionerna I: 57, av herrar Ringaby och Virgin, och II: 93, av fröken Wetterström och herr Magnusson i Borås, samt I: 133, av herr Lundström m. fl., och II: 406, av herr Ohlin m. fl., sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 3 januari 1962 förordade ändringar i bestämmelserna om statens bosättningslån;

II. att riksdagen måtte till Statens bosättningslänefond för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 57 och II: 93 hade hemställts, att riksdagen måt-

te avslå Kungl. Maj:ts förslag om höjning av maximibeloppet för statliga bosättningslån från 3 000 kronor till 4 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 57 och II: 93 ävensom med avslag å motionerna I: 333 och II: 406, sistnämnda bägge motioner såvitt nu vore i fråga, godkänna av reservanterna förordade ändringar i bestämmelserna om statens bosättningslån.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen och hänvisar till den motiveering jag tidigare anfört.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Därefter gjordes enligt de beträffande mom. I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls härefter vad utskottet i mom. II hemställt.

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens hantverksinstitut

Punkten 95

Ang. lånefonden för allmänna samlingslokaler

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lånefonden för allmänna samlingslokaler för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 9 000 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sveiningsson* (I: 216) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Björkman* och *Nordgren* (II: 265), hade, såvitt nu vore i fråga, hemställts, att riksdagen måtte besluta, att statslån för anordnande av allmänna samlingslokaler m. m., som beviljats från och med den 1 juli 1962, skulle vara amorteringspliktigt och förräntas efter en räntesats av 5,5 procent.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 216 och II: 265, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. att riksdagen måtte till Lånefonden för allmänna samlingslokaler för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 9 000 000 kronor.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh*, *Staxäng* och *Nilsson* i Göingegården, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 216 och II: 265, såvitt nu vore i fråga, godkänna av reservanterna förordad ändring av grunderna för lån till anordnande av allmänna samlingslokaler.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Därefter gjordes i enlighet med de rörande mom. I förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innehölls i den vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. II hemställt.

Punkten 96

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 97 och 98

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1962/63 inom handelsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—11

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens hantverksinstitut

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Statens hantverksinstitut: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 435 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 397) och den andra

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens hantverksinstitut

inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 477), i vilka hemställts, att riksdagen måtte till Statens hantverksinstitut: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 575 000 kronor,

dels ock en inom första kammaren av herrar *Mattsson* och *Wärnberg* väckt motion (I: 392), vari anhållits att riksdagen måtte till Statens hantverksinstitut: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 397 och II: 477 samt I: 392, till Statens hantverksinstitut: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 435 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson*, herrar *Ragnar Bergh*, *Per Jacobsson*, *Edström*, *Sundin*, *Per-Olof Hanson*, *Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Nilsson* i Göingegården, *Eliasson* i Sundborn, *Svensson* i Ljungskile, *Bohman* och *Nelander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 397 och II: 477 samt I: 392, till Statens hantverksinstitut: Bidrag till kursverksamheten m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 475 000 kronor.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Jag befinner mig i den ovanliga situationen att argumentera till förmån för en höjning av ett anslag i förhållande till vad Kungl. Maj:t begärt, och redan det ovanliga i denna situation borde väl kunna övertyga damerna och herrarna om att det finns mycket starka skäl att inta samma ståndpunkt som jag.

Det gäller, som vi hörde vid föredragningen, anslag till den kursverksamhet som bedrivs vid statens hantverksinstitut. Det är kurser, som pågår där kontinuerligt, för hantverkare, för yrkeslärare och för andra yrkesutövare i rätt betydande omfattning. Lika väl som vi i vissa fall anser det angeläget att omskola folk från ett yrke till ett annat, måste vi anse det ganska angeläget då det gäller hantverket att hantverkarna får hjälp att följa med i utvecklingen. Det är nya arbetsmaterial som kommer fram, nya förfaranden, ny teknik och sådant, och detta har hantverksinstitutet avsett att hjälpa till med att lära ut.

När det gäller yrkesundervisningen i landet är situationen enahanda. Jag har inte minst på den sidan haft anledning de senaste 25 åren att intressera mig en smula för vad som sker, och jag anser det ytterst värdefullt att vi kan få skicka våra yrkeslärare ned till hantverksinstitutet emellanåt, så att de bättre skall kunna följa med.

Nu hade hantverksinstitutet begärt ett från 400 000 till 575 000 kronor höjt bidrag för den verksamheten. Kungl. Maj:t har föreslagit en höjning med bara 35 000 kronor till 435 000 kronor. Vi är 14 reservanter i statsutskottet som har velat höja anslaget med 75 000 kronor, så att anslaget skulle bli 475 000. Institutet hade själv begärt 575 000, och vi föreslår alltså 100 000 kronor mindre.

Motiveringen är kort sagt den, att de lönehöjningar som beslutats är så stora att den nuvarande kursverksamheten såvitt vi reservanter kan bedöma icke kan upprätthållas i samma omfattning om icke anslaget höjs utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit eller om man inte avsevärt höjer kursavgifterna. För närvarande betalas 150—160 kronor i kursavgifter för en veckas kurs, och redan detta är ju ganska mycket.

Med hänsyn till både hantverkets och yrkesundervisningens behov vore det ganska beklagligt om kursverksamheten skulle minska. Snarare borde man väl få räkna med någon möjlighet till ökning, men i så fall går det ännu mindre, såvitt vi har kunnat bedöma det, att

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens hantverksinstitut

hålla sig vid det anslag som Kungl. Maj:t har föreslagit.

Detta är i korthet, herr talman, den motivering som ligger bakom reservationen vid punkt 12 till vilken jag nu ber att få yrka bifall.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Enligt Kungl. Maj:ts instruktion för institutet har institutet till uppgift att verka för höjande av yrkesskickligheten och lönsamheten inom hantverket och den mindre industrien.

För fullgörande av sin uppgift skall institutet enligt instruktionen »anordna kurser och föreläsningar i praktiska och teoretiska ämnen för yrkesmän inom hantverket och den mindre industrien; såsom tekniskt rådgivande institution utöva konsulterande verksamhet (teknisk informationsverksamhet) beträffande material, arbetsmetoder och arbetsredskap å olika yrkesområden och därvid till behandling upptaga yrkesmännens olika praktiska problem av teknisk eller teknisk-ekonomisk natur; utöva försöksverksamhet för främjande av hantverkets och den mindre industriens utveckling; anordna och vidmakthålla ett centralt yrkesbibliotek och en aktuell yrkesutställning samt i övrigt skapa möjligheter för yrkesmännen att följa utvecklingen inom sina yrkesområden; ävensom stödja hantverkets och den mindre industriens tekniska och konstnärliga utveckling samt i övrigt verka för höjande av kvaliteten av dessa alster».

I vår tid är de i instruktionen fastställda arbetsuppgifterna av större betydelse än någonsin för företagen inom den sektor av näringslivet som institutet har att främja. Den dynamiska utvecklingen på teknikens alla områden förändrar snabbt produktionsmetoderna, skapar nya material och nya maskiner och verktyg inom alla yrkesområden. Det har visat sig att de mindre företagen inom hantverket och industrien har haft god förmåga att följa med denna utveckling. De har anpassat sina arbetsmetoder till den nya tekniken, de har rationaliserat

och effektiviserat sin verksamhet — både de som arbetar för produktion och de som har sin verksamhet inom servicebranscherna. Härvidlag har institutet spelat en mycket stor roll genom de fortbildningskurser och specialkurser som anordnas i modern arbetsteknik och genom sin rådgivande och konsulterande verksamhet.

För institutet, som har till uppgift att hålla företagen och deras anställda å jour med utvecklingen inom yrkena, är det nödvändigt att ha erforderliga resurser vad gäller både personal och utrustning. Institutet måste ha tillgång till konsulenter och instruktörer som har god kännedom om utvecklingen inom sina respektive branscher, och utrustningen måste vara helt i takt med och helst ligga före de krav som modern teknik ställer på produktionsutrustningen.

Tyvärr måste man konstatera att institutets verksamhet har blivit föremål för en mycket restriktiv behandling i årets statsverksproposition — det gäller främst bidraget för kursverksamheten men även anslaget till löner för den av staten betalade delen av institutets verksamhet samt anslaget till institutets utrustning. Det föreligger risk för att institutet inte har möjlighet att fylla de krav som den starka expansionen ställer på verksamheten, och det alltför knappa bidraget till kursverksamheten verkar alldeles särskilt hämmande på institutets förmåga att fullgöra sin uppgift.

Styrelsen för statens hantverksinstitut hemställer i sin petitaframställning till årets riksdag att bidraget till kursverksamheten måtte höjas med 175 000 kronor från 400 000 för innevarande år till 575 000 för det kommande budgetåret. Framställningen motiveras med att löne- och pensionskostnaderna för verksamhetens nuvarande omfattning beräknas öka med 50 000 kronor, en uppräknig av anslaget i proportion till den stegrade verksamheten skulle kräva en ökning med 75 000 kronor, och utvidgade verksamhetsuppgifter skulle kräva en uppräknig med 50 000 kronor.

Departementschefen föreslår i stats-

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens hantverksinstitut

verkspropositionen en uppräknig av bidraget med 35 000 kronor från 400 000 till 435 000 kronor. Man kan utan tvekan konstatera att denna ökning av ifrågavarande bidrag är alldeles för knappt tilltagen, om institutet skall kunna upprätthålla sin nuvarande verksamhet. Den täcker t. ex. endast en liten del av den löneökning som betingas av det nya avtalet för statstjänstemännen för budgetåret 1962/63.

Lönestaten för den kursverksamhet som delvis täcks med nu diskuterade bidrag uppgår till cirka 1,3 miljon kronor. Lönerna för ifrågavarande tjänstemän inom institutet följer statstjänstemännens löner. Den generella löneökningen enligt den nyligen träffade överenskommelsen uppgår för ifrågavarande kursverksamhet till cirka 107 000 kronor för budgetåret 1962/63. Bidragets ökning täcker således endast en tredjedel av denna löneökning. Men även för de medarbetare inom institutet som har med kursverksamheten att göra kommer vissa lönegradsflyttningar att vara erforderliga. Vid statstjänstemannaförhandlingarna har man värderat dessa för statens vidkommande till ett par procent. Detta skulle innebära en ytterligare ökning av löneutgiften för kursverksamheten med omkring 26 000 kronor. För institutet är det av väsentlig betydelse att följa med löneutvecklingen inom den statliga sektorn men även inom näringslivet. Kursverksamheten behöver en högt kvalificerad expertis, och sådan kan endast erhållas om lönesättningen är sådan att institutets tjänster är attraktiva i konkurrens med befattningarna inom näringslivet.

Det resonemang jag hittills fört har endast gällt den kostnadsökning som motiveras av löneökningar på den verksamhet som nu bedrivs. Statens hantverksinstituts verksamhet kan emellertid inte hållas konstant, utan den måste utvecklas i takt med utvecklingen inom näringslivet. Utvecklingen har också gått mycket starkt framåt under de senaste åren. Som exempel kan nämnas att antalet kursdeltagare år 1958/59 var 9 378, och motsvarande siffra för budgetåret 1960/

61 var 13 488. Antalet kursdeltagartimmar var budgetåret 1958/59 307 713 och föregående budgetår 405 650. Detta måste man också ta hänsyn till vid beräkning av statens bidrag till denna kursverksamhet. Staten bör även ta sin andel av denna utveckling.

Statsbidragets relativa andel i kostnaderna för denna verksamhet har sjunkit rätt betydligt under de senaste åren. En procentuell beräkning ger vid handen att t. ex. under budgetåret 1953/54 anslaget svarade för 31 procent av kostnaderna och att denna siffra i stort sett uppehållits till år 1956, varefter den alljämt fortgående verksamhetsstegringen vid institutet varit särskilt framträdande. Resultatet har blivit att relationen mellan statens bidrag och institutets kostnader alltmer försämrats. Relations-siffran var budgetåret 1957/58 23,5 procent, 1958/59 20,2 procent, 1959/60 17,7 procent och 1960/61 16,7 procent — sålunda en kontinuerlig minskning.

Tar man i betraktande det totala anslagsstödet för institutets verksamhet, alltså med beaktande även av avlönings- och vissa omkostnadsanslag under punkterna 10 och 11 i utlåntandet, gör sig samma fallande tendens gällande. Under de senaste fyra åren har procentsiffrorna för totala kostnader och anslag utgjort: 1957/58 48 procent, 1958/59 42 procent, 1959/60 40,2 procent och 1960/61 37,6 procent. I början av 1950-talet uppgick motsvarande procentsiffra till 50 och däromkring, en siffra som styrelsen för institutet ansett vara lämpligt avvägd med hänsyn till att en nödvändig stabilitet i institutets ekonomi skall kunna upprätthållas.

Nu kanske någon säger att kostnadsökningen väl kan täckas av bl. a. högre kursavgifter. Men häremot kan invändas att kursavgifterna redan är mycket höga. I genomsnitt ligger de på 150—175 kronor per vecka, och man frågar sig varför småföretagarna i detta avseende skall stå i en särklass när det gäller utbildning och fortbildning.

Man kan ju konstatera att fortbildning och vidareutbildning i dagens läge tillmätts mycket stor betydelse. På andra

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens hantverksinstitut

områden ges också ett betydande stöd för sådan utbildning, ett stöd som gör att kostnaderna för den enskilde blir mycket små. Den högt kvalificerade fortbildning och specialutbildning som institutet bedriver är av minst lika stor betydelse för de yrkesutövande, och den är synnerligen aktuell och betydelsefull för produktionsutvecklingen. Det är då icke rimligt att deltagarna i denna fortbildning, varken de anställda eller företagarna, skall belastas med så höga avgifter som det här är fråga om.

Jag vill slutligen peka på att de mycket begränsade anslagen under de senaste åren till den under punkt 10 upptagna anslagsposten »Avlöningar till viss personal» även medfört att lönekostnader för tjänster som rätteligen borde utgå från detta anslag nu måste bekostas av bidraget till kursverksamheten. Enligt fastställda bestämmelser skall staten utan kostnad för hantverket tillhandahålla erforderliga lokaler samt helt svara för de allmänna administrationskostnaderna, innefattande bl. a. löneutgifter för i huvudsak den personal som är att betrakta som gemensam för olika verksamhetsgrenar vid institutet. Det är de löneutgifterna som skall täckas av anslaget »Avlöningar till viss personal» under punkt 10. Till följd av den kraftigt stegrade utvecklingen inom institutet och statens alltför ringa medverkan att inrätta dylika tjänster inom den statliga löneplanen har institutet tvingats att bekosta sådana tjänster med inkomster på kursverksamheten. Det gäller kontors- och kanslibiträden, vaktmästare, laboratoriebiträden m. fl. Det beräknas att kostnaderna för dessa tjänster belastar institutets driftbudget med bortåt 200 000 kronor, således nära hälften av bidraget till kursverksamheten för innevarande år, som uppgår till 400 000 kronor.

I denna punkt föreligger en reservation. Reservanterna föreslår ett reservationsanslag på 475 000 kronor.

Ehuru jag, herr talman, med åberopande av vad jag tidigare anfört även anser att detta anslag är i knappaste laget, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Med anledning av de till detta utskottsutlåtande fogade reservationerna vid punkterna 12, 14, 111, 117 och 118 vill jag inledningsvis framföra några synpunkter om företagsamhet i allmänhet och om den mindre företagsamhetens betydelse i synnerhet.

Möjligheterna för att samhället till den enskilde skall kunna ge service i form av grundtrygghet beror i mycket stor utsträckning på företagets möjligheter till expansion samt på det ekonomiska klimat som regering och riksdag med sina ställningstaganden finans- och penningpolitiskt skapar, och i den bilden kommer också helt naturligt de kreditpolitiska åtgärderna in. För att en god utveckling skall kunna åstadkommas måste det vara ett förtroendefullt samspel mellan de beslutande samhällseliga institutionerna och företagarna. De mindre företagens verksamhet, om man räknar med företag med upp till 50 anställda, ger bevis för att de i fråga om sysselsättningsmöjligheter mycket väl kan hävda sig gentemot de större företagen.

För de sysselsättningssvaga områdena bör i en aktiv arbetsmarknadspolitik helt naturligt ingå en aktiv medverkan från samhällets sida när det gäller kapital- och kreditfrågor. Vi får med andra ord vid en rörlig arbetsmarknadspolitik inte stirra oss blinda på åtgärder för att finna vägen från bygden. Det måste vara en mera viktig uppgift att skapa förutsättningar för att folk skall stanna kvar i bygden och om möjligt finna vägen tillbaka.

Utöver samhällets medverkan på kapital- och kreditmarknaden måste även medverkan ske i fråga om företagslokaliseringen: en lokalisering som inte tendentiöst baseras på de stora regionerna utan är länsvis planerad, fri från såväl romantiska som naivistiska aspekter, detta som grund för en stabil utveckling. Kravet på en sådan planering måste i dag med tanke på en framtida Europamarknad med dess verkningar vara en av de mest angelägna uppgifter som vi har att lösa.

Ang. bidrag till kursverksamheten vid statens hantverksinstitut

Bland de institutioner, som i dag står till förfogande med sina tjänster och som enligt reservationen vid punkten 12 bör förstärkas, ingår hantverksinstitutet. Med sin utbildningsverksamhet kan institutet medverka till att skapa förutsättningar för ett fortsatt framåtskridande.

Med den bakgrund som jag här mycket summariskt har angivit är det en oundgänglig nödvändighet att företagarföreningarnas möjligheter, speciellt när det gäller den mindre företagsamheten, förstärkes och utbygges. Detta gäller inte minst hantverks- och industrilånefonden, som vi reserverar har ansett bör ökas med 10 miljoner kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag. I fråga om kreditgarantiramen föreslås en höjning med 5 miljoner kronor. I övrigt vill jag framhålla nödvändigheten av en snabbare behandling av ärendena i kommerskollegium än som varit fallet under de år vi har bakom oss.

Administrations- och subventionsbidragen bör ökas i enlighet med vad som anförts i reservationen vid punkten 14. Dessutom bör dessa bidrag fördelas betydligt fortare än vad som hittills skett.

I den huvudtitel som vi nu behandlar ingår inte bara de materiella utan även något av de kulturella förutsättningarna. Avsättningen till lotterimedelsfonden föreslås av utskottsmajoriteten till 28 miljoner kronor. Inte minst för att möjliggöra att kulturens rikedomar i större utsträckning skall komma landsbygden till del föreslår reserverna en höjning med 2 miljoner kronor. Utöver detta hoppas reserverna i likhet med utskottsmajoriteten att fördelning och administration skall överföras till det departement där den uppgiften vederbörligen hör hemma.

Slutligen, herr talman, har en utredning om den mindre skeppsfartens kapitalbehov föreslagits. Medveten om den betydelse som denna mindre skeppsfart har under fred och så mycket mer i ofredstid måste jag anse det vara synnerligen angeläget att denna utredning snarast kommer till stånd.

Herr talman! För att spara tid har jag nu talat om samtliga våra reser-

vationer till utskottsutlåtandet och ber att få återkomma med yrkanden under de olika punkterna. I detta sammanhang hemställer jag om bifall till reservationen vid punkt 12.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Till utlåtandet om tionde huvudtiteln har även i år fogats flera reservationer. Som herr talmannen och kammarens ledamöter observerat gäller de i stort sett samma punkter som under en rad tidigare år varit föremål för delade meningar.

Till de omtvistade punkterna hör — tyvärr, höll jag på att säga — även hantverksinstitutet, och det gäller nu närmast kursverksamheten. Den kostar — jag antar att herr Stefanson nämnde detta fastän jag inte observerade det — sammanlagt omkring 2 235 000 kronor för innevarande år. Därav bidrar staten med 400 000 kronor, nätt och jämnt en sjättedel av det hela. Statens andel i kostnaderna för kursverksamheten är alltså relativt ringa.

För nästa år har departementschefen föreslagit och statsutskottet tillstyrkt en höjning av det beloppet med 35 000 kronor. Man kan möjligen tvista om huruvida detta i relation till anslaget storleksordning är en rimlig höjning. Jag medger för min del gärna att de synpunkter herr Stefanson framfört — som jag förstår på institutets vägnar — är behjärtansvärda. Också utskottet har för sin del understrukit den stora betydelse institutets verksamhet i dessa avseenden har. Men det är ändå så att man här lika litet som på de flesta andra områden kan få allt det man vill ha; den saken känner kammarens ledamöter mycket väl till. En avvägning mellan olika utgiftsposter måste ske, och därvid kan det hända att något område — möjligen gäller det även i detta fall — blir särskilt missgynnad. Men vi kommer som sagt inte ifrån att man sällan får allt man vill ha.

Nu har hantverksinstitutets kursverksamhet — såsom framgick av vad jag nyss sade — den allra största delen av

Anslag till utrustning och inredning vid statens hantverksinstitut

sina inkomster vid sidan om statsanslaget. Och även om herr Stefanson inte tror att det är möjligt, kan man väl tänka sig att även de inkomstkällorna kunde räknas upp så att verksamheten inte behöver råka i det nödläge han skildrade.

Enligt utskottets mening är det alltså här fråga om en avvägning. Man kan diskutera huruvida den är riktigt gjord, men man kommer aldrig ifrån avvägningen. Jag tror för min del att utskottet har gjort vad som kunnat göras när utskottet har gått på Kungl. Maj:ts linje.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt, samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan kan upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Stefanson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Stefanson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 71;

Nej — 59.

Punkten 13

Anslag till utrustning och inredning vid statens hantverksinstitut

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 395, av herr *Stefanson* m. fl., och II: 476, av herr *Nordgren* m. fl., till Statens hantverksinstitut: Utrustning och inredning för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 395 och II: 476 hade hemställts, att riksdagen måtte till Statens hantverksinstitut: Utrustning och inredning för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 400 000 kronor.

Herr **STEFANSON** (fp):

Herr talman! Jag vill i all korthet anlägga några synpunkter på den fråga som tas upp under denna punkt. Det är frågan om anslaget till utrustning och inredning till statens hantverksinstitut.

Jag anser, herr talman, att det av departementschefen och utskottet föreslagna reservationsanslaget, 250 000 kronor, är alltför lågt. Utskottet förutsatte vid förra årets riksdag, när det behandlade detta anslag, att Kungl. Maj:t efter översyn av utrustningsbehovet inom institutet skulle överväga därav föranledda förslag från institutets sida och till riksdagen framföra de anslagsäskanden som därav kunde visa sig motiverade. Riksdagen lämnade detta uttalande från utskottet utan erinran. Institutets styrelse fick i uppdrag att företaga en utredning om utrustningsbehovet. Denna utredning överlämnades till Kungl. Maj:t i november förra året. Den visade på ett

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

samlat medelsbehov för nyinköp på drygt 2 miljoner kronor, vilket belopp institutets styrelse föreslog fördelat på tre år med 460 000 kronor för nästa budgetår.

Såväl statskontoret, som granskat denna utredning, som departementschefen har framhållit att institutets uppsättning av apparater, instrument och maskiner behöver förnyas och moderniseras. Departementschefen föreslår emellertid en något långsammare takt för denna utrustningsanskaffning och motiverar detta med att man inte bör förvärva apparater och instrument för provningsverksamheten innan klarhet vunnits hurvida dessa provningar skall förläggas till institutet eller annan statlig institution. Även personalens storlek och tillgängliga lokaler kräver beaktande vid utrustningens anskaffande. Departementschefen förordar därför ett reservationsanslag för nästa budgetår med 250 000 kronor, vilket betyder en ökning av anslaget med 80 000 kronor.

Mot statskontorets och departementschefens argumentering vill jag invända att denna föreslagna första utrustningsetapp, som skulle kosta cirka 460 000 kronor enligt institutets förslag, avser den mest angelägna utrustningen. De apparater och maskiner som upptas i utrustningsplanen för det första året är inte av sådan art att de skulle konkurrera med annan provningsverksamhet. Det är huvudsakligen fråga om utbyte av gammal utrustning, och detta ställer icke anspråk på ökad personal och kräver icke ökade lokalutrymmen.

I motionerna 395 i första kammaren och 476 i andra kammaren har föreslagits att ifrågasvarande anslag måtte upptagas med 400 000 kronor. Jag kommer, herr talman, ehuru jag finner motionerna berättigade, inte att yrka bifall till dem, beroende på att utskottet i denna fråga intagit en mycket positiv hållning. Utskottet framhåller att det genom den verkställda översynen stärkts i sin uppfattning om behovet av en förbättrad utrustningsstandard. De brister som konstaterats föreliggande är enligt utskottets uppfattning också sådana att de relativt snart bör avhjälpas, om institutet

skall kunna bedriva sin verksamhet på ett tillfredsställande sätt. Utskottet biträder Kungl. Maj:ts förslag för nästa budgetår under den förutsättningen att dessa av utskottet uttalade synpunkter blir beaktade av Kungl. Maj:t vid anslagets bestämning för de närmast följande åren.

Jag konstaterar utskottets positiva inställning, och då jag också tror mig veta att departementschefen är positivt inställd i denna fråga, nöjer jag mig med vad utskottet föreslagit och har inget yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

*Punkten 14***Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. finge under budgetåret 1962/63 beviljas intill ett belopp av 45 000 000 kronor, dels ock till Bidrag till företagareföreningar m. fl. för nämnda budgetår anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förcheft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Yngve Nilsson m. fl.* (I: 249) och den andra inom andra kammaren, av herr *Darlin m. fl.* (II: 248), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte besluta medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag m. m. finge under budgetåret 1962/63 beviljas intill ett belopp av 55 000 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mattsson m. fl.* (I: 394) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Andersson* i Knäred och *Nilsson* i Tvärålund (II: 468), i vilka anhållits, att riksdagen måtte dels medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. under budgetåret 1962/

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

63 finge beviljas intill ett belopp av 55 000 000 kronor, dels för nämnda budgetår under anslaget Bidrag till företagareföreningar m. fl. anvisa ett reservationsanslag av 1 800 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 398) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 481), i vilka föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att en betydande del av de under reservationsanslaget Bidrag till företagareföreningar m. fl. behållna medlen för risktäkningsändamål skulle efter Kungl. Maj:ts prövning fördelas mellan företagareföreningarna,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 399) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 480), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte till Bidrag till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 2 100 000 kronor.

Utskottet hade i sin motivering i denna punkt berört jämväl dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Mattsson m. fl.* (I: 393) och den andra inom andra kammaren av herr *Andersson* i Knäred och herr *Nilsson* i Tvärålund (II: 469), dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Stefanson m. fl.* (I: 396) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 479), i vilka samtliga motioner hemställdes, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag till förstärkning av statens hantverks- och industrilånefond med 25 000 000 kronor. Sistnämnda fyra motioner funnes upptagna i utskottets hemställan under punkten 117.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 249 och II: 248 samt I: 394 och II: 468, de båda sistnämnda såvitt nu vore i fråga, medgiva, att statsgaranti

för lån till hantverks- och industriföretag m. m. finge under budgetåret 1962/63 beviljas intill ett belopp av 45 000 000 kronor;

b) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 399 och II: 480 samt I: 394 och II: 468, de båda sistnämnda motionerna såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 1 500 000 kronor;

c) att motionerna I: 398 och II: 481 icke måtte av riksdagen bifallas.

I andra stycket av sin motivering hade utskottet å sid. 14 i det tryckta utlåtandet anfört följande:

»Med tanke på utlåningsverksamhetens betydelse för hantverks- och småindustriföretagen finner utskottet i likhet med departementschefen en förstärkning av hantverks- och industrilånefonden väl motiverad. Därmed avses en reell förstärkning, som medger en faktisk ökning av företagareföreningarnas utlåning. Då departementschefens förslag till medelsanvisning synes möjliggöra en rimlig sådan ökning, är utskottet berett att godtaga detsamma. Härav följer att de i motionerna I: 393 och II: 469 samt I: 396 och II: 479 gjorda yrkandena om ytterligare avsättning avstyrkas.»

Reservationer hade anförts

a) av herrar *Per Jacobsson*, *Edström*, *Sundin*, *Per-Olof Hanson*, *Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Nilsson* i Göingegården, *Eliasson* i Sundborn, *Svensson* i Ljungskile och *Nelander*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 393 och II: 469 samt I: 396 och II: 479 och att därför nyss återgivna del av utskottets motivering bort hava följande lydelse:

»Utskottet delar departementschefens uppfattning om behovet att förstärka hantverks- och industrilånefonden men finner ur denna synpunkt den förordade medelsavsättningen otillräcklig. Kapitalinsatser av en betydligt större omfatt-

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

ning krävas sålunda, om den mindre företagsamheten skall kunna genomföra upprustning och anpassning av sin produktions- och försäljningsapparat, som är en oundgänglig förutsättning för att den skall kunna hävda sig i det successivt ändrade marknadsläget. Beaktas bör att ifrågavarande företagarekategoriers möjligheter att självfinansiera erforderliga investeringar äro begränsade liksom deras möjligheter att utnyttja de långfristiga kreditformer, som står de större företagen till buds. Vad angår storleken av den erforderliga avsättningen till fonden har utskottet vid sin bedömning av medelsbehovet stannat för att föreslå ett tillskott på 25 miljoner kronor. Detta belopp i förening med inflytande amorteringar skulle möjliggöra för företagareföreningarna att under nästa budgetår bedriva en utlåning i storleksordningen 35 miljoner kronor, vilket bättre än departementschefens förslag kan anses motsvara föreliggande lånebehov. Det anförda innebär, att utskottet tillstyrker bifall till motionerna I: 393 och II: 469 samt I: 396 och II: 479, i vilka yrkats anvisning under lånemedelsanslaget med nyssnämnda belopp.»;

b) av herrar *Per Jacobsson, Edström, Sundin, Per-Olof Hanson, Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Nilsson* i Göingegården, *Eliasson* i Sundborn, *Svensson* i Ljungskile och *Nelander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 249 och II: 248 samt I: 394 och II: 468, de båda sistnämnda såvitt nu vore i fråga, medgiva, att statsgaranti för lån till hantverks- och industriföretag m. m. finge under budgetåret 1962/63 beviljas intill ett belopp av 50 000 000 kronor;

c) av herrar *Per Jacobsson, Edström, Sundin, Per-Olof Hanson, Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Eliasson* i Sundborn, *Svensson* i Ljungskile och *Nelander*, vilka ansett, att utskottet i anled-

ning av motionerna I: 394 och II: 468, såvitt nu vore i fråga, samt med bifall till motionerna I: 399 och II: 480 bort tillstyrka en uppräknig av anslaget Bidrag till företagareföreningar m. fl. till 2 100 000 kronor, varav 1 800 000 kronor till administrationskostnader och 300 000 kronor till subventioner, och att därför utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under b hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 394 och II: 468, såvitt nu vore i fråga, samt med bifall till motionerna I: 399 och II: 480, till Bidrag till företagareföreningar m. fl. för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 2 100 000 kronor;

d) av herr *Söderberg*, vilken likväl ej antytt sin åsikt.

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Företagareföreningarnas betydelse för de mindre företagen är så många gånger omvittnad i denna kammar och så väl känd och erkänd att jag inte i dag anser mig behöva något utförligare uppehålla mig vid detta faktum. Jag vill bara framhålla att man under den senaste tiden även från statsmakternas sida funnit allt flera bevis på insikten om betydelsen av detta stöd åt de mindre företagen inom hantverk, industri och närbesläktade näringsgrenar.

1960 års företagskreditutredning framhåller i sitt betänkande »Långfristiga krediter till mindre företag» att en fortsatt utbyggnad av företagareföreningarnas verksamhet framstår med hänsyn till vunna erfarenheter som befogad och önskvärd. Det tillskott av långfristiga krediter som möjliggöres av det av utredningen föreslagna institutet, Aktiebolaget Företagskredit, som snart kommer att behandlas här i riksdagen, torde enligt utredningens åsikt inte komma att mera väsentligt minska behovet av företagareföreningarnas låneverksamhet. Utlåningen från det nya institutet kommer på grund av de säkerhetskrav

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

som är förenade med institutets utlåning inte att kunna ersätta företagareföreningarnas mera riskbetonade låneverksamhet. Även utskottet framhåller det välmotiverade i en förstärkning av låneverksamheten med tanke på dess betydelse för hantverks- och småindustrieföretagen. Också departementschefen har funnit en sådan förstärkning motiverad och föreslår en ökning av anslaget till hantverks- och industrilånefonden med 5 miljoner kronor från 10 miljoner för innevarande budgetår till 15 miljoner för budgetåret 1962/63, och utskottet hemställer om bifall till propositionen.

Det råder således stor enighet om angelägenheten av att ge företagareföreningarna ökade resurser för deras låneverksamhet. Men beträffande storleken av detta stöd i år och av utbyggnadstakten i denna verksamhet går emellertid meningarna isär.

I motionerna nr 396 i denna kammare och nr 479 i andra kammaren har representanter för de tre borgerliga partierna föreslagit att hantverks- och industrilånefonden måtte förstärkas med 25 miljoner kronor. Förslaget bygger på de petitaframställningar som Företagareföreningarnas förbunds styrelse gjorde till Konungen i augusti förra året. Dessa framställningar från Företagareföreningarnas förbund motiveras med att den pågående strukturrationalisering inom näringslivet, som man väntar sig skall fortgå i allt snabbare takt, i stor utsträckning träffar de små företagen. Den ökade mekaniseringen och tillverkningen i större serier krävs också av företagen för att de skall kunna göra sig gällande på den vidgade marknaden. Den fordrar ett ökat behov av riskvilligt kapital. Det uppstår ett höjt behov av förtroendekrediter, och det är företagareföreningarnas uppgift att tillhandahålla just sådana lån. Det äskande som Företagareföreningarnas förbunds styrelse gjorde i sin petitaframställning baserar sig på det uppskattade medelsbehovet från företagareföreningarna landet runt. Det av föreningarna uppgivna behovet av lånemedel uppgick till 34 miljoner kronor, vilket skulle kräva

ett ökat anslag enligt dåvarande beräkningar inom förbundet på cirka 25 miljoner kronor.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till den reservation som avgivits i denna fråga och som ansluter sig till de nämnda motionerna, nämligen reservationen av herr Per Jacobsson m. fl.

Beträffande administrationsbidraget säger den av mig tidigare åberopade utredningen — 1960 års företagskreditutredning — följande: »En fortsatt utbyggnad av verksamheten framstår med hänsyn till hittills vunna erfarenheter som befogad och önskvärd. En förutsättning härför är dock, att företagareföreningarnas administrativa resurser ökas inte oväsentligt. Vid sidan av väl etablerade föreningar med långvarig erfarenhet arbetar föreningar som ännu befinner sig i uppbyggnadsskedet. En förstärkning av föreningarnas resurser synes kunna ske inte endast i form av en personell utbyggnad utan även genom vidgat samarbete med andra institutioner.» Utskottet säger också att det är medvetet om behovet av att successivt förstärka företagareföreningarnas organisation med hänsyn till de ökade anspråk som efter hand ställs på desamma.

Företagareföreningarnas förbund — eller en kommitté inom det tidigare förtroenderådet — verkställde förra året en utredning beträffande en basorganisation för företagareföreningarna. Det befanns då att organisationerna var synnerligen olika utbyggda inom olika län. En del föreningar hade, kan man säga, inte det minimum av organisation som man bör kräva av en förening som arbetar inom denna verksamhet. Det är också på basis av denna utredning som företagareföreningarna äskar ett ökat administrationsbidrag i förhållande till det av kommerskollegium och departementschefen föreslagna.

Jag har tidigare konstaterat att även när det gäller administrationsbidraget föreligger en positiv inställning till frågan. Men det aktuella behovet uppskattas olika. Företagareföreningarnas förbunds styrelse uppskattar behovet till 1,8 miljoner kronor, och behovet av risk-

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

täckningsmedel uppskattas till 0,3 miljoner kronor. Även denna inställning från förbundets sida och dess förslag till Konungen i den petitaframställning det gjordes i augusti har föranlett likalydande motioner i denna fråga i första och andra kammaren. Även dessa äskanden baserar sig på företagareföreningarnas gemensamma bedömning av medelsbehovet för detta ändamål. Företagareföreningarna uppskattar de sammanlagda utgifterna för administration till 4,7 miljoner kronor och inkomsterna till 3 miljoner kronor, vilket skulle ge ett underskott på 1,7 miljoner kronor. Lägger man därtill 0,1 miljoner kronor för anslag till vissa organisationer, kommer man upp till det av föreningarna äskade anslaget på 1,8 miljoner kronor.

Kommerskollegium uppskattar utgifterna till ett något lägre belopp, 4,6 miljoner kronor, men inkomsterna till 3 miljoner kronor. Kommerskollegium föföreslår ett anslag av 1,4 miljoner kronor, till täckning av administrationskostnaderna. Resten, 0,2 miljoner kronor, skulle täckas av de besparingar från nettoränteinkomster som föreningarna haft.

Departementschefen går på samma linje. Han har utgått från kommerskollegiums beräkningar men skär ned det föreslagna anslaget till 1,2 miljoner kronor. Han hänvisar därvid även till att föreningarna kan täcka underskottet med besparingar från tidigare ränteinkomster.

Gentemot detta vill jag anföra att jag anser det vara felaktigt att de fonder och kapital som företagareföreningarna har samlat under de gångna åren skall ätas upp av driftutgifterna. Under budgetåret 1960/61 nödgades föreningarna för täckande av löpande utgifter ta i anspråk fonderade medel med 180 750 kronor, och för budgetåret 1961/62 beräknas att fonderade medel måste tas i anspråk med 460 000 kronor i runt tal. Förlusterna i föreningarnas utlåningsverksamhet har under de senaste åren uppgått till cirka 0,5 miljoner kronor per år. Med beaktande härav beräknas det egna kapitalet per den 30 juni 1962

utgöra cirka 3 miljoner kronor. Vid samma tidpunkt beräknas föreningarnas utestående lån uppgå till cirka 80 miljoner kronor.

Med hänsyn till att företagareföreningarna är konstruerade som fria ekonomiska föreningar måste storleken av det disponibla risktäckningskapitalet i förhållande till utlåningsvolymen bedömas vara helt otillräcklig. Det måste särskilt framhållas att det egna kapitalet fördelar sig högst olika de skilda föreningarna emellan. Sälunda innehar 25 procent av föreningarna 45 procent av det sammanlagda egna kapitalet.

Vidare bör uppmärksammas att det egna kapitalet även måste finnas för att täcka extra ordinära kostnader för föreningarnas organisation. Det måste, anser jag, vara helt olämpligt att föreningarna på detta sätt tvingas ta i anspråk sina kapitalresurser för täckande av dels löpande administrationsutgifter och dels låneförluster. De försämrade ekonomiska möjligheterna kan leda till att vissa föreningar tvingas iaktta en restriktivare bedömning av låneobjekten och kräva högre säkerheter än normalt, vilket måste anses betänkligt i ett läge då i stället allt bör göras för att underlätta lösningen av småföretagens finansieringsfrågor.

Jag vill därför, herr talman, i denna fråga ansluta mig till den reservation som är betecknad med b.

Låt mig sedan, herr talman, säga några ord beträffande fördelningen av risktäckningsbidraget.

Såväl kommerskollegium som Företagareföreningarnas förbund har framhållit att de ständigt ökade lånemedelsresurser som ställts till föreningarnas förfogande måste motsvaras av en ökning av föreningarnas fonder. I årets statsverksproposition har departementschefen förordat en fortsatt reservering av för risktäckningsändamål anvisade medel. I flera yttranden har påtalats den bristande konsekvensen i statsmakternas ställningstagande när det gäller fördelningen av risktäckningsmedlen. Detta ställningstagande förutsätter att föreningarna skall ikläda sig ökade risker

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

samtidigt som de nödgas ta i anspråk fonderade medel för att täcka löpande utgifter. I statsverkspropositionen år 1960 anförde departementschefen att i den utsträckning risktäckningsmedlen icke behöver reserveras för framtida behov bör i första hand föreningar som icke äger riskfonder av tillräcklig storlek ifrågakomma för medelstilldelning. Flertalet företagareföreningar äger i dag icke riskfonder av tillräcklig storlek, och med hänsyn härtill ter det sig naturligt att man nu verkställer en fördelning mellan företagareföreningarna av under anslaget »Bidrag till företagareföreningar m. fl.» reserverade subventionsmedel.

I denna fråga har utskottet i år sagt ungefär samma sak som i fjol. Utskottet anser »att det med hänsyn till den ojämna fördelningen av förluster mellan företagareföreningarna är motiverat att anvisade subventionsmedel i viss utsträckning står kvar under anslaget in till dess de olika föreningarnas behov av medel för förlusttäckning kan med någon högre grad av säkerhet bedömas». Utskottet anser således — liksom departementschefen i år och utskottet i fjol — att subventionsmedlen i viss utsträckning skall stå kvar.

Det betyder emellertid inte att alla medel skall stå kvar, utan huvudparten av medlen bör gå ut till föreningarna för uppbyggnad av föreningarnas egna risktäckningsfonder.

Jag vill bara framföra dessa synpunkter på fördelningen av risktäckningsmedlen. I denna fråga föreligger inte någon reservation med något yrkande, och jag ställer därför inte heller något yrkande.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Såsom jag tidigare framhållit från talarstolen skulle jag i denna debatt i övrigt icke besvara kammaren med ytterligare inlägg, utan jag skulle endast yrka bifall på respektive punkter där jag stod som reservant. Låt mig, herr talman, få infria det löftet och yrka bifall till de reservationer som är be-tecknade med a, b och c.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Vi kan mycket väl vara överens, herr Stefanson och jag, om företagareföreningarnas betydelse, när det gäller verksamheten bland småföretagarna i detta land, men när det sedan gäller själva sakfrågorna är vi inte lika samstämmiga.

Låt mig först säga några ord om de direkta lånemedel som ställs till företagareföreningarnas förfogande. Det förhåller sig ju som tidigare framhållits på det sättet att företagareföreningarna givetvis framför allt försöker att på de normala vägarna få fram lån till företagen genom banker och andra institutioner som lånar ut pengar.

Sedan vore det rätt naturligt om man inte gick in för att direkt belasta statsbudgeten genom att få fram så mycket pengar som möjligt till de direkta lånen utan i stället försökte använda den utväg som man annars har, nämligen statlig garanti. Nu visar det sig också att de medel som ställts till förfogande när det gäller statliga garantimedel har visat sig tillräckliga. De har inte ens kunnat helt utnyttjas. Kommerskollegium föreslår för sin del att de skärs ner från 45 till 40 miljoner kronor. Departementschefen har ansett att man skulle stå kvar vid 45 miljoner kronor. Jag är medveten om att orsaken till att dessa pengar inte förbrukas delvis är att behandlingen av dessa ärenden många gånger tar alltför lång tid. Därför skulle jag vilja passa på tillfället att hemställa till handelsministern att han gör en utredning om man inte kan mjuka upp dessa bestämmelser så att företagareföreningarnas styrelser själva kan fatta avgörande när det gäller de mindre lånen.

Jag förstår mycket väl de argument som framförts här, att eftersom företagareföreningarna är fria ekonomiska föreningar ställer det sig svårt att till dem överlåta rätten att utfärda statliga garantier, men jag begagnade tillfället att till 1960 års riksdag inkomma med en motion om en utredning beträffande företagareföreningarnas verksamhet. Jag tror att det finns anledning att se efter om man inte kan göra det möjligt för för-

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

eningarna, även om man får lov att ge dem en annan form än fria ekonomiska föreningar, att själva utfärda statliga garantier. Jag förstår att det, när det gäller de större beloppen, kan vara önskvärt med en central behandling, men när det gäller smärre lån borde man kunna utvidga deras möjligheter.

Nu föreslås här från handelsministerns sida en höjning från 10 till 15 miljoner kronor. Detta är reservanterna emellertid inte nöjda med, utan de vill höja till 25 miljoner kronor. Jag måste ändå säga att det skett en ganska betydande tillnyktring, framför allt inom centerpartiet, ty för något är sedan begärdes därifrån inte mindre än 100 miljoner kronor för detta ändamål. Det brukar heta »Mycket prutades ej, men hälften prutades genast». Men här räcker det inte med hälften, utan det är betydligt mera. Jag tror att om man får en ny utformning av garantilånebestämmelserna, kan en hel del av belastningen på direktlånen lyftas av, och därmed tror jag att de 15 miljoner kronor som här föreslås kan vara tillräckliga.

När det gäller administrationsbidraget, framhåller herr Stefanson att det är olika storlek på organisationerna i olika län. Det är alldeles naturligt att det är på detta sätt, eftersom behovet av verksamhet för företagareföreningarna är olika i olika län. Därför föreslog jag som sagt en översyn över föreningarnas verksamhet, men statsutskottet och riksdagen ansåg att det borde ankomma på föreningarna själva att bestämma om sin utformning samt att en utredning av angivet slag därför borde komma till stånd genom deras egen försorg. Jag tror emellertid inte att det är till fyllest, trots att de försökt göra en sådan utredning, utan det borde från statsmakternas sida företas en ordentlig översyn över denna verksamhet.

Jag kan inte riktigt hålla med herr Stefanson när han påstår att handelsministern skär ner anslaget till 1,2 miljoner kronor. Vad som verkligen skett, herr Stefanson, är att handelsministern i år höjt anslaget från 800 000 till 1,2 miljoner kronor.

Jag har hört till dem som tidigare kritiserat handelsministern för att han varit alltför njuugg mot företagareföreningarna, men när han från budgetåret 1959/60 har ökat anslaget från 700 000 till 1 200 000 kronor, tror jag att man får vara lite försiktigare med sina uttalanden på denna punkt.

När det gäller subventionerna har jag i stort sett samma uppfattning som herr Stefanson. Jag tror att det vore klokt om de i högre grad än för närvarande delades ut till föreningarna. Jag tror att det vore nyttigt, helt enkelt av det skälet att om föreningarna hade ett visst belopp till sitt förfogande att användas för risktäckning, skulle man vara försiktigare med sina bedömningar. Nu kan man säga: Är en företagareförening dålig som är så pass restriktiv med denna låneverksamhet, att den aldrig får några förluster? Men det är klart att om det nu blir på det sättet att man så fort det blir en förlust kan gå till handelsdepartementet och få en täckning för den, då kan det hända att man tar onödigt stora risker som man inte skulle ta om man själv hade hand om risktäckningsmedlen och måste ta av dem. Därför skulle det vara nyttigt om handelsministern gjorde ett förnyat övervägande på denna punkt.

Vidare har herr Stefanson vid flera tillfällen i sitt anförande hänvisat till företagareföreningarnas förbundsstyrelsens framställningar när det gäller de här anslagen. Det är riktigt att styrelsen har begärt dessa anslag, men jag vill säga att styrelsen — vars vice ordförande är herr Stefanson; jag är med i styrelsen som menig man — sedan den efter det att statsverkspropositionen lagts fram sett de förslag handelsministern framlagt enhälligt — alltså med herr Stefanson som deltagare — kommit till att de förslag handelsministern lagt fram detta år är så pass tillfredsställande att man inte ansett att det funnits anledning att göra några ytterligare framstötter på denna punkt. Att herr Stefanson sedan funnit det nödvändigt att göra sådana framstötter i form av motioner kan bero på andra omständigheter. Jag skall, herr talman, inte vara ofin nog att tala om sön-

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

dagen den 16 september. Jag skall i stället säga att i år är det ju ett jämnt årtal, och därför har det naturligtvis varit mycket svårt för herr Stefanson — eftersom centerpartiet här gjort framslötar — att avstå från att också vara med. Jag har full förståelse för de besvärligheter som kan uppstå i detta sammanhang, men jag tycker ändå att vi, eftersom vi så enhälligt i förbundsstyrelsen ansåg att det nu skett en så kraftig uppräknings av anslagen att vi därmed borde vara nöjda, kunde stå för detta också när vi kommer hit till riksdagen.

Jag ber således, herr talman, att på de olika punkterna få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag har för avsikt att följa såväl herr Sundins som herr Söderbergs goda föredöme i denna debatt och skall därför begränsa mig till att enbart meddela herr Söderberg att jag har för avsikt att inom den närmaste tiden igångsätta en utredning, som kanhända även får betydelse för det spörsmål som herr Söderberg närmast berörde, nämligen kreditgarantivningen. Utredningen skall ta upp frågan om företagareföreningarnas framtida organisation, och denna måste även ses i belysning av de framtida uppgifter som föreningarna kan komma att ställas inför.

Herr STEFANSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ifall jag verkligen yttrat att departementschefen har föreslagit en nedskärning av anslaget till 1,2 miljoner kronor, vill jag säga att det aldrig har varit min avsikt att framställa saken på det sättet. Jag är fullt på det klara med att det av departementschefen föreslagna beloppet innebär en uppräknings av anslaget med 0,4 miljoner kronor. Vad jag avsett att framhålla är att jag, liksom Företagareföreningarnas förbund gjorde i sin petitaframställning i augusti 1961, anser att anslaget är otillräckligt.

Med anledning av herr Söderbergs förmodan att min motion skulle föränledas

av taktiska spekulationer — jag använder den vokabulär som herr Söderberg av finkänslighet inte ville använda — vill jag fråga herr Söderberg om det verkligen kan betraktas som partitaktik att i januari 1962 i en motion ta upp de förslag som företagareföreningarnas förbundsstyrelse enhälligt, även med deltagande av herr Söderberg, fattade i augusti 1961, d. v. s. fem månader tidigare. Förbundsstyrelsen menade då att en ökning av lånevolymen med 25 miljoner kronor vore befogad liksom en höjning av administrationsbidraget till 1,8 miljoner kronor. Att jag då såsom tjänstgörande ordförande vid denna frågas behandling medgav att man med tillfredsställelse kunde notera en uppräknings av anslaget och ett ökat intresse från departementschefens sida, innebar väl inte att jag frånträdde den ståndpunkt som jag intagit fem månader tidigare.

Vad skulle föreningarnas förbundsstyrelse för övrigt ha gjort vid detta tillfälle? Skulle den gått in med en protestskrivelse till departementschefen och framhållit sitt missnöje över att dess förslag inte helt godtagits? Företagareföreningarnas förbundsstyrelse har ju dessutom ingen möjlighet att motionera vid denna riksdag. Om man således i styrelsen med tillfredsställelse konstaterar ett ökat intresse från regeringens sida betyder det väl inte att enskilda riksdagsmän, som sitter i styrelsen, fråntages möjligheten till politiskt handlande i enlighet med tidigare intagen ståndpunkt.

Herr Söderberg deltog i överläggningarna i augusti och riktade ingen invändning mot ett anslagsäskande av 25 miljoner kronor till lånefonden. Han yttrade heller ingenting om förslaget om ett administrationsbidrag av 1,8 miljoner kronor. Vid det tillfället intog vi alltså exakt samma ståndpunkt. Jag vidhöll den ståndpunkten även under motionstiden.

Herr SÖDERBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att Företagareföreningarnas förbundsstyrelse inte har någon motionsrätt, men

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

det har väl funnits möjligheter för styrelsen att förmå vice ordföranden och övriga ledamöter i styrelsen, vilka tillhör riksdagen, att göra en framstöt på denna punkt. Nu skedde det ej, ty man var fullständigt överens om att det ändå gjorts en så väsentlig förbättring att man fann det riktigtast att inte göra någon framstöt.

Herr **JACOBSSON, GÖSTA**, (h):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att uttala min anslutning till de synpunkter herr Stefanson anlade i sitt första anförande. Kapitalbildningen har alltid varit ett svårt problem för den mindre och medelstora företagsamheten. Det egna kapitalet är i regel knappt, och behovet av främmande kapital, särskilt långfristigt, är därför stort. Den fortskridande penningvärdeförsämringen ökar behovet av kontanta medel i rörelsen. Investeringar kräves dessutom i ökad omfattning för att vederbörande skall kunna följa med i den industriella utvecklingen genom maskinanskaffning eller annan rationalisering. Framför allt till följd av vår blivande anslutning till Europamarknaden är det en tvingande nödvändighet att företagen fortlöpande moderniseras. De måste rusta sig för de påfrestningar som kan möta genom konkurrensen utifrån. En övergång till exportförsäljning medför dessutom att mer pengar måste nedläggas på själva distributionen genom ökad lagerhållning och ökade kundkrediter.

I dagens kapitalmarknad fyller den verksamhet som företagareföreningarna i olika former bedriver ett mycket stort behov. Kanske är inte alla lån som utdelas alltid lika väl placerade, men i stort sett är låneverksamheten värdefull. Det är av vikt att den tillföres ökade medel i den utsträckning som påyrkas i reservationerna. Dessa medel kommer säkerligen att finna en vettig användning. Behövs en förbättring av administrationen, bör en sådan komma till stånd.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få ansluta mig till de fram-

ställda yrkandena om bifall till reservationerna a och b samt till reservationen c av min namne herr Per Jacobsson m. fl.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande varje moment av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan samt därefter särskilt rörande utskottets motivering i viss del.

I fråga om mom. a, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid punkten avgivna, med b betecknade reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 14 mom. a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid punkten avgivna, med b betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;
Nej — 53.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande mom. b förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid punkten avgivna, med c betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 14 mom. b, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid punkten avgivna, med c betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 48.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

På gjord proposition bifölls härpå vad utskottet i mom. c hemställt.

I vad anginge andra stycket av utskottets motivering å sid. 14 i det tryckta ut-

Ang. bidrag till företagareföreningar m. fl.

låtandet, anförde vidare herr talmannen, hade yrkats dels att detsamma skulle godkännas, dels ock att kammaren skulle godkänna den motivering, som föreslagits i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande av utskottets motivering i denna del vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner andra stycket i motiveringen i statsutskottets utlåtande nr 10 punkten 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den motivering, som föreslagits i den av herr Per Jacobsson m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet rösta för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 53.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Herr talmannen tillkännagav att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Punkterna 15—38

Vad utskottet hemställt bifölls.

Avlöningsanslaget till statens pris- och kartellnämnd

Punkten 39

Lades till handlingarna.

Punkten 40

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 41

Lades till handlingarna.

Punkten 42—52

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 53

Avlöningsanslaget till statens pris- och kartellnämnd

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens pris- och kartellnämnd, att tillämpas från och med budgetåret 1962/63, dels ock till Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 522 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Nordenson* (I: 350) och den andra inom andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.* (II: 424), i vilka hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte dels för budgetåret 1962/63 under statens pris- och kartellnämnds avlöningsanslag anvisa 2 272 000 kronor, dels i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vid detta års höstriksdag framlägga förslag om en ytterligare begränsning av verksamheten vid statens pris- och kartellnämnd från och med den 1 januari 1963.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 350 och II: 424, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens pris- och kartellnämnd, att tillämpas från och med budgetåret 1962/63;

b) till Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 2 522 000 kronor;

II. att motionerna I: 350 och II: 424, såvitt de avsågo skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid punkten har reservation avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh*, *Nilsson* i Göingegården och *Bohman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 350 och II: 424, såvitt nu vore i fråga,

a) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för statens pris- och kartellnämnd, att tillämpas från och med budgetåret 1962/63;

b) till Statens pris- och kartellnämnd: Avlöningar för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 2 272 000 kronor;

II. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 350 och II: 424, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t vid detta års höstriksdag måtte framlägga förslag om en ytterligare begränsning av statens pris- och kartellnämnds verksamhet från och med den 1 januari 1963.

Herr talmannen yttrade, att i samband med överläggningen angående förevarande punkt finge beröras även punkten 54.

Herr NORDENSON (h):

Herr talman! Reservationerna till punkt 53 och 54 i statsutskottets utlåtande innebär ett tillstyrkande av motionsvis framförda krav om en begränsning av pris- och kartellnämndens verksamhet. Motionerna är i allt väsentligt ett uppreparande av det avslagsyrkande, som vid förra årets riksdag framfördes på Kungl. Maj:ts förslag om väsentlig förstärkning av pris- och kartellnämnden,

Avlöningsanslaget till statens pris- och kartellnämnd

vilket förslag sedan antogs av riksdagen.

Det kan, herr talman, till en början konstateras, att allt större enighet uppnåtts i den ekonomiska debatten om att en på fri konkurrens baserad prisbildning är det rationellaste instrumentet för att fördela samhällets ekonomiska resurser. Detta har också kommit till uttryck i att priskontrollen upphävts på de flesta varu- och tjänsteområden, och allt starkare röster höjs för att den också skall avlägsnas från de områden där den alltjämt utövas. Enighet råder också om att det allmänna skall ha möjlighet att motverka konkurrensbegränsande åtgärder, som ingriper i en normal och fri prisbildning.

Den svenska lagstiftningen på detta område har också fått en utformning, som i allt väsentligt är väl avpassad för våra förhållanden och landets ekonomiska struktur. Vi har en omfattande utrikeshandel under förhållandevis liberala villkor, som skapar goda förutsättningar för en effektiv konkurrens. Samtidigt medför vår begränsade marknad, att vi accepterar att i vissa branscher ett fåtal större företag får dominera marknaden eller att företag får i vissa avseenden samverka. Det väsentligaste är att man eliminerar samhällsskadliga konkurrensbegränsningar.

Men, herr talman, under senare år har krav framförts på vad man kallar en effektivare prisövervakning och åtgärder för att förbättra konsumenternas prismedvetande. När man bedömer rimligheten av dessa krav på längre gående åtgärder än den normala lagstiftningen, bör man i första hand granska den aktuella konkurrenssituationen. Då kan utan vidare konstateras, att svensk ekonomi för närvarande arbetar under en stark internationell konkurrens på de flesta områden och att denna konkurrens sannolikt kommer att underbyggas av en fortgående liberalisering av den internationella handeln. Det framgår också av de intervjuer den senaste långtidsutredningen gjort med representanter för ett flertal branscher, att man väntar sig ett hårt pristryck un-

der den närmaste femårsperioden på de flesta av näringslivet's områden.

Strukturförändringar i vårt näringsliv sker för närvarande snabbt. Nya företagsformer konkurrerar med gamla, den tekniska utvecklingen skapar nya varor och nya konkurrenssituationer, och konsumenternas mer differentierade efterfrågan leder till en kamp om konsumenternas köpkraft inte bara mellan företag inom samma bransch utan också mellan branscherna. Det kan, herr talman, konstateras, att vi i hög grad lever i en föränderlig, dynamisk ekonomi, där konkurrensen på en mångfald sätt hålles vid liv.

Men även om man skulle medge att det kan komma att finnas friktioner och ofullkomligheter i konkurrensen och prisbildningen, så har man rätt att fråga sig om den verksamhet, särskilt den vidgade verksamhet som ålagts pris- och kartellnämnden, är meningsfull och ändamålsenlig ur synpunkten att åstadkomma en effektivare prisbildning.

I propositionen vid föregående års riksdag lades huvudvikten på undersökningar och upplysningsverksamhet. De departementschefen talar om vikten av utökade och fördjupade riktprisundersökningar, geografiskt begränsade prisundersökningar, ytterligare lönsamhetsundersökningar, marginal-, intäkts- och kostnadsanalyser o. s. v. Den viktiga frågan är om dessa undersökningar kan resultera i väl grundade slutsatser att avvikelser från en normal och ändamålsenlig prisbildning föreligger eller att otillfredsställande konkurrenssituation råder. Enligt min mening är detta inte fallet.

I en föränderlig, dynamisk ekonomi undergår förutsättningarna för konkurrensen och prisbildningen ständiga förskjutningar av svåröverskådlig karaktär. Det enda vi vet är att dessa betingelser för konkurrensen och prisbildningen påverkas av konjunkturväxlingar, av den tekniska utvecklingen, av lönepolitiken och den ekonomiska politiken och av efterfrågeutvecklingen. Då blir slutsatsen, att marginaler, lönsamhet, intäkts- och kostnadsstruktur kommer att

Avlöningsanslaget till statens pris- och kartellnämnd

variera från bransch till bransch, från produktionsled till produktionsled, från en tidpunkt till en annan, utan att dessa skiftande förhållanden på något sätt kan tas till intäkt för att konkurrensbegränsningar på det ena eller andra området föreligger eller att prisbildningen är snedvriden. Det enda vi vet är, att vi kan förvänta, att konkurrensen ger olika utslag och tar olika former från bransch till bransch och från ett utvecklingskede till ett annat. Då blir också utrymmet för subjektiva bedömningar av undersökningar mycket stort.

Det talas ofta i allmänna termer, senast i stabiliseringsutredningen, om förekomsten av s. k. autonom prisbildning, om tröghet och orörlighet i prisbildningen, men man gör ingen hänvisning till eller analys av konkreta erfarenheter, och därför får vi heller inte riktigt klart för oss vad man avser eller vad den samhällsekonomiska innebörden är av de antydda förteelserna. Detta vaga teoretiserande har också med rätta kritiserats. Men om, herr talman, allt talar för att vi saknar möjligheter att dra objektiva och entydiga slutsatser ur den här typen av undersökningar, som åvilar pris- och kartellnämnden, hur skall de då kunna bilda utgångspunkt för rationella åtgärder eller för meningsfull upplysningsverksamhet? Enligt min mening är man på fastare grund om man begränsar undersökningarna till de fall, där tydliga indikationer föreligger på medvetna konkurrensbegränsningar. Den verksamheten kan bedrivas fullt tillfredsställande inom ramen för betydligt mer begränsade resurser än dem som nu tilldelats pris- och kartellnämnden, särskilt med hänsyn till den konkurrenssituation som vi kan vänta framöver.

Jag är angelägen att i detta sammanhang betona, att det såvitt jag förstår inte föreligger något utbrett missnöje inom näringslivet med pris- och kartellnämndens verksamhet. Man har respekt för den strävan till saklighet som karakteriserar denna verksamhet, men å andra sidan finns ett utbrett intryck, att åtskilliga, för att inte säga de flesta

undersökningar är intetsägande och praktiskt taget betydelselösa för en bedömning av prisbildningen. I något fall har man kanske välkomnat undersökningarna, då de varit ägnade att undanröja grova missuppfattningar om förhållandena inom en bransch, men, herr talman, dessa intryck och denna uppfattning inom näringslivet synes mig närmast ägnade att bestyrka uppfattningen, att tillräckliga motiv inte föreligger för omfattningen av den verksamhet som nu bedrivs av pris- och kartellnämnden. Det är nödvändigt att en sträng angelägenhetsgradering görs av de offentliga uppgifterna, som ju tenderar att öka i en oroväckande grad, och därvid kan enligt min uppfattning de förra året beslutade utvidgningarna av pris- och kartellnämndens verksamhet knappast ges någon högre prioritet.

Med stöd av det här anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen under punkten 53 av fröken Andersson m. fl.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! De synpunkter som herr Nordenson anförde förekom också i fjolårets debatt då samma fråga behandlades. Denna kammare liksom medkammaren beslöt då med mycket stor majoritet att bygga ut pris- och kartellnämnden ytterligare.

Motionärerna och reservanterna yrkar nu att de påbyggnader av nämnden som skedde genom fjolårets beslut skall elimineras och att man skall återgå till en verksamhet i den mera begränsade form som fanns tidigare. De skäl som herr Nordenson har anförts visar inte på någonting nytt som har inträffat i denna fråga, och ingen annan har heller kunnat visa att någonting har inträffat som behöver ändra kammarens tidigare ställningstagande. Ut ifrån detta faktum ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan, som innebär ett i stort sett oförändrat anslag för detta ändamål.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt därin-

Omkostnadsanslaget till statens pris- och kartellnämnd — Anslag till konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

der framkomna yrkanden gjorda propositioner, först på bifall till vad utskottet i denna punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Bergh, Ragnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkten 54

Omkostnadsanslaget till statens pris- och kartellnämnd

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 350, av herr Nordenson, och II: 424, av herr Nordgren m. fl., såvitt nu vore i fråga, till Statens pris- och kartellnämnd: Omkostnader för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 388 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 350 och II: 424 hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte till statens pris- och kartellnämnds omkostnadsanslag anvisa ett belopp av 348 000 kronor.

Reservation hade avgivits av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh, Nilsson* i Göingegården och *Bohman*, vilka, under åberopande av reservationen vid punkten 53, ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 350 och II: 424, såvitt nu vore i fråga, till Statens pris- och kartellnämnd: Omkostnader för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 348 000 kronor.

Herr **NORDENSON** (h):

Herr talman! Då reservationen under punkt 54 är knuten till bifall av reservationen under punkt 53, har jag på förevarande punkt nu intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 55—57

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 58

Anslag till konsumentvaruforskning och konsumentupplysning

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 400 och II: 475, till Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 400 av herr *Sveningsson*, och II: 475, av herr *Nordgren*, hade hemställts, att riksdagen måtte till Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 807 000 kronor.

Reservation hade anförts av fröken *Andersson* samt herrar *Ragnar Bergh, Nilsson* i Göingegården och *Bohman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhalla den lydelse, som i reservationen

Ang. stöd åt boxningssporten

angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 400 och II: 475, till Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning för budgetåret 1962/63 anvisa ett reservationsanslag av 807 000 kronor.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Detta anslag är för innevarande budgetår upptaget med 700 000 kronor. Kungl. Maj:t begär nu 1 000 000 kronor, vilket belopp tillstyrks av utskottets majoritet. Reservanterna anser i anslutning till i ämnet väckta motioner att ett belopp av 807 000 kronor kan räcka. Motiveringen är i huvudsak den, att man inte är övertygad om behovet av så mycket pengar över statsbudgeten för denna verksamhet, då det inom den icke statsunderstödda s. k. fria sektorn på detta område också bedrivs motsvarande arbete.

Men denna korta motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Den verksamhet som det här är fråga om har visat sig vara i hög grad nyttig och viktig. Goda resultat har hittills uppnåtts. Anspråken på bidrag av dessa medel är betydande, och det belopp som nu äskas i budgeten för ändamålet motsvarar ingalunda de mycket vällovliga anspråk som ställs på detta område. Från den synpunkten anser utskottet att det finns anledning att tillstyrka departementschefens förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innehölls i den vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 59—108

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 109

Ang. stöd åt boxningssporten

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 12 700 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Segerstedt Wiberg m.fl.* (I: 197) och den andra inom andra kammaren av herr *Hamrin* i Jönköping *m.fl.* (II: 185), i vilka hemställdes, att riksdagen måtte besluta om stadgande av förbud mot tävlingar och uppvisning i boxning mellan professionella boxare samt att riksdagen vidare måtte besluta, att ingen del av anslaget till fonden för idrottens främjande skulle få disponeras för stöd åt boxningssporten,

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Johansson* i Stockholm och *Holmberg* väckt motion (II: 594), vari anhållits, att riksdagen måtte besluta att till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1962/63 anvisa ett belopp av 19 698 600 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 594, till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 12 700 000 kronor;

b) att motionerna I: 197 och II: 185, såvitt nu vore i fråga, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Per Jacobsson*, *Söderberg*, *Edström*, *Per-Olof Hanson* och *Nils-Eric Gustafsson*, fröken *Elmén* samt herrar *Svensson* i Ljungskile och *Nelander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, som i reserva-

tionen angivits, samt att utskottet bort under b hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I:197 och II:185, såvitt nu vore i fråga, besluta, att ingen del av anslaget Avsättning till fonden för idrottens främjande skulle få disponeras för stöd åt boxningssporten.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Läkarsällskapets yttrande att »boxningen är den enda sport, som till sitt syfte har att skada», har sedan vi sist debatterade denna fråga bekräftats på ett ohyggligt sätt. Nu gäller det om belysningen skall behöva bli ännu grällare och om vi skall ha ytterligare bekräftelser inom landets gränser av riktigheten i påståendet, innan vi stävjar boxningens skadeverkningar. Utskottet hävdar som ett axiom att riksdagen inte skall yttra sig om fördelningen av idrottsanslaget. Jag vet inte om yttrandet blir mer imponerande genom att upprepas år efter år — när det gäller andra anslag brukar ju riksdagen, inte dra sig för att besluta om hur medlen skall fördelas.

Tillåt mig också att påpeka, herr talman, att utskottet tidigare, såsom reservanterna framhåller, hänvisat till pågående utredning. Den är nu avslutad och även remissbehandlad. Medicinalstyrelsen varnar i sitt remissyttrande för amatörboxningens hälsorisker, socialstyrelsen begär att allmänna medel inte skall komma i fråga, och samma krav ställes av de medicinska fakulteterna och läkarsällskapet. Efter dessa uttalanden och efter riksdagens senaste debatt om boxningen har man inom amatörboxningen sagt att man önskar återinföra knock-outens avgörande betydelse; spänningen blir på det sättet större, säger man.

Herr talman! Hur länge skall vi stödja den utbildning för professionell boxning som amatörboxningen nu utgör? Jag ber att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

I detta anförande inslände herr Arvidson (h), fröken Mattson (s), fru Hamrin-Thorell (fp) och herr Nils Elowsson (s).

Ang. stöd åt boxningssporten

Herr GILLSTRÖM (s):

Herr talman! Det råkar vara så att jag, som nu skall yrka bifall till utskottets hemställan, har ungefär samma synpunkter på boxningen som fru Segerstedt Wiberg. Jag är ingen vän av boxning och tror att man skulle kunna vara utan den sporten.

Men det är en sak — en annan sak är huruvida riksdagen skall börja tillämpa någon ny ordning när det gäller fördelningen av de anslag staten ger till den svenska idrottsrörelsen. Pengarna lämnas i klump till Riksidrottsförbundet, som har att göra fördelningen, och jag tror inte det är nyttigt att riksdagen befriar Riksidrottsförbundet från det ansvar som följer med denna rätt att fördela medlen. Med den uppfattningen håller jag före att riksdagen inte bör lägga sig i fördelningsfrågan. Om sedan Riksidrottsförbundet finner skäl att icke lämna någon del av medlen till Boxningsförbundet må det vara hänt; men detta bör vara Riksidrottsförbundets sak.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr LAGER (k):

Herr talman! I motion nr 594 i andra kammaren har yrkats att anslaget till idrotten skulle utgå med ett högre belopp än regeringen föreslagit och utskottet tillstyrkt. Den summa som föreslås i motionen överensstämmer med vad idrottsledningen ansett sig behöva.

Den nu föreslagna uppräkningsanlaget med 600 000 kronor måste ses mot bakgrunden av att vissa fördyringar inträffar från det ena året till det andra. Om jag räknat rätt så innebär de 600 000 kronorna en höjning med cirka 5 procent, vilket betyder att höjningen inte mer än nått och jämnt täcker utgiftsökningen på grund av penningvärdeförsämringen och prisstegringarna.

Härtill kommer ytterligare ett moment, nämligen att de stora barnkullarna från 1940-talet nu är uppe i den åldern att de träder in i aktiv idrottsutövning. Antalet medlemmar i landets

Ang. stöd åt boxningssporten

idrottsföreningar ökar ganska våldsamt — det talas om en ökning med 200 000 medlemmar under loppet av knappt två år. Slår man ut statsanslaget på antalet idrottsutövare blir det alltså per huvud mindre nu än det har varit tidigare.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 594 i andra kam-maren.

Tillåt mig också att säga ett ord be-träffande frågan huruvida riksdagen skall, som reservanterna vill, ge anvisning om hur de anslagna medlen på en viss punkt skall fördelas. Jag tror i lik-het med herr Gillström, att man inte bör avlasta det ansvaret från idrottsledning-en; den bör ta det. Men jag tycker också att det bör uttalas till kammarens proto-koll, att idrottsledningen vid sin fördel-ning av anslaget skall betänka att box-ningsssporten har överlevt sig själv. Den hör inte längre hemma i ett modernt samhälle.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag kunde inte biträda förslaget om att proffsboxningen skulle förbjudas, men när det sedan gäller frå-gan huruvida staten genom anslag skall uppmuntra boxningen som sådan, har jag inte kunnat vara med.

Orsaken till att jag intar denna stånd-punkt är de uppgifter jag fått från lä-karna vid det centrallasarett vi har in-om vårt landstingsområde, uppgifter om skador som vållats vid boxning. Mot den bakgrunden måste det enligt min me-ning stå klart att man inte kan följa den väg som herrar Gillström och Lager här anvisar, d. v. s. att riksdagen skall avsvära sig allt ansvar på denna punkt, och säga att det inte ankommer på oss utan att Riksidrottsförbundet skall få avgöra huruvida anslag skall utgå till boxningen eller ej. Vi *har* ett mycket starkt ansvar för att människor inte i fortsättningen skall bli fördärvade på grund av boxningssportens utövande.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag skulle egentligen ha kunnat instämma med herr Gillström, att det inte bör vara riksdagens sak att fördela dessa pengar. Medlen bör, som hittills anvisas till Riksidrottsförbundet, som i sin tur fördelar dem på de olika idrottsgrenar som finns.

Jag begärde ordet närmast därför att herr Gillström dock hade en liten reser-vation. Personligen hyser han en viss aversion mot boxningen, men detta till trots ansåg han klokt nog det vara fullt riktigt att vi här i riksdagen icke skall avgöra, om anslagen skall gå till den el-ler den idrottsgrenen. Såsom redan i den tidigare boxningsdebatten har sagts av dem som hade samma uppfattning som jag, är det risk, om man börjar plocka ut en idrottsgren och anser att den inte skall få något bidrag därför att den är skadlig, att vi år efter år här i riksdagen får ta ställning till om en viss sport är skadlig. Jag tror att Riksidrottsförbun-det begriper dessa ting bättre än vi gör och att det är bättre att förbundet i lugn och ro får fördela pengarna till de olika sportgrenarna än att vi av vissa stämningsskäl skall gå emot än den ena och än den andra sportgrenen. I dag gäl-ler det boxningen, ett annat år kan det gälla ishockeyn och ett tredje år back-hoppningen eller motorsporten. Vi kan på det sättet sitta här och undan för un-dan skära bort olika idrottsgrenar. Det anser jag inte vara riksdagens sak. Vi anvisar medel till idrotten, och Riks-idrottsförbundet får ta ansvaret för för-delningen av dessa medel. Det tycker jag är konsekvent och riktigt.

Jag yrkar, herr talman, bifall till ut-skottets förslag.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Man kan kort och gott säga, att boxningen är en kvarleva från den tid då man ostraffat kunde slå ihjäl varandra och misshandla varandra. Box-ningen är också den enda sport, som till sitt syfte har att skada. Regelmässigt medför all boxning hjärnskador av stör-re eller mindre art, och dessa uppstår

även vid sådana matcher där de inte är fråga om knock-out. Många föreställer sig att det inte är fråga om några skador när vederbörande boxare inte har blivit helt medvetlös, men så är tyvärr fallet alltför ofta. Och det egendomliga är att de skadade hjärncellerna och nervcellerna har mycket svårt att regenerera och helas igen efter det att en skada uppkommit. Följden blir ofta livslånga invaliditetstillstånd, som inte är så märkbara i det dagliga livet; framför allt blir det vad vi kallar en allmän psykisk avtrubning. Det värsta med denna allmänna psykiska avtrubning är att man saknar sjukdomsinsikt, och därför uppsöker vederbörande inte läkare. Svenska läkarsällskapet har kraftigt understrukit just omfattningen av dessa skador, som aldrig blir registrerade därför att dessa individer på grund av skadan saknar egen sjukdomsinsikt. Riskerna för dessa skador är inte värst för de professionella boxarna utan för ungdomen, som inte har förstånd att skydda sig. Skadorna drabbar därför i mycket stor utsträckning just ungdomarna. Detta framgår också av en undersökning, som har gjorts genom Svenska läkarsällskapet försorg. Denna undersökning visade just att det förekom akuta skador på hjärnan i mycket större utsträckning hos dessa ungdomar än man någonsin tänkt sig. Därigenom skapas invaliditetstillstånd, som kanske inte är så höggradiga men som spelar en ganska stor roll i det praktiska livet. Jag vill inte påstå att varenda sådan individ, som har boxats i sin ungdom — kanske en del av våra riksdagsmän också har gjort det — har en psykisk avtrubning, men risken föreligger. Socialstyrelsen har liksom medicinalstyrelsen på det kraftigaste understrukit att all boxning helst borde förbjudas, i synnerhet sådan som har med professionell boxning att göra men också, därför att det innebär risker som man inte i onödan bör ta, dessa juniormästerskap. I motsats till övriga sportgrenar avser boxningen att skada, och det är först genom skadan som man vinner, medan skadan inom andra sportgrenar uppstår genom olycksfall.

Ang. stöd åt boxningssporten

Jag kan inte finna annat än att riksdagen och staten inte bör understödja en verksamhet av detta slag. Då säger man, att Riksidrottsförbundet får bedöma den här saken, men vi har väl nyligen i fallet Risberg sett att förbundet inte har förmågan att rätt bedöma en sådan sak. Jag anser att riksdagen i det avseendet har en bättre bedömningsförmåga än Riksidrottsförbundet har visat, åtminstone i detta fall.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Jag hade inte tänkt delta i någon boxningsdebatt här i dag, ty jag gick ut ifrån att kunde inte det som hänt i världen sedan vi senast debatterade boxningen övertyga dem som har talat till boxningens förmån, torde säkerligen inte något annat övertyga dem heller. Jag nöjde mig därför med att instämna i vad fru Segerstedt Wiberg sade. Det som ändå gjorde att jag begärde ordet var det mycket anmärkningsvärda uttalande som herr Gillström gjorde och som herr Birger Andersson sedan underströk, nämligen att vi borde överlåta åt Riksidrottsförbundet att utan någon som helst inblandning från riksdagens sida använda de medel som av riksdagen anslås för idrottens främjande, hur de än användes. Vi gör inte så i fråga om någonting annat. Om riksdagen finner — genom statens revisorer eller av annan anledning — att de medel som riksdagen anslår för ena eller andra ändamålet inte användes på ett sådant sätt som riksdagen anser förenligt med den egentliga uppgiften, så fortsätter vi inte att ge sådana anslag. Jag anser att den principen skall vi tillämpa även gentemot Riksidrottsförbundet.

Därför hemställer jag också, herr talman, om bifall till den reservation som är fogad till denna del av utskottsutlåtandet.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Skall jag gå en andra rond, är det bara för att säga något

Ang. stöd åt boxningssporten

gentemot dem som hävdar att det skulle vara så utomordentligt värdefullt för den svenska ungdomen om Boxningsförbundet befriades från statligt stöd. Användes inte dessa pengar, som bland andra Boxningsförbundet får, till att få fram instruktörer och tränare, som kan lära ungdomen att på ett förnuftigt sätt bedriva sin sport? Skall vi frånhända ungdomen alla möjligheter att få sakkunnig hjälp? Även läkare engageras — det bör herr Edström kanske erinra sig — för att man skall kunna göra boxningen så riskfri som möjligt.

Man kan tänka sig att om nu Boxningsförbundet inte får något statsbidrag — att boxningsklubbarna alltså blir utan — så kanske nu fristående boxningsklubbar ansluter sig som sektioner till andra, stora idrottsföreningar. Ja, hur blir det då? Skall det ordnas så, att eftersom så och så många medlemmar i en klubb boxas så får man ta bort en del av de pengar klubben annars skulle ha fått? Det blir en besvärlig sak. Jag tror att man skapar en oreda som inte på något sätt gagnar den fysiska fostern som alla anser vara värdefull.

Det har sagts både nu och tidigare att det är farliga ting som boxningen åstadkommer. Det är en oändlig massa skador som uppstår påstår boxningsmotståndarna. Det är ju boxningen som är aktuell just nu, men andra sporter har också sina riskmoment. Jag vet inte huruvida motorsporten har statligt bidrag. Rätt nyligen inträffade ju en olycka, då en av världens främsta racerförare, engelsmannen Stirling Moss, råkade ut för en mycket allvarlig olycka. Kan det inte tänkas att man nästa gång förbjuder att anslag utgår till den sporten? Tar man sedan och plockar undan för undan, får man till slut fram att den enda idrott som är ofarlig skulle vara den svenska gymnastiken. Men då erinrar jag mig att någon gång på 1920-talet stod en ledamot av andra kammaren och varnade riksdagen på det allra bestämdaste för att anslå pengar till skolgymnastiken. Han ansåg att skolgymnastiken var så farlig, att det i varje fall borde förhindras att den stöddes av staten. Vi kanske får upp-

leva detta igen, och vad har vi då kvar? Kanske några stycken vid ett pingpong-bord? Om nu inte även den sportgrenen blir förklarad i bann!

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Boxningen kan aldrig göras riskfri. Till skillnad mot övriga sportgrenar, där skadan beror på olycksfall, är det nämligen så att skadan i boxningen utgör det avgörande tävlingsmomentet.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Herr Birger Andersson talar om boxningen som en sport. Förra månaden dödades i USA en man, och den boxare som utövade det dödade slaget hyllades som »månadens man». Man hade väntat att någon här i Sverige som representerade boxningen skulle protestera mot ett sådant förfarande, som måste kasta ett mycket egendomligt skimmer över vad man kallar en sport. Ingen sådan protest kom.

Herr talman! Jag ber att åter få yrka bifall till reservationen.

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! Jag vill inskränka mig till att säga att det är verklighetsfrämmande att tro, att det skulle bli någon ändring i nuvarande förhållanden, om frågan skall avgöras av Riksidrottsförbundet. Om riksdagens ledamöter vill ha en ändring till stånd, måste de biträda reservationen. Jag ber att få rekommendera denna.

Herr PALME (s):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag förlänger denna debatt. Jag tycker emellertid det är värt att än en gång påpeka vad herr Birger Andersson sade, nämligen att ett sådant här förbud är utomordentligt lätt att kringgå. Redan nu är en rad boxningsklubbar sektioner inom olika föreningar, som spänner över en rad olika områden, och des-

sa skulle alltså även i framtiden få bidrag men inte de fristående boxningsklubbarna.

Jag vill inte ge mig in på någon balansering mellan risker och fördelar inom olika sportgrenar. Jag tror att man mycket väl kan hävda att amatörboxningen har vissa positiva aspekter, och skall man försöka få in amatörboxningen, som man inte kan slå ihjäl, i vettiga former, skall man stödja det centrala förbund som har som sin väsentligaste uppgift att få till stånd en vettig utövning av den amatörsport som det här är fråga om.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Till det sista som herr Palme sade vill jag bara tillägga, att om Riksidrottsförbundet efter det att riksdagen har sagt nej, skulle hitta på att smygvägen använda medel för boxningens främjande exempelvis på det sätt som herr Palme har antytt, får vi naturligtvis ta ställning till det då. Jag skulle dock tro att om riksdagen vid detta tillfälle sätter upp ett varnande finger, kommer Riksidrottsförbundet inte att göra på det sättet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Sedermera gjordes enligt de rörande mom. a förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till motionen II: 594; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjorde herr talmannen jämlikt de beträffande mom. b framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefatta-

Ang. avsättning till lotterimedelsfonden des i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Segerstedt Wiberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 109 mom. b, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Segerstedt Wiberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 47.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 110

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 111

Ang. avsättning till lotterimedelsfonden

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Avsättning till lotterimedelsfonden för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 28 000 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehått

Ang. avsättning till lotterimedelsfonden

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Källqvist m. fl.* (I: 329) och den andra inom andra kammaren av herr *Rydén m. fl.* (II: 319), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning för översyn av den nuvarande splittrade administrationsformen i fråga om det statliga stödet till kulturlivet i syfte att nå ökad enhetlighet, varvid borde övervägas att skapa ett fristående administrativt organ för nämnda stödverksamhet, dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att lotterimedelsfonden måtte överföras från handelsdepartementet till ecklesiastikdepartementet, dels att höja anslaget till Avsättning till lotterimedelsfonden till 30 miljoner kronor för budgetåret 1962/63, dels ock att staten vid utförande av offentliga byggnader skulle avsätta 1 procent av byggnadskostnaderna för konstnärlig utsmyckning med genomförande i den ordning som angivits i motionerna;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Torsten Andersson* och *Thorssten Larsson* (I: 387) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Wahlund* och *Fälldin* (II: 482), i vilka anhållits, att riksdagen måtte besluta att till Avsättning till lotterimedelsfonden för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 30 000 000 kronor samt i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att lotterimedelsfondens förvaltning och lotterimedlens fördelning måtte överföras från handelsdepartementet till ecklesiastikdepartementet.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 329 och II: 319 samt I: 387 och II: 482, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Avsättning till lotterimedelsfonden för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 28 000 000 kronor;

b) att motionerna I: 329 och II: 319 samt I: 387 och II: 482, i vad de avsåge

skrivelse till Kungl. Maj:t om överföring av lotterimedlens administration från handelsdepartementet till ecklesiastikdepartementet, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Per Jacobsson*, *Edström*, *Sundin*, *Per-Olof Hanson*, *Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Eliasson* i Sundborn, *Svensson* i Ljungskile och *Nelander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 329 och II: 319 samt I: 387 och II: 482, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Avsättning till lotterimedelsfonden för budgetåret 1962/63 anvisa ett anslag av 30 000 000 kronor.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Låt mig redan från början förutskicka att jag inte skall skrämma någon genom att tala länge. Jag skulle bara velat, herr talman, ha haft möjlighet att för frånvarande statsrådet och chefen för handelsdepartementet läsa utskottsutlåtandet. Det är på det sättet, att någon glädje varar ju aldrig beständigt, och om man blir hur glad som helst över utskottsutlåtandet i och för sig, så kommer ändå utskottet fram till att man inte skall låta Kungl. Maj:t få reda på den uppfattning som man har. Jag hoppas emellertid att handelsministerns utomordentliga lyssnarposter nu verkligen hör på vad som står här: »Under hänvisning till sitt uttalande i ämnet förra året förutsätter utskottet, att en prövning av kulturfondsutredningens förslag nu verkligen kommer till stånd. Utskottet utgår från att därvid även kommer att övervägas frågan om en överföring av lotterimedlens administration från handelsdepartementet till ecklesiastikdepartementet.»

Jag hoppas, herr talman, att denna överföring verkligen kommer till stånd, så att vi slipper att komma tillbaka även

nästa år och besvära riksdagen med motioner på denna punkt.

När det sedan gäller att öka anslaget från 28 till 30 miljoner kronor, finns det på denna punkt en reservation, som jag också i detta sammanhang ber att få yrka bifall till.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Klockan är fem, och kammaren är middagshungrig, men låt mig ändå få säga några ord i detta ärende. Det är ju så att i en reservation här begärts att man ytterligare skulle räkna upp detta anslag med 2 miljoner. Det mesta av ökningarna som Kungl. Maj:t föreslagit har föranletts av en automatik i fråga om löner och pensioner. Det är mot den bakgrunden alldeles klart att det är fråga om en mycket knapp tillpassning till löner och prisjusteringar som här måste göras, och någon reell höjning av kulturanslaget kan man knappast tala om. De 2 miljoner kronor som reservanterna ytterligare begärt med stöd av motionärerna är mycket väl motiverade. Om man i verkligheten räknar med ett ökat utrymme för nya sådana här ändamål, är det uppenbart att det inte räcker med vad regeringen och utskottet föreslår.

Det blir intressant att se hur kammaren röstar i denna fråga, eftersom det i tidningarna förspors att man vid första-majdemonstrationen i Stockholm kommer att uppträda med yrkanden som går på reservanternas linje, och de som här i kammaren väntas rösta mot reservanterna förväntas mer än andra delta i första-majdemonstrationen. Så underlig kan vår värld vara.

Det är ett känt faktum att administrationen av det statliga kulturstödet är splittrad. Här har motionärerna begärt en riksdagsskrivelse om lotterimedelsfondens överflyttande från handelsdepartementet till ecklesiastikdepartementet. Det vill utskottet emellertid inte gå med på, utan utskottet »förutsätter» — som ofta sker — att motionärernas synpunkter skall bli beaktade vid en departementsreform, som kommer eller

Ang. avsättning till lotterimedelsfonden kanske inte kommer. Departementsreformen har diskuterats flera år, och man vet inte när den kommer. Men alla förefaller vara överens om att det är olämpligt att lotterimedelsfonden ligger kvar på handelsdepartementet och inte överföres till ecklesiastikdepartementet. Varför skulle inte riksdagen då kunna samla sig och avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t, så att man i detta sammanhang befriades från frågan om departementsreformen? Det kan inte vara nödvändigt att knyta ihop dessa frågor på detta sätt.

Herr talman! Jag vill med det sagda yrka bifall till reservationen vid denna punkt samt därjämte också hemställa om bifall till det motionsyrkande som innebär en skrivelse till Kungl. Maj:t om lotterimedelsfondens överförande från handelsdepartementet till ecklesiastikdepartementet.

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Reservationen skiljer sig från utskottsutlåtandet endast i fråga om anslagets storlek. Reservanterna vill, som vi nyss hört, ha ett anslag på 30 miljoner kronor, medan utskottet stannar vid 28 miljoner kronor.

Vi har inom utskottet resonerat ungefär på följande sätt. På senare år har detta anslag inte höjts fullt så mycket som det föreslås bli höjt i år. För innevarande budgetår höjdes det med 1,5 miljoner kronor och för året dessförinnan med 2,3 miljoner kronor. Nu föreslås en höjning med 2,4 miljoner. Även om det är många som vill ha med av kakan, menar vi, att en höjning på 2,4 miljoner kronor dock inte är så liten och att man därför bör för ögonblicket nöja sig med den.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Bara några ord i all korthet. Man talar om höjning i detta sammanhang. Det är klart att det är en höjning med ett i och för sig rätt stort belopp, men nästan alla dessa pengar går till avlöningar och pensioner för or-

Ang. avsättning till lotterimedelsfonden

kestermedlemmar och för dem som arbetar vid teatern. Om man skulle våga den djärva tanken, att dessa människor skulle få någorlunda samma lönehöjning som kommit en lång rad andra grupper i samhället till del, skulle det inte bli någon verklig höjning av kulturanslaget, bara en pris- och lönejustering. Och det kan inte bli något över för några nya ändamål. Det är en snål politik, herr talman!

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen jämlikt de rörande mom. a förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hanson, Per-Olof*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 111 mom. a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hanson, Per-Olof*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 43.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjordes i enlighet med de rörande mom. b framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

På framställning av herr talmannen beslöts, att den fortsatta föredragningen av ifrågakvarande utlåtande ävensom handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökning:

Till riksdagens första kammare

Då jag under tiden den 2—den 6 maj 1962, på inbjudan av den österrikiske försvarsministern, besöker Österrike, får jag härmed anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under denna tid.

Stockholm den 27 april 1962.

Sven Andersson

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunallagen den 18 december 1953 (nr 753), m. m.;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 37, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i förordningen om allmän varuskatt;

nr 39, i anledning av väckta motioner om omläggning av den allmänna varu-

Interpellation om åtgärder i anledning av det ökade fritidsfisket skatten och undantag från dylik skatt för investeringsvaror, m. m.; och

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) jämte i ämnet väckta motioner; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Interpellation om åtgärder i anledning av det ökade fritidsfisket

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Vårt land har i sina tusentals sjöar, älvar och andra vattendrag en tillgång, som hittills i endast ringa grad utnyttjats. Under senare år har emellertid uppstått något av en folkrörelse, som det är angeläget att tillgodose och leda in på rätta banor. Jag syftar på sport- eller fritidsfisket. Den utveckling, som ägt rum när det gäller våra fiskevatten, kommer med all sannolikhet att resultera i samma ekonomiska tänkande och brukande, som sedan länge rått i fråga om den odlade jorden och den produktiva skogsmarken. Vattnen — med undantag för vissa utpräglade yrkesfiskeområden — har ju ända in i våra dagar ur fiskesynpunkt endast ansetts äga ett husbehovvärde, vilket bl. a. återspeglas i de ålderdomliga äganderättsförhållandena och den hittills bedrivna fiskevården.

Bakgrunden till den nu påbörjade utvecklingen är — som redan framhållits — det mycket snabbt expanderande fritidsfisket — till största delen bedrivet av icke-fiskevattensägande människor, som dock är beredda att betala för tillfällig fiskerätt genom köp av fiskekort. Antalet fritidsfiskare uppskattas f. n. till 500 000, och det är tydligt att deras antal hastigt kommer att öka. Även ungdomen förefaller alltmer börja intressera sig för denna form av fritidsaktivitet, och våra turistorganisationer betrak-

tar fisket som en av vårt lands bästa tillgångar i strävandena att få utländska turister att besöka Sverige.

Detta växande fritidsfiske fordrar ökade upplåtelse och motiverar fiskevårdsinvesteringar, som tidigare varit otänkbara. För att bibringa vattenägarna detta nya synsätt och för att planera och genomföra de behövliga åtgärderna krävs emellertid betydande insatser. Lokalt ankommer det väl i första hand på hushållningssällskapen att medverka härtill. Tyvärr kan dock inte hushållningssällskapen med sina nuvarande personalresurser på fiskets område svara för den verksamhet, som den här skisserade situationen kräver. En förstärkning av personalresurserna på denna sektor synes mig därför nödvändig, om man vill nå fram till verkliga resultat. Vattnens ekonomiska värde torde — en uppfattning som bestrykes av de erfarenheter man har på många andra håll i världen, där man sedan länge har ett omfattande fritidsfiske kombinerat med en rationell fiskevård — snart ge möjlighet till en självfinansiering av denna utökade verksamhet, men under en övergångsperiod torde man inte minst med hänsyn till en aktiv fritidspolitik böra räkna med att dessa förstärkningsåtgärder stöds av det allmänna.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställer jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande fråga:

Är statsrådet beredd att vidtaga åtgärder för att stödja en utveckling, som ger våra fiskevatten ett ökat ekonomiskt värde samtidigt som allmänhetens behov av flera och bättre vatten för fritidsfiske tillgodoses?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spörsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 17.16.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Fredagen den 27 april eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1962/63 inom handelsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 112—116

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 117

Anslag till statens hantverks- och industrilånefond

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 393 och II: 469 samt I: 396 och II: 479, till Statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 393, av herr *Mattsson m. fl.* samt II: 469, av herr *Andersson* i Knäred och herr *Nilsson* i Tvärålund, ävensom i de likalydande motionerna I: 396, av herr *Stefanson m. fl.*, och II: 479, av herr *Nordgren m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte för budgetåret 1962/63 till Statens hantverks- och industrilånefond anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Per Jacobsson*, *Edström*, *Sundin*, *Per-Olof Hanson*, *Nils-Eric Gustafsson* och *Svensson* i Stenkyrka, fröken *Elmén* samt herrar *Nilsson* i Göingegården, *Eliasson* i Sundborn, *Svensson* i Ljungkile och *Nelander*, vilka, under förutsättning av bifall till den med a betecknade

reservationen vid punkten 14, ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 393 och II: 469 samt I: 396 och II: 479, till Statens hantverks- och industrilånefond för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor.

Herr **SUNDIN** (cp):

Herr talman! Den vid denna punkt avgivna reservationen har till följd att utgången vid punkten 14 fallit, varför jag ej har något yrkande.

Herr **SÖDERBERG** (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkten 118

Ang. den mindre skeppsfartens kapitalförsörjning

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Statens lånefond för den mindre skeppsfarten för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehäft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Torsten Andersson* och *Mattsson* (I: 388) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Grebäck* och *Wahrendorff* (II: 470), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam prövning av den mindre skeppsfartens kapitalförsörjning i enlighet med vad i motionerna anförts samt till Statens lånefond för den mindre skeppsfarten för budgetåret 1962/63 an-

Ang. den mindre skeppsfartens kapitalförsörjning

visa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

a) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 388 och II: 470, såvitt nu vore i fråga, till Statens lånefond för den mindre skeppsfarten för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor;

b) att motionerna I: 388 och II: 470, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Per Jacobsson, Sundin, Nils-Eric Gustafsson, Svensson i Stenkyrka, Eliasson i Sundborn och Svensson i Ljungskile*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under b hemställa, att riksdagen, måtte, med bifall till motionerna I: 388 och II: 470, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av den mindre skeppsfartens kapitalförsörjning.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Kanske skulle man nu ha tid att ägna sig åt litet längre utläggningar på denna punkt, eftersom det var så brått före middagen, att man då fick haspla ur sig det väsentliga på mycket kort tid. Jag skall emellertid inte begagna detta tillfälle till några längre orationer, utan jag skall endast, herr talman, lägga ett gott ord för den reservation, som avgivits vid denna punkt.

Det är nämligen så att det bakom denna motion ligger en del förhållanden, som torde vara värda allt beaktande. Det mindre tonnage, som det här är fråga om, håller faktiskt på att föråldras i sådan grad att man har anledning att fundera över varför det inte sker en förnyelse på det sätt man skulle kunna önska. Det förhåller sig faktiskt så att inte mindre än 334 av landets fartyg i storleksgruppen 100—499 bruttoton var

20 år gamla och äldre vid utgången av år 1959. Detta måste naturligtvis ses mot bakgrunden av svårigheten att uppbringa det kapital, som är nödvändigt för att åstadkomma en förnyelse av tonnaget. Det rör sig här om mycket pengar, och det är faktiskt på det sättet, att bestämmelserna för dessa lån, som beviljas ur statens lånefond för den mindre skeppsfarten, är så restriktiva att det är mycket svårt att få låna pengar för ändamålet.

Detta föråldrande av tonnaget kan ju inte vara av intresse för landet, framför allt om man ser på frågan ur beredskapssynpunkt. Man skulle därför önska att vi fick en utredning, som tog upp till prövning frågan om möjligheten att få smidigare och bättre låneförhållanden för dem, som svarar för tonnagets bibehållande.

Det har dessutom när det gäller dessa lån skett en utveckling, som inte är till förmån för låntagarna. Från början var det så att man kunde låna upp till 80 procent av anskaffningsvärdet. Denna andel har nu sjunkit ned till 40—50 procent av värdet av de inköpta båtarna. Samtidigt har det skett en avkortning av amorteringstiderna, som från början var 15 år, men som minskat till 8—10 år. Detta gör att de, som har satt sig i skuld på detta sätt, får en belastning genom en amortering, som är otillbörligt stor och som man inte ser någon möjlighet att klara av. Då blir det så, att man underlåter att förnya tonnaget och sliter på det gamla så länge det går.

Det är faktiskt så, att Sverige i hög grad släpar efter på detta område. Det kan på goda grunder befaras att det här föreligger risk för att det svenska småbåtstonnagets konkurrenskraft skall minskas inte endast på grund av fartygsbeståndets föråldring i och för sig, utan på grund av att det sker en mycket liten förnyelse av beståndet i stort. Det utländska fartygsbeståndet genomgår en snabbare förnyelse, och vår konkurrenskraft på detta område minskar. Jag vill ännu en gång upprepa att detta är ett förhållande, som ur beredskapssynpunkt inte kan vara önskvärt.

Ang. den mindre skeppsfartens kapitalförsörjning

Utskottet har inte ansett denna utredning vara nödvändig. I en reservation, som är fogad till denna punkt, pekas just på detta föråldrande av tonnage och med hänsyn till de konsekvenser detta kan föra med sig yrkas att man tar upp problemställningen till granskning. I motionerna har uttalats — och reservanternas ansluter sig här till — att en sådan utredning borde företagas så snabbt, att man kunde lägga fram resultatet för nästa års riksdag. All praktisk erfarenhet på området pekar på att problemet är av den akuta karaktär, att det vore försvarbart om man finge ta ställning till utredningsresultatet under nästa år.

Jag ber därför, herr talman, att kort och gott få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herr *Nilsson, Ferdinand*, (cp).

Herr BERGH, RAGNAR, (h):

Herr talman! Det råder nog inte några delade meningar i kammaren om att den mindre skeppsfarten har en sådan betydelse i vårt land i olika avseenden, att det skulle vara ytterst beklagligt om kapitalförsörjningsfrågorna inte skulle kunna lösas på det sättet, att näringen på ett tillfredsställande sätt kan uppehållas. Vad reservationens ärade talesman yttrade i det avseendet föranleder följaktligen från min sida ingen gensaga.

Jag skulle emellertid i det sammanhanget vilja föra på tal orsaken till att vi på det ena avsnittet efter det andra inom vårt näringsliv finner kapitalförsörjningssvårigheter. Det förefaller mig vara uppenbart, dels att svårigheterna skulle vara ofantligt mycket mindre, om vi finge återgå till en fri kapitalmarknad, dels att dessa svårigheter — de må gälla småföretagsamheten, hantverket, småindustrien eller, som i detta fall, den mindre skeppsfarten — är ett symptom på en alltmer överhandentagande reglering av kapitalmarknaden. Det förefaller mig vara inte alldeles utan intresse att påpeka detta förhållande, när man en och annan gång — inte minst i dag —

från talesmän, som hör hemma inom borgerlighetens ramar, faktiskt — om också i ett nödläge — arbetar för en ytterligare dirigering av kapitalmarknaden.

Detta sagt som en parentes. Vi som står för utskottsutlåtandet har ingalunda, såsom jag hoppas att jag redan har visat, lämnat obeaktade de svårigheter, som denna näringsgren har att vidkännas. Jag tror också i likhet med de ärade reservanternas, att en utredning om näringsgrenens kapitalförsörjningsproblem kan vara påkallad.

När vi har avvisat motionsyrkandena i det avseende, det här gäller, har detta således icke berott på bristande intresse för att dessa spörsmål blir analyserade. Enligt vad vi har inhämtat är emellertid frågorna redan föremål för uppmärksamhet. Med hänsyn här till har vi inte ansett det vara påkallat att i särskild skrivelse till Kungl. Maj:t göra en hemställan i ämnet.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GORTHON (h):

Herr talman! Någon kanske nu kommer att tänka på orden »Vad hade min son på galejan att göra» — vad har jag i det här sällskapet att skaffa; jag representerar ju den större sjöfarten? Men jag är inte helt och hållet agnostiker heller när det gäller den mindre sjöfarten.

Jag kan inte instämma med dem som säger, att lånevillkoren för den mindre skeppsfarten inte är gynnsamma. De har varit mycket gynnsamma, men någon orsak måste väl finnas när det upplyses att dessa medel inte har begagnats i någon större utsträckning hitintills. Det har försports, att på något vis arbetar det hela stelt. Det är precis som om de, som skulle vara i behov av dessa lån, blir tveksamma att begagna sig av dem.

Det har sagts — om det nu är sant eller ej — att man för att över huvud taget få lån ur denna fond inte får ha ett öre — dock behöver konkursansökan

Ang. den mindre skeppsfartens kapitalförsörjning

inte ha insänts! Detta är kanske något överdrivet, men jag skulle för min del vilja säga, att vad jag finner vara det mest riktiga i denna motion är, att man vill skriva till Kungl. Maj:t och försöka få en undersökning till stånd av orsakerna till att denna lånefond inte utnyttjas i högre grad än hittills och till att den mindre sjöfarten inte begagnat sig av den som den bort göra. Villkoren är inte alls oförmånliga; de är tvärtom mycket bra. Därför finner man det ganska märkligt att fonden varit så litet utnyttjad.

I den mån reservationen skulle fylla en sådan uppgift vill jag för min del yrka bifall till den, herr talman.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag skall inte polemisera i fråga om kapitalmarknaden. Den är en sak för sig. Men jag sätter stort frågetecken inför att man på det sätt som antytts skulle lösa kapitalproblemet för den mindre skeppsfarten. En mycket väsentlig sak i sammanhanget är nämligen den långa lånetiden. Producenter av mindre tonnage, som måste utnyttja lånemöjligheterna, är naturligtvis i den situationen att de behöver långa pengar. Av vad den siste ärade talaren sagt är det uppenbart att det problemet står i förgrunden. Därför tror jag inte att en fri kapitalmarknad i och för sig skulle lösa några problem.

Jag antecknar med intresse att herr Bergh säger, att utskottet fått försäkringar om att detta problem är på väg att lösas, och att man därför inte vill tillstyrka en utredning. Jag skall med lugn avvakta tiden tills det blir dags att nästa gång skriva motioner. Vi får se då vad som hänt, och om ingenting hänt får vi väl återkomma.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag har genom mitt privata arbete mycken kontakt med den mindre skeppsfarten och känner dess förhållanden ganska väl. Denna näring ligger mig också personligen mycket

varmt om hjärtat. Jag kan bekräfta att näringen går tillbaka. Tonnaget förnyas inte i önskvärd takt. En del av båtarna är gamla och lönsamheten är dålig.

Man kan då fråga sig var orsakerna till detta ligger. Ja, såvitt jag kan förstå ligger de inte endast på kapitalförsörjningens område. De mindre fartygen har själva ganska höga driftkostnader, hänförliga framför allt till personalkostnaderna. Kapitalkostnaderna är också höga. Reparationerna är dyra. Kostnaderna i hamnarna är ett speciellt bekymmersamt problem. På inkomstsidan är att märka att frakterna i flera år varit dåliga. Det allmänna internationella fraktläget har haft en ogynnsam inverkan på fraktförhållandena inom den svenska kustsjöfarten.

Många utredningar har ägnats den mindre skeppsfarten, men resultatet av dem har merendels blivit ganska magert. Jag skulle gärna, i likhet med motionärerna, önska att frågan utreddes ånyo, men då skulle det enligt mitt sätt att se vara värdefullt om hela utredningen skedde ur en större synvinkel, så att problemet drogs upp i hela dess vidd.

Herr talman! Jag har dock intet yrkande i denna del.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr andre vice talmanen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. a hemställt.

Därefter gjorde herr andre vice talmannen jämlikt de beträffande mom. b förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att ha upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Om sänkning av minimiåldern för rätt att

Herr *Andersson, Torsten*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 118 mom. b, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 119—121

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 122

Lades till handlingarna.

Punkten 123

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 124

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 63, i anledning av väckta motioner om utredning rörande säkerhetskontrollen på atomenergiområdet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial nr 42, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 24 i anledning av väckta motioner angående gift kvinnas förvärvsdrag, m. m.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående god-

erhålla körkort för bil

kännande av beslut inom Internationella valutafonden rörande generella lånearrangemang, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna första lagutskottets memorial nr 31, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandlingen av första lagutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring av 6 kap. 7 § föräldrabalken.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av motion om översyn av vägtrafikförordningens bestämmelser rörande minderårigs rätt att framföra traktor å allmän väg; och

nr 22, i anledning av motioner angående vägtrafikförordningens bestämmelse om hastighet vid passerande av järnvägs-korsning.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

**Om sänkning av minimiåldern för rätt att
erhålla körkort för bil**

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av motion om utredning rörande sänkning av minimiåldern för rätt att erhålla körkort för bil.

Tredje lagutskottet hade behandlat en i riksdagens andra kammare väckt och till lagutskott hänvisad motion, nr 379, av herrar *Lindkvist* och *Lassinantti*.

I motionen hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om en snabb utredning i syfte att på sätt närmare angivits i motionen sänka minimiåldern för rätt att erhålla körkort för bil från 18 till 16 år.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion, II: 379, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av fru *Torbrink* och herr *Persson* i Tandö, vilka an-

Om sänkning av minimiåldern för rätt att erhålla körkort för bil

sett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionen II:379 måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om en snabb utredning i syfte att enligt de riktlinjer, som uppdragits i motionen och utskottets utlåtande, sänka minimiåldern för rätt att erhålla körkort för bil.

Herr BERG, GUNNAR, (s):

Herr talman! Detta är naturligtvis inte någon stor fråga, men man kan heller inte säga att det gäller någon alldeles betydelslös sak. Ställer man in den i sitt sammanhang med ungdomsproblemen i stort har den onekligen sitt intresse.

Jag förstår gott den som hävdar att en förutsättning för innehav av körkort skall vara en tillräcklig grad av omdöme, och eftersom omdöme konstitueras inte minst av erfarenhet så kan man naturligtvis ha sina tvivelsmål om en 16-åring kan uppfylla detta kompetenskrav. Å andra sidan finns det i och för sig intet som säger att *alla* 18-åringar är mogna att föra bil under det att *alla* 16-åringar är omogna. Även i fall som detta kan det nog ha sina risker att generalisera.

Det krävs nu inte heller i reservationen, att riksdagen skall besluta en sänkning av körkortsåldern till 16 år. Vad som önskas är en utredning, närmast med syfte att klarlägga om och hur man skulle kunna tidigarelägga körkortsutbildningen genom att förlägga en del av den till skolorna. Detta utredningskrav har fått stöd av såväl de bägge skolöverstyrelserna som av landets motororganisationer.

Det faller sig, enligt mitt sätt att se på saken, svårt att utan vidare avvisa dessa till utredningskravet positivt inställda opinionsyttringar. Säkerligen skulle en utredning kunna ge svar på åtskilliga intressanta punkter och ge en god vägledning för en kommande bedömning av spørsmålet om lämplig körkortsålder, varvid man självfallet skall ta in i bedömningen både trafiksäkerheten och omtanken om ungdomens

uppfostran och ansvar samt lägga *båda* dessa faktorer i vägskaalen.

Jag har med detta endast velat anföra en liten synpunkt. På intet sätt vill jag provocera utskottets värderade ordförande till någon utförligare diskussion på denna punkt, men jag har inte velat låta ärendet passera utan att något sagts till protokollet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Jag vill framhålla, att en del utredningar faktiskt redan föreligger. En utredning, som är gjord i Amerika, visar, att ungdomar mellan 16 och 21 år är trafikfarligare än andra åldersgrupper. Undersökningar på flera håll har också visat, att ungdomar oftare är invecklade i trafikolyckor än äldre personer. Det gäller då inte bara äldre, som kört bil under en längre tid, utan även äldre personer, som är relativt nya som bilförare.

Vidare har det gjorts en undersökning i Sverige av doktor Segerdahl. Även den undersökningen visar, att ungdomar under den nuvarande körkortsåldern på 18 år oftare är invecklade i trafikolyckor än äldre åldersgrupper.

Självklart kan det finnas ungdomar under 18 år, som har tillräcklig mognad för att kunna köra bil lika bra som äldre personer. Det är dock inte lätt att säga hur man skall kunna utrona, vilka det är bland ungdomar under 18 år, som är lämpliga att köra bil. Jag tror, att innan man går att ändra minimiåldern för körkort måste det föreligga betydligt starkare skäl för en ändring än vad som nu har förebragts.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra

Ang. omorganisation av de fiskesakkunniga organen i vattenmål

propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. omorganisation av de fiskesakkunniga organen i vattenmål

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av de fiskesakkunniga organen i vattenmål, m. m., jämte i ämnena väckta motioner.

I årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att för budgetåret 1962/63 till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Avlöningar och Omkostnader samt till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Vatteninspektionen: Avlöningar och Omkostnader anvisa förslagsanslag av respektive 1 491 000 kronor, 580 000 kronor, 637 000 kronor och 201 000 kronor.

Kungl. Maj:t hade i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln vidare föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnena, för budgetåret 1962/63 beräkna till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Undersökningar inom sötvattenslaboratoriet ett reservationsanslag av 1 000 kronor, till Fiskeriintendenter m. m.: Avlöningar och Omkostnader förslagsanslag av 255 000 respektive 27 000 kronor samt till Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt ett anslag av 785 000 kronor.

Sedermera hade Kungl. Maj:t i en den 16 februari 1962 dagtecknad proposition, nr 48, vilken hänskjutits till jordbruksutskottet, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna i propositionen framlagda förslag rörande omorganisation av de fiskesakkunniga organen i vattenmål, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för undersökningar inom fiskeriorganisationen i enlighet med vad som föreslagits i propositionen, *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att företaga de ändringar i personalförteckningarna

för fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: fiskeristyrelsen och vatteninspektionen samt för fiskeriintendenter m. m., som föranleddes av i propositionen framlagda förslag, *dels* fastställa viss angiven avlöningsstat för fiskeriintendenter m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63, *dels* ock å riksstaten för budgetåret 1962/63 under nionde huvudtiteln anvisa till Undersökningar inom fiskeriorganisationen, till Fiskeriintendenter m. m.: Avlöningar och Omkostnader förslagsanslag av respektive 1 000 kronor, 260 000 kronor och 27 000 kronor samt till Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt ett anslag av 970 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 188, av herrar *Ringaby* och *Arvidson*, samt II: 230, av herr *Hedin m. fl.*; och

2) de likalydande motionerna I: 574, av herr *Isacson*, och II: 678, av herr *Hedin*, vari anhållits, att riksdagen måtte besluta, att organisationen för mellersta och södra fiskeriintendentsdistrikten samt västerhavets och österhavets distrikt icke nu skulle fastställas av riksdagen utan göras till föremål för ny utredning, varvid i motionerna framförda synpunkter borde beaktas.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

I. besluta, att motionerna I: 574 och II: 678, såvitt de avsåge yrkanden om utredning rörande organisationen för mellersta och södra fiskeriintendentsdistrikten samt för västerhavets och österhavets distrikt, ej skulle föranleda någon riksdagens åtgärd;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 574 och II: 678, såvitt nu vore i fråga, godkänna de förslag rörande organisationen av fiskeriintendentsdistrikten, som i utlåtandet angivits;

Ang. omorganisation av de fiskesakkunniga organen i vattenmål

III. med bifall till Kungl. Maj:ts framställning

a) godkänna de förslag i övrigt rörande omorganisation av de fiskesakkunniga organen i vattenmål, som i utlåtandet framlagts,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalförteckning för undersökningar inom fiskeriorganisationen i enlighet med vad som föreslagits i utlåtandet,

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningarna för fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: fiskeristyrelsen och vatteninspektionen samt för fiskeriintendenter m. m., som föranleddes av vad i utlåtandet angivits,

d) fastställa i utlåtandet införd avlöningsstat för fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: fiskeristyrelsen att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63,

e) fastställa i utlåtandet angiven avlöningsstat för fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: vatteninspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63,

f) fastställa i utlåtandet införd avlöningsstat för fiskeriintendenter m. m., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1962/63;

IV. å riksstaten för budgetåret 1962/63 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Avlöningar ett förslagsanslag av 1 491 000 kronor,

b) till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Vatteninspektionen: Avlöningar ett förslagsanslag av 637 000 kronor,

c) till Fiskeriintendenter m. m.: Avlöningar ett förslagsanslag av 260 000 kronor,

d) till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Fiskeristyrelsen: Omkostnader ett förslagsanslag av 580 000 kronor,

e) till Fiskeristyrelsen med statens vatteninspektion: Vatteninspektionen: Omkostnader ett förslagsanslag av 201 000 kronor,

f) till Fiskeriintendenter m. m.: Omkostnader ett förslagsanslag av 27 000 kronor,

g) till Undersökningar inom fiskeriorganisationen ett förslagsanslag av 1 000 kronor,

h) till Gottgörelse till fiskerinäringen för av dess utövare erlagd bensinskatt ett anslag av 970 000 kronor, att avräknas mot automobilskattemedlen;

V. besluta, att motionerna I: 188 och II: 230 skulle anses besvarade med vad utskottet i utlåtandet anfört.

Reservation hade anförts av herrar *Carl Eskilsson, Isacson, Stiernstedt* och *Hedin*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under I och II hemställa, att riksdagen måtte,

I. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 574 och II: 678, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att organisationen för mellersta och södra fiskeriintendentsdistrikten samt västerhavets och österhavets distrikt måtte göras till föremål för ny utredning, varvid de i förenämnda motioner framförda synpunkterna borde beaktas;

II. i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 574 och II: 678, såvitt nu vore i fråga, besluta, att organisationen för mellersta och södra fiskeriintendentsdistrikten samt västerhavets och österhavets distrikt i avvaktan på resultatet av under I. angiven utredning övergångsvis skulle uppbyggas i enlighet med vad i reservationen förordats, ävensom godkänna de förslag rörande organisationen för fiskeriintendentsorganisationen i övrigt, vilka framlagts i reservationen.

Herr ISACSON (h):

Herr talman! Till detta utlåtande är fogad en reservation, vari reservanterna

Ang. omorganisation av de fiskesakkunniga organen i vattenmål

begär att en del av det förslag som framlagts i propositionen och tillstyrkts av utskottet skall göras till föremål för ny utredning. Vi motiverar vår reservation med några synpunkter, som jag här ber att få redogöra för.

Reservanterna är övertygade om att den organisation, som skisseras i propositionen och som utskottet har godtagit, i stort sett är sådan att även vi kan acceptera den. Vi har dock vissa invändningar att göra i fråga om organisationen för södra Sverige. Då det gäller organisationen inom övre och nedre norra distriktet med förläggningsplats i respektive Luleå och Härnösand har vi ingenting att invända. I fråga om det mellersta distriktet med förläggningsplatsen Gävle anser vi att det nya förslaget egentligen inte innebär någon reell förstärkning. Det blir visserligen en omflyttning av personal från sötvattenslaboratoriet, men det blir i realiteten ingen förstärkning för mellersta distriktet. För övre och nedre södra distriktet samt österhavets och västerhavets distrikt, innebär propositionen ingen förändring.

Det är klart att särskild vikt har lagts vid en förstärkning i norra Sverige. Där pågår ju en lång rad undersökningar av den arten, att det behövs en förstärkning av intendentorganisationen. Det är utbyggnaden av vattenkraften som medför att det här behöver sättas in ytterligare resurser. Dessutom föreligger en mycket stor eftersläpning i fråga om vattenmålen. Enligt propositionen beräknas det för närvarande finnas mellan 250 och 300 dylika mål oavgjorda. Det tar lång tid innan de hunnit behandlas. Dessa mål i norra Sverige kommer också att i stort sett bekostas med de avgifter som läggs på dem som berörs i dessa avseenden.

Däremot verkar det som om departementschefen vore mycket litet intresserad av de här frågorna för södra Sverige. Man kan måhända säga, att vattenfallen där i stort sett har utbyggts, men för närvarande pågår en hel del arbeten också där. Utredningsmannen har i sitt resonemang om den tänkta organisatio-

nen inte tagit med sådana väsentliga saker som att intendenterna i de här distrikten bland annat skall handlägga sådana ärenden som hur cellulosafabrikererna kommer att påverka fisket i Nymölla, Mönsterås och Mörrum.

För vår del anser vi att det skulle vara värdefullt om denna fråga kunde bli föremål för en verklig diskussion och man kunde komma till ett förslag, som innebure att fiskeriintendentorganisationen inom detta område finge en bättre utformning. Nu är fiskeriintendenterna här mycket isolerade. De har ingen kontorspersonal och ingen biträdespersonal, och deras verksamhetsmöjligheter måste fördenskull bli starkt begränsade.

Det är väl inget tvivel om att fisket i framtiden kommer att bli ett mycket större intresse för enskilda människor än det för närvarande kan sägas vara. Vi vet att fritidsfisket håller på att växa ut till en verklig folkrörelse, och man beräknar att redan i dag över 600 000 människor på fritid sysslar med fiske. Det behövs progressiva åtgärder i våra fiskevatten för att vi verkligen skall få fram bra fisk. För alla människor som sysslar med fritidsfiske skulle detta vara en sporre och skapa ökad förståelse för naturen. Man borde fördenskull göra allt man kan göra för att skapa någonting nytt.

Nu ger ju en sådan verksamhet för närvarande ingenting ekonomiskt till staten. Vi har fördenskull framkastat ett förslag om att införa någon form av obligatorisk fiskeavgift, som skulle bekosta progressiva åtgärder för att bygga upp våra fiskevatten, men härför behövs det utredningar och en intendentorganisation som kan vara till hjälp i dessa avseenden.

I Finland har man infört obligatoriska fiskeavgifter för alla hushåll som bedriver fritidsfiske. De betalar in 5 kronor, och på det sättet får man in ungefär 1,5 miljon svenska kronor. Erfarenheterna har varit mycket positiva, och jag tror det skulle vara värdefullt om vi kunde få någonting liknande också hos

oss, i synnerhet som fisket håller på att bli en verklig folkrörelse och än mer blir det när vi får femdagarsvecka.

Vi har därför velat säga, att det vore lämpligt att inte nu fastställa organisationen för mellersta distriktet och de södra distrikten, utan att man borde låta den utredningsman som tillsatts att utreda frågan om fiskeristyrelsens laboratorieverksamhet m. m. se också på den här saken för att i samband med det förslag han kommer att avge framlägga förslag också i denna organisationsfråga. Det kommer egentligen inte att under utredningstiden innebära några förändringar, eftersom den personal som avses skola arbeta i mellersta distriktet finns redan nu.

Utifrån dessa synpunkter ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! I anledning av vad herr Isacson här har framhållit vill jag endast i största korthet erinra om att den organisation, som han nu vill ändra på, inte har trätt i kraft ännu, utan skall träda i kraft den 1 juli innevarande år. Det är väl ändå rätt ovanligt att innan man har sett hur en organisation verkar och innan man har fått erfarenhet av huruvida de resurser, som ställts till förfogande, är för små och otillräckliga göra en utvidgning och en utbrytning.

Jag håller med herr Isacson om att den här organisationen är av en viss betydelse — man kan kanske säga stor betydelse — för allmänheten. Därför har också nu en omorganisation ägt rum, och man har bytt ut organisationen på de områden, nämligen i de norrländska distrikten, där enligt min uppfattning de största uppgifterna föreligger. Om det i en framtid visar sig, att arbetskraften är otillräcklig i de södra distrikten, är det en lätt sak att utvidga den. Detsamma gäller också om man anser det lämpligt att ta ut en viss avgift: det kan man göra utan något hinder av att vi nu fastställer organisationen.

Jag ber att med de här orden i korthet få yrka bifall till utskottets förslag.

Ang. vallokals öppethållande

Under detta anförande hade herr talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande punkterna I och II av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt därefter särskilt rörande punkterna III—V.

Sedermera gjordes enligt de angående punkterna I och II framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innehölls i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna III—V hemställt.

Ang. vallokals öppethållande

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner åsyftande dels utredningar rörande vallagarna och dels ändringar i dessa.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft

dels en inom första kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 386, av herr *Lundström m. fl.*, angående röstning genom make vid allmänna val,

dels de likalydande, till utskottet hänvisade motionerna nr 555 i första kammaren av herr *Dahlberg m. fl.* och nr 671 i andra kammaren av herr *Johansson* i *Trollhättan m. fl.*, angående vallokals öppethållande,

dels ock en inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion nr 467 av herr *Rimmerfors* angående sven-ska medborgares röstavlämning i Schweiz.

I motionerna I: 555 och II: 671 hade hemställts, att riksdagen måtte för sin

Ang. vallokals öppethållande

del besluta om sådan ändring av 22 § kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253), att valet till stads- och kommunalfullmäktige samt landsting finge pågå mellan klockan åtta förmiddagen och tre eftermiddagen samt mellan klockan fem och nio eftermiddagen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad utskottet i utlåtandet anfört, samt

2) att motionerna

a) I: 386,

b) I: 555 och II: 671, samt

c) II: 467

måtte anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt.

Herr DAHLBERG (s):

Herr talman! I konstitutionsutskottets utlåtande nr 13 behandlas bl. a. motion nr 555 i denna kammare och nr 671 i andra kammaren.

Motionerna syftar till en sådan ändring av den kommunala vallagen, att vallokalernas öppethållande blir lika vid kommunalval och vid val till riksdagens andra kammare. Som bekant skedde en ändring i detta avseende år 1960, och vid andrakammarval skall vallokalerna numera hållas öppna från klockan åtta förmiddagen till tre eftermiddagen samt mellan klockan fem och nio eftermiddagen, med avbrott för högmässogudstjänst. Vi motionärer önskar nu få samma bestämmelser för de kommunala valen.

Enligt den kommunala vallagen behöver inte vallokaler på landsbygden vara öppna mer än fyra timmar och i städerna sex timmar, men av utlåtandet framgår ju, att valnämnd och magistrat har att fastställa valtiderna med iakttagande av lagens bestämmelser om minsta tid för öppethållande. I regel blir det så att man följer lagens minimibestämmelser, alltså fyra timmar på landsbygden och sex timmar i städerna.

Jag vet av egen erfarenhet att detta leder till minskat deltagande i de kom-

munala valen. Utskottet framhåller också olägenheterna av att man har olika valtider för de kommunala valen och för riksdagsmannavalen.

Då utskottet inte tagit mer allvarligt på denna fråga har vi inte möjlighet att nu ställa något yrkande, men jag vill i alla fall framhålla att de kommunala valen ju inte bara gäller ett val, utan att därvid väljs både landstingsmän och stadsfullmäktige respektive kommunalfullmäktige. Valförrättningen blir på det sättet mycket tidskrävande, och när en ändring till det bättre år 1960 äntligen genomfördes beträffande tiden för andrakammarvalen, så hade det varit önskvärt att förbättringen kunnat utsträckas till att gälla även de kommunala valen.

Herr talman! Jag kan som sagt inte ställa något yrkande men vill begagna tillfället att påtala det missförhållande, som uppenbarligen råder i fråga om vallokalernas öppethållande vid de kommunala valen. Vi får väl återkomma till frågan redan vid nästa års riksdag för att få en ändring till stånd.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt motion angående förfarandet vid omröstningar i kamrarna, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 41, i anledning av väckta motioner om restitution av bensinskatt för jordbrukstraktorer och skördetröskor, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion om installerande av tidsenliga voteringsapparater i riksdagens kamrar; och

nr 15, i anledning av väckta motioner angående bestridandet av semesterkostnaderna för riksdagens personal.

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredros ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 23 mars 1956 (nr 73) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av 8 § förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent, m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 2 §§ lagen den 6 juni 1952 (nr 334) om höjning av vissa underhållsbidrag; samt

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 28 februari 1958 (nr 52) om förlängning av tid för prekskription av rätt till arv eller testamente.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

Föredros ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag till Byggnadsarbeten m. m. vid vissa för lantbrukshögskolans försöksverksamhet disponerade jordbruksegendomar jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t i fråga om utgifterna inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde, punkten 166, föreslagit riksdagen att dels godkänna den i propositionen föreslagna förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet, dels till Byggnadsarbeten m. m. vid vissa för lantbrukshögskolans försöksverksamhet disponerade jordbruksegendomar för bud-

getåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 312 000 kronor.

I detta sammanhang hade även anmälts den av 1961 års riksdag begärda utredningen angående förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet. Enligt utredningen — vilken verkställdes genom en inom jordbruksdepartementet särskilt tillkallad utredningsman — vore Röbäcksdalen att föredraga såsom förläggningssort för båda försöksstationerna. Departementschefen hade anslutit sig till denna bedömning.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 181, av herr *Hedström m. fl.*, och II: 237, av herr *Wiklund i Öjebyn m. fl.*, i vilka motioner hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att husdjurs- och trädgårdsförsöken avseende norrlandslänen i likhet med vad tidigare varit fallet skulle förläggas till Öjebyn.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 181 och II: 237 godkänna den i utlåtandet föreslagna förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra distriktet,

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till Byggnadsarbeten m. m. vid vissa för lantbrukshögskolans försöksverksamhet disponerade jordbruksegendomar för budgetåret 1962/63 anvisa ett investeringsanslag av 305 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Hjalmar Nilsson, Lage Svedberg, Carl Eskilsson, Uno Olofsson, Nils-Eric Gustafsson, Hansson i Skegrie, Lindström och Östlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under a hemställa, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 181 och II: 237 godkänna den i

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

reservationen föreslagna förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! I enlighet med beslut av 1961 års riksdag med anledning av de i propositionen nr 69 detta år framlagda förslagen skall det nuvarande systemet med försöksgårdar avvecklas i samband med den av riksdagen samtidigt beslutade omorganisationen av lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök den 1 juli 1962. Det var egentligen bara på en punkt, som riksdagen då icke fattade definitivt beslut, nämligen när det gäller förläggningen av husdjurs- och trädgårdsförsöksstationerna i norra försöksdistriktet. I propositionen hade i detta avseende föreslagits förläggning till Röbbäcksdalen. Vid behandlingen i utskottet föreslog utskottet riksdagen att besluta om en ny undersökning och utredning angående förläggningsorten. Den utredning, som låg till grund för propositionen, hade nämligen föreslagit Öjebyn.

Jag vill deklarerera, att innan jag i år tog ställning i denna fråga hade jag försökt att bilda mig en uppfattning om den lämpligaste förläggningsorten. Jag har inte av lokala eller andra skäl varit bunden vare sig till den ena eller den andra förläggningsorten, utan jag har försökt att från andra utgångspunkter få en uppfattning om den lämpligaste förläggningen av dessa försök. Jag har gått igenom utredningens betänkande, jag har läst propositionen, och ledamöterna i utskottet har besökt de olika platserna. Jag skall försöka att i korthet redovisa de skäl som gjort att jag i detta utlåtande från jordbruksutskottet har undertecknat reservationen, som ansluter sig till den avgivna statsverkspropositionen.

Jordbrukshögskoleutredningen har i sitt betänkande, SOU 1960: 2, beträffande skälen till en förläggning av försöksstationerna, på sid. 274, anfört följande: »Då det gäller att anskaffa en försöksstation, som är gemensam för flera län, voro det uppenbart meningslöst att söka

uppnå en förläggning, som tillnärmelsevis kunde anses representera en hel landsdels jordarter och klimatförhållanden. Valen måste därför ske efter en annan princip även om de hittills merendels anlagda synpunkterna fördens skull inte helt bör ställas åt sidan. Utredningen anser, att försöksstationerna för att bli av verklig betydelse, bör förläggas dels så centralt och ur kommunikations- synpunkt lättillgängligt som möjligt inom distriktet och dels inom de viktigaste jordbruksbygderna (slättbygderna). Vidare bör försöksstationerna så långt möjligt förläggas i anslutning till övrig närstående lantbruksvetenskaplig verksamhet inom distriktet.»

Utredningen har alltså angett, efter vilka principer och grunder försöksstationen skulle förläggas, nämligen för det första centralt läge med goda kommunikationer, för det andra belägenhet inom de viktigaste jordbruksbygderna och för det tredje belägenhet i anslutning till närstående naturvetenskaplig verksamhet.

Vid sitt ställningstagande till förläggningsorten går utredningen enligt min uppfattning ifrån dessa principer och lämnar följande motiveringar till sitt förslag att förlägga försöksstationen till Öjebyn; de är anförda på sid. 313 i utredningens betänkande: »Ett av motiven för att inrätta en försöksgård vid egendomen Öjebyn var den betydande egendomsstorleken, som skulle möjliggöra hållandet av en tillräckligt stor nötkreatursbesättning, bedömt med hänsyn till försöksverksamhetens behov. Kravet i detta avseende kvarstår fortfarande, vilket medför att övriga försöksgårdar i Norrland bedömts som mindre lämpliga för detta ändamål. Utredningen föreslår därför att det vid Öjebyn inrättas en försöksstation för husdjursförsök. Ett annat skäl för detta förslag är de relativt stora investeringar, som redan gjorts i form av specialinredda stallar och andra försöksutrymmen.»

Utredningens motivering för Öjebyn är alltså markttillgången och inte gjorda investeringar. Om jag skulle titta litet

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

grand på de principer, som låg till grund för utredningens ställningstagande, vill jag först beträffande kravet på centralt läge och goda kommunikationer jämföra de båda orterna Röbbäcksdalen och Öjebyn. Vid en sådan jämförelse kommer man otvivelaktigt fram till att i det avseendet ligger Röbbäcksdalen betydligt före Öjebyn.

I frågan rörande vilken plats, som är belägen inom de viktigaste jordbruksbygderna, kan man inte heller ha någon tvekan. Om vi ser till åkerarealen enligt 1961 års arealinventering för de fyra nordligaste länen, som denna försöksstation skall betjäna, finner vi — jag nämner siffrorna i runda tal — att det i Västernorrlands län finns 99 000 hektar åker, i Jämtlands län 66 000, i Västerbottens län 129 000 och i Norrbottens län 89 000. Det betyder att när det gäller att förlägga en försöksstation, som skall fullgöra sin uppgift för de fyra nordligaste länen, måste det väga tyngst att Västerbotten förfogar över större åkerareal än de andra nordliga länen. Man får fram samma utslag om hänsyn tas till antalet nötkreatur, antalet svin o. s. v.

Vad beträffar kravet på förläggning i anslutning till närstående naturvetenskaplig verksamhet finns ju nu i Röbbäcksdalen bättre förutsättningar än vad man kan säga att det finns i Öjebyn. I Röbbäcksdalen finns nu avdelningar av statens jordbruksförsök, statens växtskyddsanstalt, statens maskinprovningar och statens centrala frökontrollanstalt, och vidare kommer där att placeras en växtodlingsspecialist. I följd beslöt riksdagen på förslag i motioner från Västerbotten att anslå sammanlagt cirka 1,5 miljon kronor för att bygga fastigheter till statens maskinprovningar. De är för närvarande under byggnad, och de kommer att vara färdiga instundande höst. I Röbbäcksdalen finns en byggnad som inrymmer moderna kontor, laboratorier och bibliotek, för vars räkning Umeå stad och Västerbottens län sedan fem år tillbaka prenumererar på utländska skrifter. Dessutom finns där en ladugård, som

enligt propositionen efter en mindre ändring kan rymma 50 kor och ett antal andra djur, och vidare finns andra byggnader som på ett tillfredsställande sätt kan nyttjas för verksamheten.

I Öjebyn finns en ladugård, och kontoret är inrymt i den gamla bondgården. När man alltså gör en jämförelse beträffande ekonomibygnaderna och de övriga fastigheterna, kommer man fram till att det är bättre i Röbbäcksdalen än i Öjebyn.

Som jag sade tidigare, föreslog utskottet i följd en ny utredning. Utredningen har verkställts av en inom jordbruksdepartementet lediggjord tjänsteman, och dessutom har byggnadsstyrelsen anlitats i frågor som rör kostnader för byggnationerna. Utredningen har varit på remiss, och av remissvaren har så gott som samtliga tillstyrkt Röbbäcksdalen — utom givetvis de institutioner i Norrbottens län som har fått yttra sig.

Med anledning därav föreslogs i årets statsverksproposition att försöksstationen skulle förläggas till Röbbäcksdalen. Utskottet tillsatte för behandling av frågan en delegation för att på ort och ställe studera de olika fastigheterna och de föreslagna förläggningssorterna. Jag har under denna resa bildat mig en uppfattning om förläggningssorten.

Majoriteten i utskottet föreslog att försöksstationen skulle förläggas till Öjebyn med motiveringar som jag för min del tycker är hållna i överkant. Utskottsmajoriteten har angivit, att en förläggning till Röbbäcksdalen skulle kräva en investering av 600 000 kronor, men den talar inte om att det kommer att krävas minst 200 000 kronor att sätta Öjebyn i stånd att ta emot de försök som ändock skall förläggas dit. Dessutom har utredningen sagt i sitt betänkande, att skulle Öjebyn ställas i ordning för sitt ändamål behövs i olika avseenden en investering på 640 000 kronor, vilket anges i utredningens betänkande.

Om man så ser på markfrågorna har det tryckts på att det inte finns tillräcklig mark i Röbbäcksdalen jämfört med den mark som skulle finnas i Öjebyn.

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

Jag skall här tillåta mig att citera vad utredningsmannen har sagt när det gäller markfrågorna i Öjebyn: »Allvarligare är emellertid den dåliga arronderingen av åkerjorden. Denna ligger i flera skiften, varav två på var sin sida om huvudskiftet på ett vägvstånd från detta av ca 5 km. Mellan berörda två ytter-skiften är transportavståndet således drygt en mil. Möjligheterna att råda bot härpå genom ågoutbyten bedömes som små. Olägenheterna synes möjligen delvis kunna mildras genom att ett av de avlägsna skiftena (det s. k. Karlbergsskiftet) utnyttjas huvudsakligen till betesmark åt ungdjur och får.»

Det har vidare sagts, att kommunen där uppe kommer att köpa erforderlig mark och därefter byta med försöksgården för att denna skulle kunna få en riktig arrondering. Jag tror inte att markfrågorna är av avgörande betydelse vid detta ställningstagande, ty det har kommit till min kännedom att det finns möjligheter att köpa erforderlig mark även i Röbbäcksdalen till överkomligt pris. Under sådana förhållanden kommer alltså inte heller markfrågorna att spela någon avgörande roll vid detta ställningstagande.

Det finns kanske slutligen en sak till att framhålla rent principiellt när det gäller själva förläggningen som sådan. Jag kan säga, att jag inte till alla delar gillar den koncentration av institutioner, som har skett till Umeå och trakten där omkring. På denna punkt må jag dock säga, att det finns en övertygande motivering för att försöksgården förläggas till Röbbäcksdalen. Det har på flera ställen i yttrandena anförts, att det på detta område behövs ett lagarbete mellan de olika teknikerna och de olika experterna. Detta lagarbete kan man väl endast få till stånd om de befinner sig något så när nära varandra i sitt arbete. Skall man på det här området kunna få till stånd ett effektivt lagarbete, bör dessa husdjursförsök förläggas till Röbbäcksdalen.

Det har sagts att man därmed helt enkelt skulle vara tvungen att lägga ned

Öjebyn. I propositionen förklarar dock departementschefen, att försöken kommer att fortsättas både i Öjebyn och Offer under de närmaste åren. I Öjebyn pågår för närvarande ett försök som kommer att räcka i tre år innan det är avslutat.

Detta är, herr talman, de skäl som jag vill anföra för mitt ställningstagande i denna fråga, och med detta ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Det måste vara en nästan övermänsklig uppgift för kammarens ledamöter, i den mån de är intresserade av denna debatt, att bilda sig en uppfattning om vilket av de båda förslagen som man skall stödja. Jordbruksutskottet har här delat upp sig i två nästan lika stora hälfter, och det beror naturligtvis på att även vi inom utskottet har varit mycket tveksamma inför denna fråga. Vi var mycket tveksamma i fjol, och därför blev frågan uppskjuten då och hänskjuten till särskild utredning. Vi var tveksamma i år, och därför skickades en särskild delegation upp till de båda föreslagna platserna för att på ort och ställe bilda sig en uppfattning. När vi kom hem från denna resa var förbistringen inom utskottet dock ungefär lika stor. Därför har resultatet blivit att 12 ledamöter har stött de motioner, som yrkar avslag på regeringens förslag och i stället föreslår, att försöksstationerna skall förläggas till Öjebyn, medan 8 ledamöter har anslutit sig till det förslag om förläggning till Röbbäcksdalen, som regeringen har lagt fram både i fjol och i år.

Jag hör för min del till de 8 ledamöter, som har anslutit sig till regeringens förslag, men jag vill liksom herr Hjalmar Nilsson betyga att det inte har varit någon lätt uppgift att ta ställning till frågan. Efter ett så moget övervägande, som jag har ansett mig i stånd att göra, har jag slutligen stannat för att stödja regeringens förslag.

Herr Hjalmar Nilsson, utskottets vice ordförande, har så pass utförligt redovisat de skäl, som vi reserverter har haft

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

för vårt ställningstagande, att jag kan fatta mig relativt kort. Jag vill bara stryka under några av de synpunkter som han redan har redovisat.

Först vill jag då konstatera, att när riksdagen år 1949 beslöt att förlägga försöksstationen på jordbrukets område till Röbbäcksdalen avsåg man att göra stationen till ett försökscentrum för jordbruket i Norrland. Man ville koncentrera resurserna till denna plats för att på det sättet få det bästa utbytet av investeringar på olika områden. Man ville skapa de möjligheter till ett effektivt arbete som samverkan och samarbete mellan forskare och försöksmän på skilda områden onekligen kan ge.

Herr Hjalmar Nilsson har redan redovisat vilka institutioner som är förlagda till Röbbäcksdalen. Där har vi en avdelning till institutionen för växtodling, där har vi en filial till statens växtskyddsanstalt och till statens maskinprovningar, och där har vi en avdelning av statens centrala frökontrollanstalt. Vi har alltså redan nu forskare och försöksmän på olika verksamhetsområden, som genom förläggningen till en gemensam plats har möjligheter att samråda och samarbeta med varandra.

Verksamheten är inte avsedd att vara ett självändamål. Man skall försöka få ut forskningens resultat till allmänheten, och som ett led i detta arbete har vi från och med i år till Röbbäcksdalen förlagt en av de specialrådgivare på jordbrukets område som fjolårets riksdag beslöt. Det gäller specialrådgivning på växtodlingens område, varigenom man skall till allmänheten förmedla erfarenheter och rön av forskning och försök.

Från dessa synpunkter — samarbete och samverkan, en koncentrerad insats — har jag tyckt det vara naturligt att även försöksverksamheten på husdjursområdet och trädgårdsområdet förlägges till samma plats. Att arbetet bedrivs på samma plats måste vara till fördel både för försöksverksamheten och när det gäller möjligheterna att delge allmänheten de erfarenheter som man gör. Det har varit motivet när man har byggt upp

denna verksamhet i andra delar av landet, såsom herr Hjalmar Nilsson redan har belyst med citat ur jordbrukshögskoleutredningens förslag, och det måste äga sitt berättigande även när det gäller försöksanstalten för Norrland.

Den här verksamheten skall ju inte bedrivas bara för sin egen skull. Den skall tjäna till vägledning för konsulenter och rådgivare inom jordbruket och den skall vara till hjälp för jordbrukarna i deras praktiska arbete. Det måste vara en fördel om både försöksmän och praktiskt arbetande jordbrukare kan komma i kontakt med de olika grenarna av försöksverksamheten på samma plats, såsom fallet blir om verksamheten koncentreras till en plats. Det måste också vara till fördel för möjligheten att rekrytera försökspersonalen på detta område att man har verksamheten förlagd till en plats i stället för att dela upp den på olika förläggningar.

Det har framför allt varit önskvärdheten att få en koncentrerad insats som varit vägledande för mig när jag tagit ställning till förläggningsfrågan och anslutit mig till förslaget om att Röbbäcksdalen skulle bli den gemensamma förläggningssorten.

Man har pekat på skillnaderna beträffande investeringskostnader i Röbbäcksdalen och Öjebyn och menat att investeringskostnaderna skulle bli mycket högre i Röbbäcksdalen än i Öjebyn, särskilt då det gäller att bygga ut resurserna för stationen på husdjursförsökens område. Vår studieresa till Röbbäcksdalen och Öjebyn gav åtminstone mig den uppfattningen att man har underskattat kostnaderna för byggnadsarbeten och andra investeringar i Öjebyn. Där har man visserligen redan en hel del resurser, men om man skulle förlägga försöksstationen till Öjebyn, tror jag att det inte skulle dröja så länge förrän anspråk på betydande investeringar skulle komma även därifrån. De besparingar man kan göra nu är nog delvis en chimär. Jag tror att det snart komme krav på betydande investeringskostnader även vid en förläggning i Öjebyn.

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

Det är ju ganska betecknande, såsom redan har påpekats, att det övervägande flertalet remissinstanser — olika myndigheter på detta område, lantbrukshögskolan, hushållningssällskap och andra institutioner inom jordbruket — har anslutit sig till den utredning som ligger till grund för regeringens förslag.

Jag vill vidare betona att en förläggning till Röbbäcksdalen inte skulle innebära att verksamheten i Öjebyn skulle upphöra. Förslaget om att förlägga husdjursförsöken till Röbbäcksdalen innebär för dagen, att verksamheten där skulle få mindre omfattning än man ursprungligen beräknat. Lantbrukshögskolans styrelse och försöksintendenten vid lantbrukshögskolan har nämligen föreslagit en viss reducering av försökens omfattning. De har förklarat att man för tillfället kan nöja sig med att utnyttja de resurser i fråga om marktillgångar och byggnader som finns i Röbbäcksdalen och ändå få en tillfredsställande försöksverksamhet. De menar att verksamheten i Röbbäcksdalen skall kompletteras med försök även i Öjebyn och i Offer i Västernorrlands län.

Jag vill i detta sammanhang peka på vad jordbruksministern sagt i årets statsverksproposition, nämligen att de lokala jordbruks-, husdjurs- och trädgårdsförsöken givetvis även framgent bör med statsunderstöd utläggas inom Norrbottens län liksom i de sydligare delarna av försöksdistriktet, oavsett vilken ägare vi i framtiden får till Öjebyns egendom. Detta uttalande understryks även av reservanterna.

Här innebär alltså ett bifall till reservationen inte att verksamheten vid Öjebyn skall läggas ner och helt koncentreras till Röbbäcksdalen. Det betyder i stället att själva försöksstationen och de centrala resurserna på detta område skall koncentreras dit, medan viss del av försöksverksamheten även i fortsättningen skall bibehållas vid Öjebyn.

Herr talman! Jag ber med detta att få ansluta mig till det yrkande som herr Hjalmar Nilsson redan ställt om bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr HEDSTRÖM (s):

Herr talman! Reservanterna säger sig i första hand ha beaktat de utomordentligt stora fördelar som Röbbäcksdalen erbjuder då det gäller kommunikationsmöjligheterna till försöksdistriktets olika delar, och man skulle därav kunna tro att försöksstationsföreståndaren kommer att ägna avsevärd tid åt resor inom försöksdistriktet. Så är dock ingalunda fallet.

Behov av kontakt med försöksdistriktets olika delar föreligger väl främst då det gäller att samordna önskemålen om olika försök och i vilken turordning dessa skall upptas på försöksstationens arbetsprogram. Man måste då också beakta att huvudparten av försöken kommer att bli tillämpningsförsök som fastställs och fördelas mellan landets olika försöksstationer av lantbrukshögskolan. Man måste också förutsätta att kontakterna mellan försöksstationen och försöksdistriktet, då det gäller samordning av försöksönskemålen, kommer att ske vid för de berörda länen gemensamma överläggningar högst två eller tre gånger per år.

Om dessa överläggningar anordnas i Öjebyn eller Röbbäcksdalen synes mig inte ha någon avgörande betydelse i detta sammanhang. Här är det också av intresse att återge jordbrukshögskoleutredningens uttalande angående försök utplacerade inom försöksdistriktet. Jag citerar:

»Utredningen har även övervägt att inrätta försöksdistrikt och distriktsnämnder på husdjursområdet men funnit att det för närvarande icke föreligger något behov härav. En av orsakerna är att antalet försök med förläggning utanför försöksstationerna eller Ultuna icke torde bli särskilt stort. Möjligheterna att förlägga husdjursförsök till vanliga praktiska lantbruk är nämligen högst begränsade med tanke på de krav som måste ställas på stallinredning, skötsel m. m. Vidare kan nämnas att förläggningens geografiska läge ofta är av underordnad betydelse. Hithörande problem behöver nämligen icke vara lokalt betonade i vanlig mening, men

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

de måste likväl lösas medelst lokala försök därför att det varken centralt eller vid försöksstationerna finns lämpliga betingelser för ifrågavarande studium. En distriktsorganisation inom husdjursområdet torde därför för närvarande få en så begränsad funktion att fylla att utredningen ej ansett sig böra föreslå en sådan.»

Den betydelse reservanterna tillmätt distriktsförsöksledarens stationeringsort synes anmärkningsvärd mot bakgrunden av jordbrukshögskoleutredningens uttalande. Stationeringsorten för verkstäl- lande ledamoten i en distriktsorganisa- tion som för närvarande anses obehöv- lig kan väl knappast vara avgörande. Den mängd resor för planering och in- spektion av lokala försök som åberopas som skäl vid valet av stationeringsort synes också enligt jordbrukshögskoleut- redningen helt sakna betydelse.

Samordningen mellan växtodlings- och husdjursförsöken synes mycket väl kunna ordnas, och de båda försöken kan förläggas till olika gårdar, då av- ståndet mellan dessa endast är 23 mil och kommunikationsmöjligheter finns med tåg, buss, flyg och bil. Dessutom kan som var och en förstår åtskilligt ordnas per post och telefon. Det synes inte heller vara helt säkert att samord- ningen blir bättre om båda försökssta- tionsföreståndarna placeras på samma gård. Konkurrensen om de knappa are- alresurserna på Röbbäcksdalen komme säkerligen att försvåra samordningen mer än avståndet mellan de båda till- tänkta försöksstationerna.

Sedan skulle jag vilja säga några ord beträffande byggnadsfrågorna vid Öje- byn. I fråga om utrymme för de 100 tack- kor som skall ingå i försöksstationens djurbesättning, synes mig sådant kun- na ordnas för en obetydlig kostnad på Öjebyn. Fullt användbart utrymme finns redan för 60 tackor, och erforderlig ut- byggnad kan ske i den befintliga foder- laden. Kostnaden härför torde ej koma att överstiga 15 000 kronor. Det har anmärkts, att detta utrymme endast kan utnyttjas för en kortare tid. Det synes

emellertid mycket troligt att de aktuel- laste får försöken kan slutföras under de cirka 15 år som nämnda byggnad kom- mer att vara användbar. Om får försök är aktuella efter denna tid kan ett nytt fårstall uppföras eller också kan en byggnad för motsvarande kostnad upp- föras för då aktuella försöksändamål.

Jag skall med hänsyn till tidpunkten begränsa mitt anförande till nu fram- lagda synpunkter. Jag ber därför, herr talman, att med det anförda få yrka bi- fall till utskottets hemställan.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Då det gäller att ta ställning till frågan om förläggningen av de båda grenar av försöksanstalten som det i dag gäller, skulle jag för min del särskilt vilja fästa uppmärksamhe- ten på att det är viktigt för effektivite- ten i arbetet att båda dessa grenar av försöksverksamheten förläggas i anslut- ning till de forskningsgrenar inom jord- bruket, som redan är förlagda till Rö- bäcksdalen. Herr Hedström yttrade helt nyss bl. a. att ett avstånd av 23 mil inte spelade någon större roll. Det gör det emellertid. Har man erfarenhet av hur arbetet inom en forskning av denna art bedrives, förstär man att man ofta kan behöva ta kontakter som inte är möjliga, om man behöver resa en så lång sträcka som 23 mil eller använda brev eller tele- fon. Anledningen är bl. a. den, att för- söksverksamheten på husdjursområdet inte helt kan skiljas från försöksverk- samheten på växtodlingens område, framför allt produktionen av foder. Det blir ofta nog nödvändigt för forskarna att ha möjlighet att diskutera problem med varandra.

Man kan säga att det förhåller sig på samma sätt med försöksverksamheten inom det som man numera vanligtvis kallar trädgårdsodling men som i många fall är en köksväxtodling i fältmässig skala. Trädgårdsodlingen utvecklas allt- mer till fältmässig odling. Därför behö- ver man även när det gäller denna od- ling ha nära kontakt med de grenar av

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

jordbruksforskningen, som redan är förlagda till Röbbäcksdalen.

Jag vill dessutom fästa uppmärksamheten på att man i Röbbäcksdalen har den tillgång till ett gott bibliotek som en forskare måste ha. Tillgång härtill kan man inte snabbt få uppe i Öjebyn. En forskare i Öjebyn kommer sålunda inte bara att vara isolerad från andra forskare utan kommer också att ha svårt att snabbt anskaffa den litteratur som han finner vara erforderlig.

Det har här gjorts gällande att kostnaderna vid Röbbäcksdalen sannolikt kan komma att öka i framtiden om man skulle förlägga de båda nu aktuella forskningsgrenarna dit. Jag skulle vilja särskilt betona att det efter en förläggning till Öjebyn kan komma att ställas krav på att få en avdelning av biblioteket där, vilket även för med sig kostnader.

Till detta, som kanske är det allra viktigaste, nämligen att man för de pengar som lägges ned på försökscentralen uppe i Norrland verkligen får effektivitet i arbetet, skulle man kunna lägga ytterligare några argument, som har framförts av herr Hjalmar Nilsson och herr Eskilsson. Jag skulle särskilt vilja framhålla att det i Röbbäcksdalen finns möjligheter att skaffa mark till överkomligt pris, vilket man på vissa håll inte synes vilja erkänna. Jag skulle därför, herr talman, vilja mycket kraftigt understryka att det för jordbruksforskningens behov, för en god utveckling av den norrländska jordbruksförsöksanstalt som vi redan har i Röbbäcksdalen och för utvecklingen av försöksverksamheten i dess helhet till det norrländska jordbrukets fromma är av allra största vikt att hela forskningsverksamheten koncentreras till Röbbäcksdalen. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Herr Eskilsson sade att det särskilt för den oinvigde men även för jordbruksutskottets ledamöter var svårt att ta ståndpunkt till den fråga det

här gäller, och det håller jag med om. Frågan är både så gammal och så omfattande att det kan vara litet svårt att verkligen komma till en bestämd ståndpunkt, om man tidigare inte har sysslat med den.

Jag har haft tillfälle att följa frågan ända från början, och jag måste konstatera att det i år är 18 år sedan vi började med denna försöksverksamhet i Norrland. Det var nämligen 1944 års riksdag som fattade principbeslut om inrättande av Öjebyns försöksgård. Den skulle bli en försöksgård huvudsakligast för husdjur, främst nötkreatur och grisar, men det skulle också finnas möjligheter till växtodlingsförsök i samband därmed. Tidigare fanns det i Norrbotten två försöksgårdar: den ena var Sunderbyn med försök på fastmarksjord, men den var inte så stor och den lades ner när Öjebyn sedan kom till, och den andra var Brännbergs försöksgård med försök på myrjord, och vi är fullt överens om att den skall läggas ner.

Norrlandskommittén tillsattes år 1942, och jag hade tillfälle att vara med i den delegation som behandlade just jordbruksfrågorna, nämligen fjärde delegationen. Där var det också en hård dragkamp om förläggningsplatsen, innan man kom fram till en stationsort för den försöksinstitution, som man menade skulle finnas för Norrland, men under hela denna diskussion var det aldrig fråga om att Öjebyn på något sätt skulle upphöra med sin verksamhet, utan den skulle sköta den uppgift som tillkom den när den inrättades. Vid den planerade försöksgården för Norrland däremot skulle bedrivas växtodlingsförsök och kompletteringsförsök när det gällde husdjur, utfodringsförsök m. m. Men själva centralen för husdjuren skulle utgöras av Öjebyn, och framför allt skulle de grundläggande och komplicerade försöken bedrivas där.

Om jag inte minns fel, blev det vid 1949 års riksdag principbeslut om inrättande av stationen i Röbbäcksdalen. Det tillsattes en särskild Röbbäcksdalsutredning som arbetade ett par år. Under

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

det första året, 1950, började man med att besluta om vilka byggnader som för försöksgårdens vidkommande skulle uppföras. Jag hade tillfälle att med dåvarande jordbruksministern Norup och med sekreteraren i Västerbottens läns hushållningssällskap diskutera detta, och det var aldrig fråga om annat än att det skulle byggas en ordentlig bruksladugård i Röbbäcksdalen. Det var särskilt av intresse för hushållningssällskapet att man skulle göra försök med lösdrift vid Röbbäcksdalen. Ungefär samtidigt byggde man om försöksladugården i Öjebyn. Var och en kan väl förstå att man, om de tankegångar som nu framföres varit förhärskande i mitten av 1950-talet, inte skulle ha byggt enbart en bruksladugård med begränsade försöksmöjligheter i Röbbäcksdalen, då man lagt ner 265 000—270 000 kronor på Öjebyns ladugård. Vid Öjebyn skulle hälften av djuren vara uppbundna och hälften gå i lösdrift, men de skulle användas i försöksverksamheten som skulle utbyggas till att omfatta 60, 70 djur, så att grupp-försök skulle kunna bedrivas såsom ett led i de grundläggande försöken på husdjurens område. För närvarande finns i Öjebyn omkring 90 nötboskapsenheter, och alla omfattas av försöksverksamheten.

Vi får väl ändå inte helt förbise dels att den historiska uppläggningsen måste beaktas, dels att det hittills nedlagts över en miljon kronor i de fasta anläggningarna i Öjebyn och att det bara för fem år sedan lades ner 260 000—270 000 kronor på att bygga en ordentlig försöksgård där. Denna försöksgård fyller de anspråk som måste uppställas för försöksverksamhet på husdjurens område.

Här har talats om — även herr Osvald var inne på det — att det är nödvändigt med samarbete. Hittills har detta samarbete väsentligen skötts vid Ultuna, eftersom husdjursförsöken har sorterat direkt under Ultuna. Jordbrukshögskoleutredningen föreslog också att så skulle ske. Jag tror att det var riktigt som jordbruksministern föreslog att det även på husdjurens område skall inrättas tre

försöksdistrikt, ett för södra Sverige, ett för mellersta Sverige och ett för norra Sverige. För vart och ett av dessa försöksdistrikt skall finnas en distriktsföreståndare, och beträffande husdjursförsöken skall samtliga husdjurskonsulenter inom vederbörande hushållningssällskap vara med i besluten jämte två jordbruksekonomer, som är anställda i hushållningssällskapet samt två representanter för avels- och husdjursföreningarna.

Det är fullt uppenbart att försöksgårdarna i den gamla bemärkelsen undan för undan försvinner och jorden säljes eller återlämnas till domänverket, men tills vidare bör man fortsätta med den nuvarande verksamheten med dessa tre försöksdistrikt. Jag tänker nu närmast på husdjuren, som det här gäller. Det finns vid Ultuna ett försökskollegium med tre avdelningar, en för husdjur, en för växtodling och en för trädgårdsodling. Försöksdistrikten lyder direkt under försökskollegiet, i detta fall husdjursförsökskollegiet, där det sker en samordning. Denna samverksamhet på detta område behövs. Jag tycker att de föregående talarna har överdrivit behovet av en *institutionell* sammanläggning för att kunna bedriva samarbetet. Jag tror säkert också att det bibliotek som finns och eventuellt kommer att finnas i Luleå kan användas, även om föreståndaren på husdjurens område förläggs till Öjebyn. Samråd kan givetvis ske från båda håll.

Det sägs i reservationen att om Röbbäcksdalen skall bli centrum skall det bedrivas kompletteringsförsök i Öjebyn. Vi hävdar från utskottets sida att vi bör *bibehålla Öjebyn som hittills*. Den utbyggnad och den planering som skett i 18 år och de kompletterande försök som pågår bör fortsätta med de tekniker som där finns som ledare. Detta kan ske också vid Röbbäcksdalen. När vi för både skogshögskolan och lantbrukshögskolan har så trängande byggnadsprojekt är det egendomligt att vi nu nödvändigtvis skall bygga ut ladugården i Öjebyn. Ladugården i Röbbäcksdalen är byggd för

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

34 vuxna kor och 25 ungnöt. Både professor Nordfeldt och även lantbrukshögskolans styrelse säger att det inte går att med det djurantalet genomföra de grundläggande försöken. När vi nu har byggnader i Öjebyn som tillgodoser behovet, varför skall vi då nödvändigtvis göra en omändring?

Jag tycker att det är egendomligt att reservanterna säger att vi skall nöja oss med ett 50-tal djur i Öjebyn, vilket ju leder till att det inte blir några ordentliga försök där heller. Det blir ett skjutande på saken, och därför föreslår jag att vi har Öjebyn kvar som centrum och ser tiden an i tio år. Vi har alltså försök även i Röbbäcksdalen. Det kommer nog inte att gå så fort med utbyggnaden, och under tiden får man se hur utvecklingen går. Vidare vill jag säga att SKB-rasen, d. v. s. fjällkorna, som finns i Norrbotten, också förekommer i Västerbotten. Försök med dessa fjällkor sker vid Öjebyn. Det är riktigt då det påstås att SRB-rasen slår igenom undan för undan i Västerbotten. Med SRB-rasen pågår omfattande försök vid Ultuna. I Röbbäcksdalen kan man då göra kompletterande försök med hänsyn till fodrets beskaffenhet m. m. där uppe och få svar på de forskningsproblem som behöver utredas.

Om man ser på den utveckling som skett och de beslut som fattades under vårriksdagen när det gäller lantbrukshögskolan och dessa försöksdistrikt som nu skall samordna verksamheten, och när vi har försöksintendenten och när även professorerna i försökskollegiet kommer med och professorn i husdjursutfodring och husdjurskötsel och den som har hand om försöken blir ordförande i respektive försökskollegium, förefaller det mig som om det finns förbindelseleder mellan de olika försöksområdena, växtskyddet och trädgårdskötseln.

Det är en del andra saker jag hade tänkt säga, men jag skall inskränka mig till att beröra en sak som skorrar illa för mig. Vi har vid årets riksdag behandlat en proposition av socialminis-

tern, i vilken han framlagt ett omfattande förslag att öka utkomstmöjligheterna i Tornedalen och Överkalix-bygden. Vi har i jordbruksutskottet i samband med nionde huvudtiteln haft att behandla frågor där det gäller att med särskilt stöd söka påskynda rationaliseringen och upprustningen av jordbruket där uppe i översta Norrland. Det är underligt att vi samtidigt successivt skall lägga ned en försöksgård som har kostat oss en miljon kronor och flytta de resurser som finns till annan plats. Vi vet aldrig när vi får allt ordentligt klart i Röbbäcksdalen. Norrbottningarna tycker att det rimmar illa rent ekonomiskt. De vill ha kvar sin försöksgård i nuvarande omfattning.

Jag vill, herr talman, sluta med att säga att utskottets förslag innebär ett ökat utbyggande för framtiden i linje med den inställning som alla har som arbetat på detta område i 18 års tid. Men så kom propositionen i följd med en ändring. Dess förslag anser jag inte vara riktigt beträffande husdjursförsöken, utan vi bör ha kvar de försöksresurser vi har. Vi kan förbättra dem båda utan att behöva lägga ned så stora summor.

Man säger att det går att skaffa jord i Öjebyn. Ja, men till vilka priser! Den ligger så nära staden, och riks-13 går fram därintill. I Röbbäcksdalen däremot är man intresserad för utbyte av mark, och där kan man ordna arronderingen genom utbyte av mark utan några särskilda kostnader.

Jag har som sagt följt denna fråga och något deltagit i dess behandling i 18 år, och jag vill hävda samma uppfattning nu som jag gjorde i lantbrukshögskolans styrelse, även om jag inte fick den att följa mig. Jag kan inte göra en tvärvändning nu utan yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr OSVALD (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Jonssons redogörelse för de 18 årens utveckling var i och för sig mycket intressant, men jag skulle

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

bara till det vilja foga den reflexionen, att den utvecklingen har haft till följd att så gott som alla som varit knutna till denna försöksverksamhet nu är på det klara med att vi behöver slå in på en annan väg. Därför är så gott som alla remissinstanser av den uppfattningen att nu bör vi förlägga försöksverksamheten till Röbbäcksdalen.

Vi skall inte bara bygga på den 18-åriga utvecklingen, utan vi bygger för framtiden, för att vi skall få det bästa resultatet av resurserna under de kommande åren. Därför har, som jag nyss sade, remissinstanserna anslutit sig till den linje som framförts i propositionen. Till dem som yttrat sig positivt för denna hör också lantbrukshögskolans styrelse, och såvitt jag vet föreligger inom den styrelsen icke någon reservation.

Herr JONSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstod att det sista skulle komma, och jag är beredd att svara. Jag sade att jag inom lantbrukshögskolans styrelse hävdade samma uppfattning som nu, men jag fick den inte med mig. Det var kanske dumt att jag inte reserverade mig, men jag tror ledamöterna kan intyga att jag hävdade samma uppfattning där, och jag kanske kan bli trodd på mitt ord.

Till herr Osvald vill jag säga att visst är det en samordningsfråga, men jag är förvånad över att den synpunkten kom så kvickt. Inte förrän i fjol vår, när propositionen framlades, hade jag från herr Osvald eller lärarkollegiet hört att det var en samordningsfråga.

Förut har man under hela 1950-talet byggt upp den organisation som jag här förut talat om.

Vi skall bygga för framtiden, sade herr Osvald. Jag tror att man också skall säga att man bör bygga ut de resurser man har, så att man får goda möjligheter även för framtiden. Jag har den bestämda uppfattningen, herr Osvald, att det går att samordna växtodlingen, växtskyddet och maskinprovningen, som finns uppe i Röbbäcksdalen, under nuvarande förhål-

landen, så att det blir ett rikt och fruktbarande samarbete.

Herr OSVALD (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till detta vill jag bara säga att jag har den bestämda uppfattningen att det kommer att bli betydligt svårare om man skall lägga en del av försöken och forskningsverksamheten till Öjebyn i stället för till Röbbäcksdalen.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att herr Osvald förordar Röbbäcksdalen, ty det går helt i stil med vad en viss del av utredningen därom säger, nämligen att det har ett stort intresse för tjänstemännen att få vara på en central ort. Man menar alltså att Röbbäcksdalen är en central ort och att Öjebyn inte är det. För dem som känner till saken är det dock bekant att Öjebyn ligger endast 6 kilometer från Piteå stad och således har samma förutsättningar som Röbbäcksdalen för en tjänsteman. I Öjebyn finns dessutom både folkhögskola, lantmannaskola och lantbruksskola, så det är inte på något sätt isolerat.

Herr talmannen har framställt en önskan om att vi skulle försöka göra denna debatt så kort som möjligt. Jag skall försöka, åtminstone i den första omgången, men jag säger att om det blir en längre debatt från reservanternas sida, måste också jag komma igen, och då blir jag inte kortfattad.

Här har sagts av vice ordföranden i utskottet att detta förslag har föregåtts av en utredning, och det är alldeles riktigt. När sedan frågan kom till utskottet för vidare behandling ville utskottet, såsom vice ordföranden mycket riktigt nämnde, bilda sig en opartisk uppfattning. När jag studerade den utredning som verkställdes i departementet tyckte jag för min del att jag mellan raderna kunde läsa att man ville göra en skönmalning av Röbbäcksdalen och en svartmalning av Öjebyn. Jag beklagar att jag måste säga detta, men så har jag fattat det.

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

Utskottet tillsatte sedan en delegation på 10 personer som reste upp för att se både på Öjebyn och på Röbbäcksdalen. Vad jag hade läst i utredningen blev för mig besannat. Jag skall villigt tala om att jag alltid förut har röstat för Röbbäcksdalen, men det beror på att jag inte sett Öjebyn förrän jag var med i delegationen. Utan någon som helst påverkan och utan något som helst intresse av att ta parti för det ena eller det andra fann jag att Öjebyn var självskrivnen.

Nu har det sagts här att man behöver köpa minst 60 hektar i Röbbäcksdalen för att kunna driva husdjursförsök med det antal djur som högskoleutredningen har föreslagit, och det är också riktigt. Det har vidare sagts att om det går att anskaffa dessa 60 hektar så kostar det 4 000 kronor per hektar plus 2 000 kronor per hektar för att iordningställa marken. När vi var där uppe sade man till oss att man inte var säker på att kunna köpa jorden till det priset — kanske skulle det kosta 5 000 kronor. Jag vet väl att Kungl. Maj:t här har föreslagit att man inte skall köpa jorden nu för tillfället utan minska antalet djur i stället. Det är klart att det går att göra på detta sätt, men det blir en mycket kortvarig lösning.

Om vi beslutar att förlägga husdjurs- och trädgårdsförsöken till Röbbäcksdalen så vet de som har jorden däromkring att staten är tvungen att köpa den, och de kan begära nästan vilket pris de vill. Vi får räkna med att det här är fråga om tomtjord och icke vanlig åkerjord. Ett beslut om förläggning till Röbbäcksdalen kommer enligt mitt förmenande att betyda att Röbbäcksdalen får en institution för husdjursförsök och trädgårdsförsök som i en framtid kommer att bestå av hus och tjänstemän men sakna tillräckligt med jord för att de försök som är avsedda skall kunna bedrivas. Detta vet också reservanterna, men det är ju naturligt att de som bor i Västerbotten gör vad de kan för att få en institution till sitt län.

När utskottet behandlade denna fråga kom 12 ledamöter att stå för utskottets förslag, och det blev 8 reservanter. Av

dem var tre med i delegationen. Det står i reservationen att det finns jord att köpa i Röbbäcksdalen, och jag skulle vilja fråga hur dessa som inte var med uppe i Röbbäcksdalen kan skriva under detta. Det måste väl vara en uppgift i andra hand, när de inte själva var med och hörde uttalandena.

Öjebyn är enligt mitt förmenande det enda ställe dit försöken kan förläggas. Det blir inte bara billigare för staten, utan man kan jämväl driva olika försök där på jord som ligger i sammanhängande fält vilka är tillräckligt stora för 80 kor och 100 tackor och ungdjur, såsom det var tänkt från början. I Röbbäcksdalen måste man från början skära ned antalet till 50 kor, eftersom det inte finns tillräckligt med jord, och man måste dessutom ta ett fårbeta, som ligger 1,5 å 2 mil från Röbbäcksdalen. Att driva försöken på det sätt som reservanterna har tänkt sig är inte möjligt. Det kommer att i längden innebära stora kostnader för staten, och det tycker jag inte kan vara riktigt.

Jag skulle i det här sammanhanget vilja säga att vi under denna veckas lopp har voterat om extra utgifter för staten på 10—11 miljoner kronor på andra områden. Om de som har röstat för dessa merutgifter för staten vill i någon mån rehabilitera sig kan de här rösta för utskottet, eftersom det blir billigare för staten. På det sättet kan de kompensera att de handlat oriktigt tidigare.

Vad beträffar byggnaderna behöver jag kanske inte säga så mycket. Den ladugård som finns i Röbbäcksdalen ser kanske för ögonblicket litet finare ut än ladugården i Öjebyn, men det har ingen betydelse eftersom ju ladugården i Röbbäcksdalen skall delvis rivas ned, då där inte finns plats för djuren. Röbbäcksdalen kommer att kosta mycket pengar, mer pengar än som är sagt i Kungl. Maj:ts förslag. Byggnadsstyrelsen har ju också intygat att kostnaderna för omändringen i Öjebyn är väsentligt lägre än kostnaderna för ändringar i Röbbäcksdalen.

Herr talman! Jag skall sluta med detta nu, men jag får kanske återkomma, be-

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

roende på vad som yttras efter mig. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet HOLMQVIST:

Herr talman! Jag skall respektera försöket att kammaren skall komma fram till ett avgörande före klockan 22.00. Eftersom jag dessutom har möjlighet att utveckla mina synpunkter till riksdagens protokoll i annat sammanhang känner jag inte något särskilt behov att nämnvärt förlänga denna debatt.

När jag ganska hux flux i höstas i november månad och början av december skulle sätta mig in i nionde huvudtitelns många olika frågor blev det självklart ett ganska forcerat tempo. Då vi kom till denna fråga hade jag emellertid all anledning att verkligen söka penetrera den ordentligt. Det var ingen fråga vilken som helst, utan den hade en bakgrund som gjorde att jag hade all anledning att försöka sätta mig ordentligt in i den.

Det fanns till att börja med en utredning som hade föreslagit att verksamheten skulle förläggas till Öjebyn. Det förslaget hade i vanlig ordning sänts ut på remiss till ett mycket stort antal remissinstanser. Förslaget att förlägga denna centrala verksamhet inom försöksdistriktet till Öjebyn hade mött ett starkt motstånd under remissbehandlingen. Jag tror att det endast var två remissinstanser, båda med anknytning till Norrbotten, som ville ge sin anslutning till förslaget att förlägga verksamheten till Öjebyn.

Efter detta hade min företrädare som jordbruksminister föreslagit riksdagen att besluta att förlägga försöksverksamheten till Röbbäcksdalen. Utskottet behandlade och diskuterade förslaget. Inom utskottet fanns det, efter vad jag kan förstå, delade meningar, och man kom då fram till att frågan måste ytterligare utredas. Min företrädare fick sedan i uppdrag att presentera riksdagen ett bättre utredningsmaterial i frågan. Ett uppdrag åt en tjänsteman i departementet att göra detta arbete för att ytterligare belysa frågan.

Man kan naturligtvis alltid ha delade meningar beträffande sådana här förslag, men jag tror aldrig att vi har anledning att ifrågasätta den ärliga viljan hos en man som på detta sätt får i uppdrag att försöka ytterligare penetrera en fråga. Våra tjänstemän arbetar under ansvar. Det är därför oriktigt att göra gällande att man här gjort en utredning som redan från början är färdig och som är att betrakta som ett beställningsarbete. Jag ber att bestämt få tillbakavisa en dylik beskyllning i detta sammanhang.

Jag visste således redan från början att denna fråga var kontroversiell, och jag hade alltså all anledning att försöka grundligt tränga in i den.

Vad är det då som gjort att utredningsmannen kommit till den uppfattningen att en förläggning till Röbbäcksdalen är den fördelaktigaste lösningen? Jag behöver kanske inte tröta kammaren med att upprepa skälen, ty de har redan anförts av herr Osvald, utskottets vice ordförande och flera andra som talat för reservationen. Skälen är att vid en förläggning i Röbbäcksdalen får man goda kontaktmöjligheter med annan lantbruksvetenskaplig forskning. Det är väl ett skäl som man inte har anledning att underkänna. Det är ingenting som kan anföras som en nackdel, utan det måste alltid vara en fördel i ett sådant här sammanhang att ha dessa goda kontaktmöjligheter. Vidare får man goda kommunikationsmöjligheter. Verksamheten förlägges centralt inom det distrikt som det här gäller.

Det kunde finnas anledning att även gå in på och diskutera de ekonomiska beräkningar som presenterats för Röbbäcksdalen kontra Öjebyn. Jag skall inte falla för frestelsen att nu göra det. Jag vill bara säga att när jag här inbjuder riksdagen att anvisa ett så rimligt belopp som 120 000 kronor till investering i en ladugård i Röbbäcksdalen och några 10 000-tal kronor för att åstadkomma trädgårdsförsök där uppe skall man inte komma och påstå att detta innebär ett slöseri med resurser som vi skulle kunna använda på annat sätt. Nej, om man

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

kommer med en sådan argumentering är man ute på farliga vägar. Om vi följer dem som argumenterar på ett dylikt sätt skulle vi nämligen binda oss för en lösning som på lång sikt är ofördelaktig.

Det utredningsmaterial som presenterats och vad som anförts från både utskottets och reservanternas sida har ytterligare stärkt mig i min uppfattning att jag handlade rätt när jag följde min företrädare och föreslog riksdagen att försöksverksamheten skall förläggas till Röbbäcksdalen. Därför, herr talman, uttrycker jag den förhoppningen att första kammaren skall följa reservanterna på denna punkt.

Herr JONSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga att jag respekterar både utredningsmannens och jordbruksministerns uppfattning i denna fråga. Jag begärde emellertid ordet närmast för att göra ett klarläggande. Jordbruksministern säger att det här är fråga om 120 000 kronor. Ja, det beloppet behövs för att ändra en ladugård så att man där kan hålla 50 djur. Men det behövs bortåt 80 mjölkkor för att kunna göra grundläggande försök, och ändå återstår byggnader för de 100 tackorna. Vad som bekymrar mig mest är när man säger att vi nu skall minska försöken i Öjebyn i så stor utsträckning att grundläggande gruppörsök inte kan göras, och i stället dela upp försöken med 50 djur i Röbbäcksdalen. Om vi nu bygger för 120 000 kronor, kommer det säkerligen att dröja åtskilliga år innan vi kan bygga vidare. Därför måste vi ha ett tillfredsställande antal djur i Öjebyn, där det redan finns försöksladugård. Det är den saken jag inte helt kan gå med på. Skall vi ha grundläggande försök som man kan säga är allmängiltiga och som löser komplicerade frågor, måste det vara gruppörsök — det har också både lantbrukshögskolan och professor Nordfeldt sagt — och det kan inte ske med endast 50 djur, utan då måste vi ha det antal som ladugården i Öjebyn rymmer.

Herr NYSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ämnar avstå från att deltaga i denna debatt, men jag tillåter mig framhålla att jag helt delar vad herrar Hedström, Jonsson och Mossberger har anfört i debatten.

Herr JONASSON (cp):

Herr talman! Jag skall efterkomma herr talmannens anmodan och fatta mig kort.

När det gäller att ta ställning till denna fråga tycker jag nog att man blir mer och mer på det klara med att Öjebyn bör väljas som stationsort. Har man försöksområden med olika betingelser tror jag att man bör se till att det blir en lämplig spridning av dessa områden. Om vi ser på övre och inre Norrland samt den del av Värmland som jag tillhör, står det klart att Öjebyn med hänsyn till de klimatiska betingelserna för denna försöksverksamhet ligger bäst till som stationsort. Det är anledningen till att jag för min del vill gå på den linjen. Då jag inte kan finna att några starkare skäl talar för en förflyttning av stationen från denna bygd, anser jag mig lugnt kunna ansluta mig till förslaget om att försöken bör ligga kvar i Öjebyn.

Jag yrkar således bifall till utskottets förslag.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Det är inte på grund av herr Mossbergers varningsord om att vi reservanter inte skulle våga uppträda i denna debatt som jag tänker fatta mig kort, men min aktning för vår högt ärade talman och hans maning till oss om koncentration gör att jag skall fatta mig kort.

Att jag begärt ordet beror närmast på att jag som ledamot i lantbruksnämnden har fått ta del av de undersökningar beträffande markanskaffningen i Röbbäcksdalen vilka har utförts av lantbruksnämndens konsulenter. I debatten har man velat påskina att det inte skulle finnas mark tillgänglig för komplette-

Ang. förläggningen av trädgårds- och husdjursförsöksstationerna i norra försöksdistriktet

ring av arealen vid Röbbäcksdalen. Där finns nu 97 hektar odlad jord intill själva institutionen och dessutom skog. Jag har tagit med en karta för att klargöra förhållandena för de ärade kammarledamöter som möjligen inte känner till Röbbäcksdalen. Institutionen ligger i omedelbar närhet av Umeå stad, nära gamla vägen. Lantbruksnämndens konsulenter har löfte om att få köpa mark för komplettering till ett pris av mellan 35 och 40 öre per kvadratmeter, d. v. s. 3 500 å 4 000 kronor per hektar. Vidare är det möjligt att köpa ett annat område på 68 hektar till ett pris av mellan 30 och 35 öre per kvadratmeter. Det rör sig här om några av de bäst hävdade markerna intill Umeå stad, där matjorden har ett djup av cirka 2 decimeter. Priset per kubikmeter matjord skulle alltså bli ungefär 2 kronor, och jag vill fråga herrarna om den markanskaffningen verkligen kan anses vara för dyr. Vill man köpa mark något längre bort, t. ex. vid flygfältet, faller priset ytterligare. Här har Umeå stad och landstinget i förening köpt mark som ligger på ett avstånd av 1,5 eller 2 kilometer, och den odlade marken utlämnas av Umeå stad nästan kostnadsfritt.

Under dessa förhållanden vill jag beteckna talet om att det inte skulle finnas möjligheter att anskaffa mark vid Röbbäcksdalen såsom fullkomligt felaktigt, och kammarens ärade ledamöter har av kartan sett att man inte gärna kan önska sig ett läge närmare en central ort, i detta fall Umeå stad, för en institution av det här slaget.

Jag ber med denna motivering att få yrka bifall till reservationen, vilket också innebär bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

I fråga om punkten a, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nilsson, Hjalmar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 14 punkten a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Hedström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 37;

Nej — 62.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten b hemställt.

På framställning av herr talmannen be-   Justerades ytterligare protokollsutdrag
slöts att handläggningen av återstående för denna dag, varefter kammarens sam-
ärenden på föredragningslistan skulle mantråde avslutades kl. 21.58.
uppskjutas till kammarens sammanträde
fredagen den 4 nästkommande maj.

In fidem
K.-G. Lindelöw